STRIP SCHRIFT

Prijs f 7,75
Bfr.155

FREDDY MILTON
DICK VLOTTES
KUIFIE

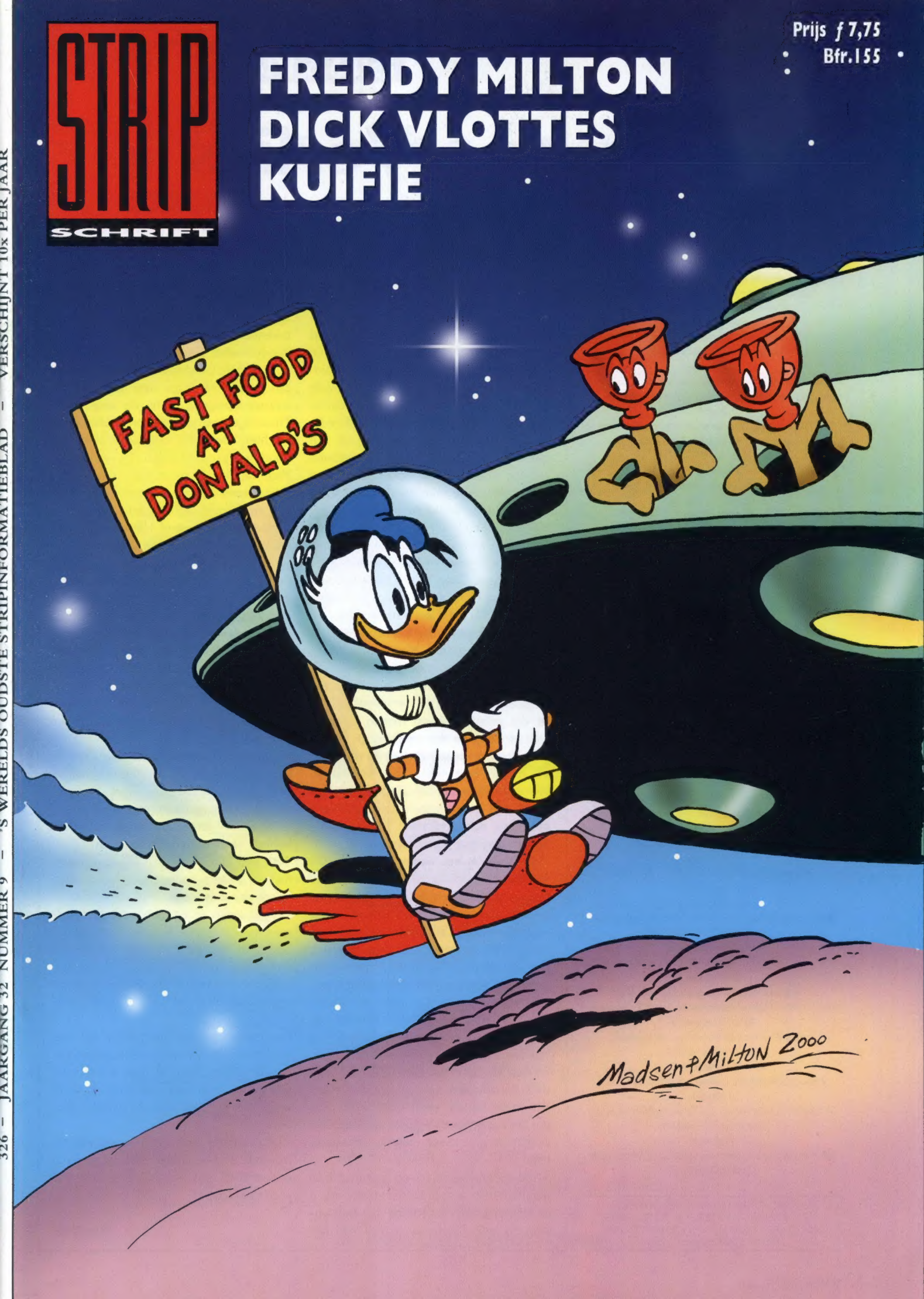

326 – JAARGANG 32 NUMMER 9 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10x PER JAAR

AGENDA

t/m 21 april
Expositie 'Politiek in prent '99', Statenpassage van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Lange Poten 4, 's-Gravenhage.

t/m 30 april
Expositie Johan de Moor, Galerie Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6267543, of via e-mail aan lambiek@lambiek.net

t/m 14 mei
Expositie 'Heer Bommel en de natuur', Kasteel Groeneveld, Groeneveld 2, Baarn, info: (+31)(0)35-5420446.

t/m 8 juni
Expositie 'Ketelbinkie en kornuiten. Maritieme avonturen in jeugdboeken', Maritiem Museum, Leuvehaven 1, Rotterdam, info: (+31)(0)10-4132680.

t/m 12 juni
Expositie 'Kuifje in het Verre Oosten', Frans Halsmuseum, Vleeshal, Grote Markt, Haarlem, info: (+31)(0)23-5115783/5115794, of via e-mail aan franshalsmuseum@wxs.nl

t/m 3 september
Expositie 'Overal is Duckstad', Kunsthal, Museumpark, Westzeedijk 341, Rotterdam, info: (+31)(0)10-4400301.

t/m 1 oktober
Expositie 'Asterix en Europa', Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28, Leiden, info: (+31)(0)71-5163163, of via de site www.rmo.nl

24 april
12e Delftse Stripdag, Zalencentrum Delftstede (en 64e Algemene Ledenvergadering van Het Stripschap), Phoenixstraat 66, Delft, info: (+31)(0)15-2126097/2135571.

21 mei
3e Stripbeurs, Zaal 'Centrum', Heide-Kalmthout, België, info: (+32)(0)3-6666783.

23 t/m 28 mei
BD 2000, Festival international de la bande dessinée, Sierre, Zwitserland, info: (+41)27-4559043, of via de site www.bdsierre.ch

27 mei
1e Stripbeurs en -kwis, Jongensschool, Gullegem, België, info: (+32)(0)56-401693/420155.

3 en 4 juni
Stripdagen Haarlem, Haarlem.

10 t/m 12 juni
Stripfestival, Graanmarkt, Kortrijk, België, info: (+32)(0)56-504505.

13 juni
Lezing 'Asterix als archeoloog en historicus', door drs. René van Royen en Sunnyva van der Vegt, auteurs van de boeken 'Asterix en de waarheid' en 'Asterix en de wijde wereld' De avonturen van Asterix en Obelix bevinden zich op het raakvlak van twee disciplines. Tot de archeologie horen vragen als 'Hoe ziet een Romeins huis eruit?' of 'Welke kleren droegen Galliërs?'. De thematiek van de avonturen ligt echter vaker op historisch terrein en raakt aan kwesties als 'de werking van een vreemde overheersing' of 'de impact van de Romeinse cultuur'. De lezing gaat dieper in op hoe de Asterix-strips deze twee zo heel verschillende vakgebieden nader tot elkaar kunnen brengen, Lezingenzaal van het Rijksmuseum van Oudheden, Papengracht 29, Leiden, info: (+31)(0)71–5163163, of via de site www.rmo.nl

24 en 25 juni
3e Stripbeurs, Zaal 'Brouwershuis, Staatsbaan, Zulte, België, info: (+32)(0)56-605289.

25 juni
Mercatorstripbeurs 2000, Gemeenteschool, Bazelstraat, Kruibeke, België, info: (+32)(0)3-7741063.

15 juli t/m 6 augustus
Stripfestival Middelkerke, Middelkerke, België.

3 september
2e Stripbeurs, Hof ter Guchten, Rotterij 278, Ronse, België, info: (+32)(0)55-206383, of via e-mail aan tom.deruyck@compaqnet.be

23 en 24 september
Stripdagen Den Bosch, De Brabanthallen, 's-Hertogenbosch, info: (+31)(0)76-5415990.

30 september
Stripbeurs, De Martinihallen, Groningen, info: (+31)(0)50-5713850.

1 oktober
3e Stripbeurs, 'Hart voor kinderen', Zaal 'Forum', Dorpstraat 44, Berlaar, België, info: (+32)(0)3-4824095.

15 oktober
20e Internationale strip- en platenbeurs, Stadsfeestzaal, Aarschot, België, info: (+32)(0)15-220163.

DE MEEST ACTUELE AGENDA OP STRIPGEBIED KUNT U BINNENKORT WEER RAADPLEGEN VIA HET WORLD WIDE WEB VAN HET INTERNET OP ONZE NIEUWE STRIPSCHRIFTPAGINA'S

Bits & Pieces

Verlies

'Unfortunately, I am no longer able to maintain the schedule demanded by a daily comic strip, therefore I am announcing my retirement.' Aldus Schulz bij zijn eigen afscheid.
Na vijftig jaar elke dag in alle eenzaamheid rechtdoor werken, ontdekte hij dat hij ernstig ziek was. Nog even tekende hij verder. Maar toen de dood onverbiddelijk voor de deur verscheen, bouwde Schulz netjes af naar een keurig einde. Met een ontroerende afscheidsrede, terzijde gestaan door Snoopy en zijn typemachine, viel het doek. Wereldwijd applaus klonk op na deze levenslange voorstelling. De tekenaar is dood. Lang leve zijn onsterfelijke striphelden.
Het afgelopen jaar gingen hem al enkele stripmakers voor. Soms heel plotseling, maar in elk geval een stuk meer in de vergetelheid. Greg, Will. De liefhebbers weten het. Maar de voorpagina's haalde het niet. En al die andere stripmakers die het loodje legden. Een korte necrologie was hun hoogste eer. Maar ook nu weer een groot verlies voor de stripwereld. De stripmaker is dood, lang leve zijn stripheld.
Al die gebeurtenissen maken je soms wat somber. En dan realiseer je je ook dat sommige striphelden dood zijn maar de maker nog niet. Ook wonderlijk. Heinz overlijdt binnenkort, maar zijn auteurs zijn nog springlevend. Writer's block als doodsoorzaak. Lang leve de maker, lang leve de stripheld.
Maar soms is het verlies ernstiger. De stripheld wil wel verder, maar zijn maker kan niet meer. De stripauteur is gewond geraakt. De eeuwige eenzaamheid en het dagelijks moeten afleveren, hebben hem uiteindelijk gesloopt. Of het huwelijk met de deadline-fles was te overweldigend. Of zijn hoofd kan het niet meer allemaal bevatten. De held achter de stripheld uit je jeugd heeft de pijp aan Maarten moeten geven. Dat verlies is voelbaar. Maar voor niemand zichtbaar. En nog één keer zal deze stripmaker in de schijnwerpers komen te staan. Maar dan moet hij wel eerst dood gaan. Tot die tijd zwijgen we de echte helden dood omdat ze niet meer dagelijks produceren.
'Unfortunately, you are no longer able to maintain the schedule demanded by a daily comic strip, therefore I am announcing my lack of interest in you' lijkt het harde oordeel van de voortsnellende meute in de dagelijkse rat-race. En vergeten is de held.
Eenzaam zit hij achter de tekentafel. Links van hem staan Four Roses. Rechts liggen zestien pennen en potloden. Het tekenvel is leeg. De klok slaat twaalf. Middernacht. Gatver, ik moet de hond nog uitlaten. Langzaam staat hij op. Trekt zijn jas aan en loopt naar buiten. Vier straten verderop is hij de weg kwijt. Thuis ligt het tekenvel nog blanco te wachten. De hond kwispelt vrolijk. Die houdt wel van zo'n langdurige wandeling. Maar het hoofd naast hem is op zoek. Waar moet ik ook al weer heen. Drie uur later vindt hij zijn huis terug. De hond duikt in de mand. Het vel blijft leeg. De volgende dag pakt hij de draad weer op. Moeizaam klimt hij op zijn stoel achter de tafel. Hij merkt ook dat het vroeger makkelijker ging. Het idee wil maar niet komen, denkt hij. Oh, wat dacht ik daar net ook al weer? Prompt is hij het al weer vergeten. Het wordt een eindeloos gevecht. Een gevecht dat nooit meer wordt gewonnen. Het vel zal verder altijd leeg blijven.
'Maar die afgelopen dertig jaar is het toch ook gelukt?'
'Ja, maar de slopershamer van gillende uitgevers en energievretende creativiteit heeft haar desastreuze werk gedaan', zegt een venijnig stemmetje.
'Producten gemaakt in eenzaamheid hebben velen toch doen genieten?'
'Kan wel zijn, maar dan moet je meer maken, anders genieten ze niet meer.' Weer dat stemmetje.
'En menigeen vroeg toch om mijn handtekening?'
'Wie wil dat nu dan nog?' kwelt het stemmetje.
Verward schieten er allerlei flarden door zijn hoofd. De show is over. Doek dicht.

Een eerbetoon aan alle helden die niet kunnen doorwerken tot aan hun dood, is op zijn plaats. Voor al deze helden die wel willen, maar niet meer kunnen, is de volgende zin. Namens alle stripliefhebbers.
'Unfortunately, you are no longer able to maintain the schedule demanded by a comic strip, but we still love you and your characters.'

Ben Bits

STRIP SCHRIFT

Jaargang 32 - april 2000 - nummer 9 (326)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Pieter van Cleef, Jeroen Mirck, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkenden
Gerard Bakker, Olav Beemer, Ben Bits, Erik van der Hoeven, Just de Leeuwe, Frank Madsen, Lorenzo Mattotti, Gert Meesters, Freddy Milton, Vincent Mirck, Rob van der Nol, Thom Roep, Rudy Vrooman, Søren Waast

Koeriersdiensten
Willem Hulleman

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
E-mail: redactie@stripschrift.nl
Website: www.stripschrift.nl

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Willem Naber
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 026 - 339 20 85, telefax: 026 - 339 20 86
E-mail: administratie@stripschrift.nl
Abonnementsprijs *f*69,95 / Bfr.1440
Leden van Het Stripschap *f*2,50 / Bfr.50 korting
Nederland: Giro 209948 of Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
Pieter van Cleef
Springendallaan 23
1333 WN Almere
Telefoon: 06 - 25 16 87 20
E-mail: adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag
Freddy Milton
Wilma Leenders (inkleuring)
© Disney

ISSN 0165-845X

Redactioneel

In lang vervlogen tijden verspreidde het nieuws zich via herauten, dorpssprekers en reizende marskramers over het land. Nu we inmiddels de beschikking hebben over zegeningen als e-mail en het internet zou je toch denken dat de nieuwsvoorziening razendsnel verloopt. Zo niet in de stripwereld. Daar volgt men nog altijd de waan van de dag, er van uitgaande dat mond-tot-mond-reclame een nieuwswaardigheid verder de wereld in helpt. Dan kun je lang wachten. Neem nou de Stripdagen Haarlem: het evenement schijnt in juni plaats te vinden, maar de organisatie heeft daarover tot op de dag van vandaag geen enkele officiële mededeling verstrekt. Goed, het ontslag van directeur Huib van Opstal mag gelden als tijdelijk excuus, maar dat laat onverlet dat men in Haarlem blijkbaar niet weet wat communiceren is. Het zijn de musea zèlf die melding maken van exposities in het weekend van 3 en 4 juni...

In deze communicatieve armoede staat Haarlem zeker niet alleen. Neem nou de Stripboekenweek. Pardon, wat zegt u? Stripboekenweek. Is inmiddels al twee keer georganiseerd, zo gaat het gerucht. Rondvraag onder stripmakers en -lezers leert dat bijna niemand er van gehoord heeft. Dat krijg je als de initiatiefnemers hun persinformatie veel te laat (in '98) of helemaal niet (in '99) versturen. Ook bij organisatiebureau Touché hebben ze wat dat betreft een naam hoog te houden: hun persaankondigingen voor stripbeurzen in 's-Hertogenbosch, Eindhoven of Rijswijk ploffen vaak pas luttele dagen voor aanvang van de manifestatie bij geïnteresseerde media op de mat. Veel te laat! Marketing lijkt bij stripmanifestaties nog vaak een vies woord. Heel jammer, want het kan veel extra bezoekers opleveren. Daar profiteert de gehele stripwereld van. Toevallig barstte er onlangs binnen de Peekelman-groep (een mailinglijst voor stripprofessionals) een discussie los over hoe je jezelf als auteur moet promoten. Via e-mail verliep deze discussie razendsnel. Hopelijk nemen organisatoren daar een voorbeeld aan.

Door stijging van de productiekosten zullen met ingang van nummer 328 de losse-nummerprijs en de abonnementstarieven iets worden verhoogd.
Met ingang van de 33e jaargang kost een regulier nummer van Stripschrift in de losse verkoop *f*7,95 / Bfr.159. Abonnees gaan *f*71,95 / Bfr.1480 betalen en leden van Het Stripschap blijven uiteraard recht houden op hun korting van *f*2,50 / Bfr.50 per jaar.
De uitgever

Inhoud

2 **AGENDA**
2 **BITS & PIECES** Ben Bits
4 **FREDDY MILTON** Pieter van Cleef
9 **KWEBBEL EN WAUWEL** Freddy Milton en Søren Waast
13 **LAND IN ZICHT** Frank Madsen
14 **INKTSPOTPRIJS 1999** Rik Sanders
16 **KUIFIE IN AFRIKA** Erik van der Hoeven
20 **DICK VLOTTES** Rob van der Nol
24 **FANTASIA 2000** Pieter van Cleef
27 **ASTERIX EN EUROPA** Erik van der Hoeven
28 **BOEKEN**
30 **ACTUALITEITEN**
30 **BRIEVEN**
32 **AANSTORMEND GEWELD** Gert Meesters
34 **STARS & STRIPS** Olav Beemer
36 **KLEIN LEED... GROOT NIEUWS!** Lorenzo Mattotti

Freddy Milton **(1948, Viborg, Denemarken) is vooral bekend van zijn samenwerking met** Daan Jippes **in de jaren zeventig en tachtig. Samen produceerden ze 18 korte** *Duck*-**verhalen die nu - jaren later - als klassiekers te boek staan. Milton bleef voor Disney werken, maar zijn bewondering voor het werk van** Carl Barks **inspireerde hem ook om strips van tekenfilmfiguur Woody Woodpecker nieuw leven in te blazen. Met nauwgezet oog voor detail en in de welbekende Barks-stijl gaf hij een eigen interpretatie aan de wereld van de tekenfilmspecht. Tussen het werk voor spechten en eenden, die hun oorsprong hadden op het witte doek, creëerde hij zijn eigen familie, de Gnuffs; strips over een sympathieke drakenfamilie met een lichte sociaal-satirische ondertoon.**

Donald Duck als STRIPHELD

FREDDY MILTON

door
PIETER VAN CLEEF

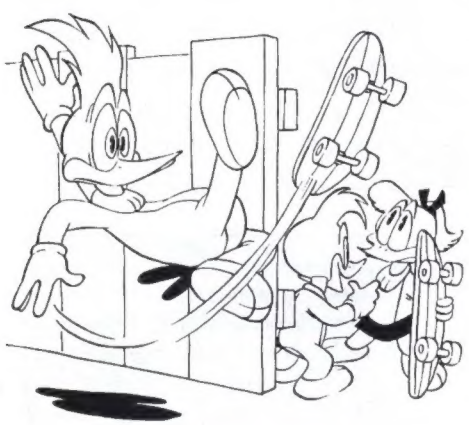

Milton begon op jonge leeftijd als tekenaar van realistische strips en schakelde pas halverwege de jaren zeventig over op de *funny animals*, een benaming voor een stripgenre waar alleen nog Disney in lijkt te grossieren. Milton tekende in 1972 en 1973 voor een regionale krant de dagelijkse avonturenstrip *Zenit*. De *Jyllands-Posten* schrapte de strip *Secret Agent Corrigan* van **Archie Goodwin** en **Al Williamson** en betaalde Milton de standaard syndicaat-vergoeding van 25 Deense kronen. Een behoorlijk laag bedrag, aangezien Milton zijn platen in hetzelfde grote formaat tekende als *Rip Kirby* van **Alex Raymond**. Tussen 1974 en 1976 werkte hij voor Semic in Stockholm, waar hij oude krantenstrips oppoetste en restaureerde om te herdrukken in albums. Omdat hij bewondering had voor Franse en Belgische tekenaars als **Albert Uderzo** en **André Franquin**, maakte hij nota bene via *Stripschrift* en enkele Nederlandse tekenaars kennis met het befaamde album *Bernard Voorzichtig: Twee voor Thee* van **Daan Jippes** en **Martin Lodewijk**. Jippes' tekenstijl inspireerde hem om een parodie op *Sherlock Holmes* te maken. *Hairlock Shomes* werd gepubliceerd in het Zweedse *Seriemagasinet*.

Milton meets Jippes

Miltons bewondering voor het werk van

... EH, WE HEBBEN 'N VRAAG, BURGEMEESTER ...
JIJ WEER ? ! NOU, WAT IS ER ? !
U VINDT TOCH NIET DAT IK BELACHELIJK BEN ALS IK ZEG DAT WIJ EEN BRIEF VAN EEN ZEKERE "PROFESSOR DREYERDAL" HEBBEN GEKREGEN ? !
PROFESSOR DREYERDAL ?
HA-HA-HA!
KRAS!
EH... WE HEBBEN EEN VRAAG-JE, MENEER!
JIJ WEER? VOORUIT DAN MAAR, WAT IS ER?
ALS IK U ZOU VERTELLEN DAT WE EEN BRIEF GEKREGEN HEBBEN VAN ENE "PROFESSOR TOR HEIENMAAR", ZOU U ONS DAN VOOR GEK VERSLIJTEN?
PROFESSOR HEIENMAAR?!
HA-HA-HA!
CRASH!

Een opvallende gelijkenis tussen een *Woody Woodpecker*-verhaal en een *Familie Gnuff*-verhaal (zoals gepubliceerd in het derde *Gnuff*-album van Arboris en een Semic-uitgave van *Woody Woodpecker*). Een knap staaltje 'scenario-recycling'? Milton: 'Toen ik het verhaal als album wilde publiceren, bleken er in de 'Woody-versie' veel figuren te zitten waar anderen de rechten op hadden. Het is vermeldenswaardig dat Walther Lantz zijn leven lang persoonlijk eigenaar was van al zijn rechten, maar mijn uitgever Kim Thompson van Fantagraphics die de *Woody*-albums in de VS wilde uitgeven, was net te laat: Walther Lantz overleed plotseling. Na zijn dood verdwenen de copyrights in een enorm mediaconglomeraat inclusief merchandising en het bleek onmogelijk om uit die hooiberg de albumrechten vrij te maken. Omdat in Denemarken geen enkele uitgever interesse had om dat oude materiaal uit te geven, ben ik gewoon maar begonnen om het Gargantua-verhaal van Woody opnieuw uit te werken als Gnuff-verhaal.'

Nadat de bekendste Donald Duck*-tekenaar* **Carl Barks** *in de jaren zestig - na ruim 6000 pagina's Duck-avonturen - van een welverdiend pensioen ging genieten, zijn er wereldwijd tientallen tekenaars die* Donald Duck*-verhalen produceren in de stijl van 'de oude meester'.*
In de reeks 'Donald Duck als Stripheld' brengt Stripschrift *de belangrijkste - veelal anonieme - auteurs voor het voetlicht, die momenteel de wereldberoemde eend gestalte geven.*
Eerdere afleveringen van deze reeks verschenen in Stripschrift 313 *(**Don Rosa**),* 316 *(**William van Horn**),* 318 *(**Marco Rota**),* 320 *(**Branca/Vicar**) en* 324 *(**Daan Jippes**).*

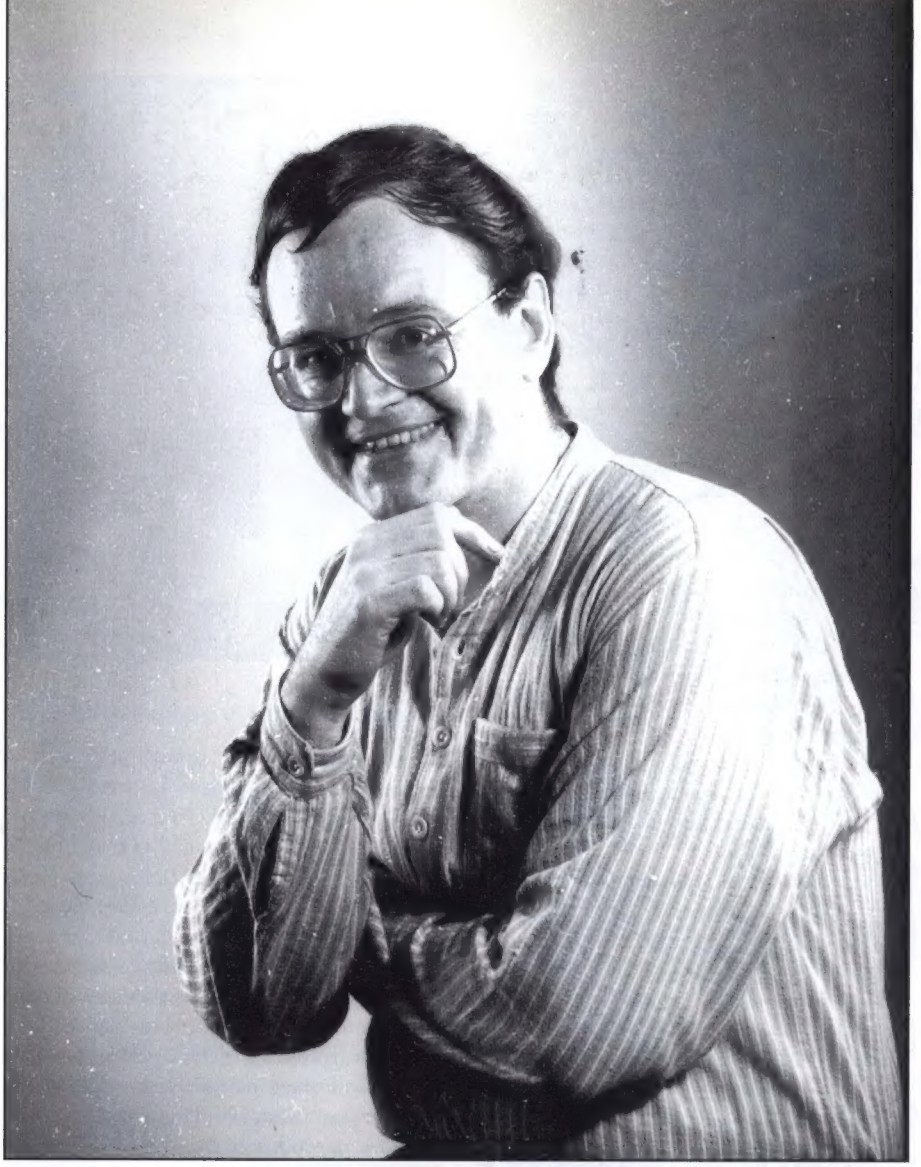

Jippes resulteerde in een correspondentie en een eerste ontmoeting in 1975 in Stockholm. Milton stuurde een tien-paginaverhaal naar Jippes en verzocht hem opmerkingen te plaatsen en eventueel suggesties voor verbetering aan te brengen. In die tijd werkte Jippes als art director voor het toenmalige Oberon (nu VNU Tijdschriften BV) en Miltons passie voor Disney-animatie en het werk van **Carl Barks** deed hem besluiten om het realistische werk achter zich te laten. Zoals zovele Disney-auteurs heeft ook Milton warme herinneringen aan zijn 'eerste Barks-verhaal'. Op zijn vijfde verjaardag in 1953 kreeg hij een Deense Donald Duck cadeau met daarin het bij de kenners welbekende Duck-verhaal met de reuzenvlieger (WDC 68, gepubliceerd in *De beste verhalen van Donald Duck 38* en *Donald Duck 8033*). Maar Milton was ook liefhebber van de *Mickey Mouse*-strips van **Paul Murry** en de *Kleine Boze Wolf*-verhalen van **Carl Buettner**. Milton ging erg ver in zijn bewondering voor Murry's *Mickey*-verhalen. Zo bouwde hij in zijn kelder een compleet modeltreindecor waarin allerlei details uit de strips nauwgezet werden nagebouwd en verwerkt.

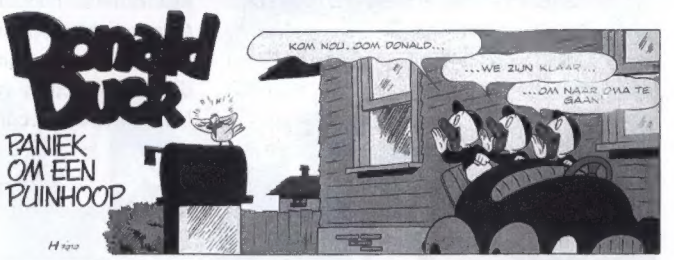

Rechts, Openingspagina van het verhaal *Paniek om een puinhoop* (DD7922, code H79010) van Milton en Daan Jippes samen.

Onder, Miltons artistieke verdiensten bleven niet beperkt tot het terrein van Disney. De manier van verhalen vertellen die bij Barks zo goed uitpakte voor Donald Duck, bleek ook prima te werken bij *Woody Woodpecker* van Walther Lantz. De korte en lange verhalen zijn jammer genoeg lastig te achterhalen en 'verdwenen' begin jaren tachtig in nooit herdrukte magazines op krantenpapier van Semic.

"HIJ LIGT NU IN DUIZEND STUKKEN IN HET STADSMUSEUM...EN IK MOEST DE RESTAURATIE BETALEN... MINSTENS 10.000 GULDEN"
- EN JULLIE STAAN NOG TE LACHEN OOK! HET IS TOCH VRESELIJK! EN JULLIE KARRETJE IS OOK HELEMAAL KAPOT! EN IK BEN OOK DOODOP VAN ALLES!
MAAR WIJ HEBBEN IETS VOOR JE!
10.000 GULDEN! MAAR ... HOE...?!!
DAT IS EEN BELONING OMDAT JE ONDERWEG VAN ALLES REDDE!
DAAR HEBBEN WE DIE LOSGESLAGEN WOODPECKER!
JOU HEBBEN WE OVERAL GEZOCHT!

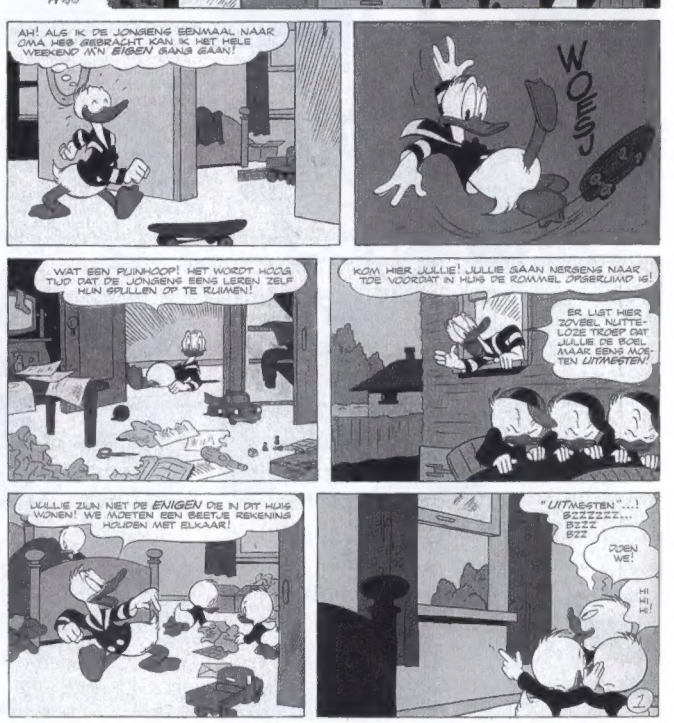
AH! ALS IK DE JONGENS EENMAAL NAAR OMA HEB GEBRACHT KAN IK HET HELE WEEKEND MIJN EIGEN GANG GAAN!
WOESJ
WAT EEN PUINHOOP! HET WORDT HOOG TIJD DAT DE JONGENS EENS LEREN ZELF HUN SPULLEN OP TE RUIMEN!
KOM HIER JULLIE! JULLIE GAAN NERGENS NAAR TOE VOORDAT IN HUIS DE ROMMEL OPGERUIMD IS!
ER LIGT HIER ZOVEEL NUTTELOZE TROEP DAT JULLIE DE BOEL MAAR EENS MOETEN UITMESTEN!
JULLIE ZIJN NIET DE ENIGEN DIE IN DIT HUIS WONEN! WE MOETEN EEN BEETJE REKENING HOUDEN MET ELKAAR!
"UITMESTEN"...! BZZZZZZZ... BZZZ BZZ
JOEHOE WE!
HI HI HI!

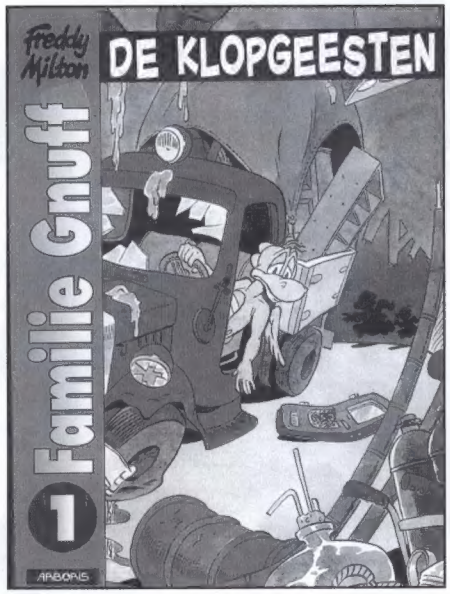

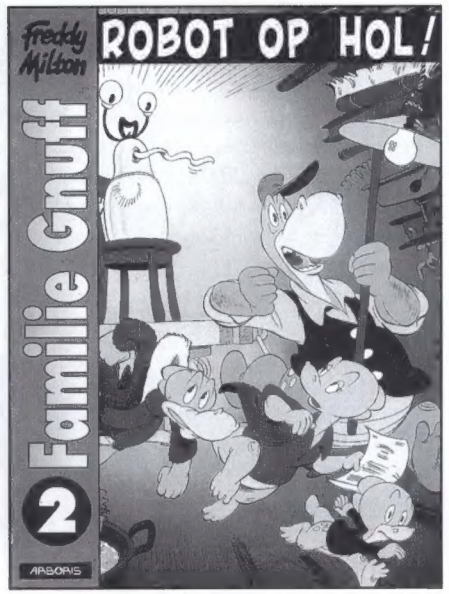

Barks als stijlvoorbeeld

Tussen 1976 en 1981 (toen Jippes zich in Amerika bevond) maakten Milton en Jippes 18 Duck-verhalen; bij elkaar meer dan 300 pagina's in de beste *Donald Duck*-traditie. In zijn zelfgeschreven artikel *Doing it the Barks Way* zegt hij hierover: 'Ik heb Carl Barks altijd beschouwd als een pionier die een voorbeeld heeft gesteld voor andere schrijvers en tekenaars. Barks' figuren en scenario's doen dienst als een soort kapstok voor je persoonlijke vaardigheden. De Duck-verhalen die Jippes en ik maakten voor de Nederlandse markt zijn een poging om een traditie van verhalenvertellen in stand te houden. Tijdens onze zes jaar durende samenwerking, die bijna 300 strippagina's opleverde, zijn we regelmatig uitgegaan van de klassieke tien-pagina-verhalen van *Donald Duck*. Door die verhalen te bestuderen en de werkwijze van Barks te hanteren, hoopten we zijn stijl te benaderen.'

'Jippes en ik besloten dat de Barks-verhalen van eind jaren veertig het beste model konden staan voor onze verhalen. Donald is daarin zelfverzekerd en egocentrisch en raakt geïrriteerd als zijn omgeving hem onder druk zet. Zijn trots zorgt ervoor dat hij fatale fouten maakt, wat dan leidt tot een rampzalige afsluiting van het verhaal. De drie neefjes spelen de rol van een soort Grieks koor; ze leveren commentaar op datgene wat er gebeurt en vertonen een sceptische terughoudendheid ten aanzien van het lot.'

'Fine-tuning'

Jippes en Milton werkten doorgaans via de post. Geschreven scenario's gingen een paar keer 'op en neer' voordat Jippes schetsen ging maken met aanwijzingen ten aanzien van de

EFTER AT VALDEMAR HAR FÅET PLADS I STALDEN BLIVER SVEND OG KNUD ANVIST KVARTER..
DET ENESTE STED DER ER PLADS, ER OVRE HOS BÆRSÆRKERNE...
N-NÅ
I FINDER JO NOK EN PLADS...
SÅ DET SKA' VÆRE DE NYE REKRUTTER!
HIR-HIR!
HE-HE!
Å-HÆDR HÆDR!
JEG SAGDE JO, AT DET HER IKKE VAR NOGET FOR OS!
ÅH-HVA'? VI HAR JO VORES HEMMELIGE VÅBEN...
SKAL VI SE, OM DU KAN SVINGE ET SVÆRD?
TAK, JEG HAR MIT EGET!
..OG SVEND BEGYNDER SIN OPVISNING...

***Links*, Miltons bewondering voor het werk van Uderzo inspireerde hem om een Vikingenstrip te tekenen, die hij zo'n 25 jaar geleden aanbood aan Cees de Groot, destijds werkzaam bij *Pep/Eppo*. Het werd afgewezen omdat er in de ogen van het publiek maar 'één Asterix' was.**
Milton liet zich echter niet uit het veld slaan en maakte later nog enkele episoden, die naar alle waarschijnlijkheid de komende herfst gepubliceerd zullen worden.

En dan is er nog iets...
Ach, erger dan die sprinkhanen kan het nooit zijn!
AU!
Nou, vieeeetende roofmieren zijn anders ook geen pretje!
AU!
HELP!
ZOEF!
Het zit 0om Donald niet echt mee vandaag!
PLONS!

***Boven*, Een fragment uit een recente *Donald Duck*-pagina van Milton (1999). Het 'Barksiaanse' lijkt met de jaren op de achtergrond te raken, maar Milton weet nog altijd een herkenbare stijl neer te zetten.**

Uiterst links, Schetsen voor *Familie Gnuff*.

Rechts, Fragment uit een voorlichtingsstrip waarin op humoristische wijze de risico's van AIDS worden uiteengezet, maar met name de overmatige aandacht voor AIDS ten opzichte van andere ziektes. Het project belandde op de plank omdat de ernst van de omvang van de epidemie leek te botsen met de 'luchtige' vorm.

De strip werd eerder alleen gepubliceerd in *Miltons Verden*, een fanzine gewijd aan Miltons werk. Vanaf pagina 9 is deze strip in zijn geheel te lezen.

actie, achtergronden, balloons enzovoort. Na een schetsfase door Milton bracht Jippes correcties aan in bij voorbeeld gezichtsuitdrukkingen, composities en verhoudingen. De wijze van *fine-tuning* die het werk van Jippes en Milton laat zien, is uniek: elk plaatje en vooral elk daaropvolgend plaatje is zorgvuldig doordacht en geconstrueerd met betrekking tot actie, dialoog, *cliffhangers* en grappen.

Deze methode van het 'heen-en-weer-sturen' van scenario, tekeningen en correcties wordt vandaag de dag nog steeds gehanteerd bij de productie van Disneystrips. Maar het verschil is dat de 'doorlooptrajecten' van verschillende fasen door veelal gescheiden verloopt en daardoor steeds door verschillende mensen wordt gedaan. Een weliswaar efficiënte methode gericht op continuering van productie, maar ook één die veel hedendaagse Duckverhalen maar 'half af' maakt. Een reden voor Milton zoveel mogelijk zelf te willen doen, volgens hem vooral ter voorkoming van 'lopende-bandproductie die leidt tot vervlakking', zoals dat het geval is bij uitgeverij Egmont die op veel grotere schaal strips produceert dan VNU. Milton: 'Bij VNU ben ik ook in staat om mijn eigen verhalen te inkten, dus volg ik mijn werk 'tot aan de voordeur' zeg maar. Vandaag de dag ben ik best trots op het eindresultaat.'

Woody Woodpecker

Rond 1980 verhuisde Milton naar Kopenhagen waar hij voor het Deense Semic Press ook vertalingen en letteringen maakte voor Franse strips. Zo maakte hij Deense vertalingen van onder andere *Robbedoes & Kwabbernoot*, *Guust Flater*, *De Indianenreeks* van **Hans G. Kresse**, *Prins Valiant*, werk van **Raymond Macherot** en *Blake en Mortimer*. In deze periode begon hij ook een ander figuurtje, dat oorspronkelijk zijn debuut op het witte doek maakte, te tekenen: Woody Woodpecker. Een ondankbaar klusje, omdat stripversies van tekenfilmfiguren vaak nauwelijks uitstijgen boven hun geanimeerde originelen. Strips rond *Looney Tunes* of *Hannah-Barbera*-figuren zijn vaak snel in elkaar gezet en slordig getekend, zonder enige aandacht voor het scenario.

Het is altijd de verdienste geweest van auteurs als **Al Taliaferro** (van de welbekende Scheurkalender- en 'Een weekje...'-strips van *Donald Duck*) of Barks die een tekenfilmheld verder uitbouwen, 'opsieren' en een eigen gezicht geven. Terwijl Milton rond begin jaren tachtig nog volop bezig was met het tekenen van *Woody Woodpecker*-verhalen, constateerde een journalist van het Amerikaanse stripinformatieblad *The Comics Journal* al dat Milton hetzelfde deed voor *Woody Woodpecker* wat Barks deed voor *Donald Duck*. In dit geval moet dat wel erg letterlijk genomen worden: Milton deed niet veel meer dan het gebruiken van de traditionele vertel- en tekenstijl van Barks en paste die toe op Woody Woodpecker, maar het werkte en leidde tot een indrukwekkende hoeveelheid leuke *Woody*-strips. Milton gaf meer diepgang aan de nogal karakterloze, bontgekleurde specht door hem - net als Donald - op te zadelen met een werkeloos vrijgezellenbestaan en moeilijk te doorgronden familiebanden (waarvan een inwonend neefje en nichtje het bewijs vormen). Wie verder kijkt, ziet dat heel wat an-

Een fragment uit *Zenit*, Miltons realistische strip uit begin jaren zeventig.

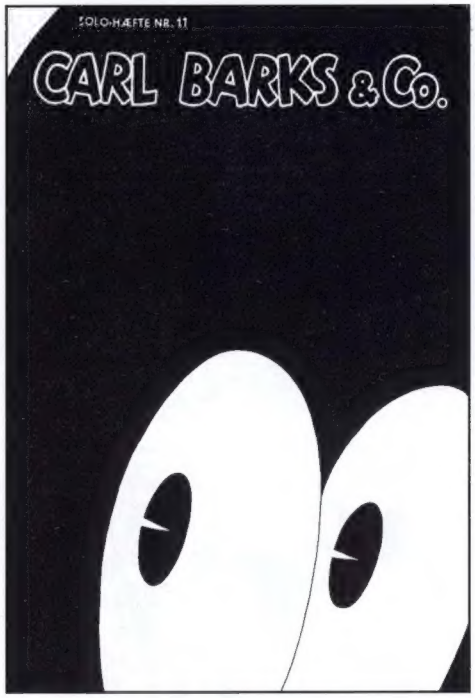

Het 25e exemplaar van *Carl Barks & Co*, een tijdschrift helemaal gewijd aan allerlei aspecten van het werk van Carl Barks. Milton beperkt zijn bewondering niet tot de stripplaten alleen en is ook als fanzine-uitgever actief.

dere tekenfilmfiguren eenzelfde soort rol spelen in hun eigen stripversie. De rol van Mickey Mouse, Goofy of Porky Pig blijft ook altijd vaag en vormt een vast ingrediënt van de zogenaamde *funny animal*-strip.

Gnuff

Tussen 1973 en 1978 publiceerde Milton een eigen stripblad met onder andere strips van eigen hand. Het blad heette *Sjed* (spreek uit 'saait'), wat een oude Noorse benaming is voor 'heksenbrouwsel'. In het 12e nummer (1974) debuteerde Miltons eigen strip *De familie Gnuff*. Ook een *funny animal*-strip waarin Milton draken gebruikt. 'Draken zijn outcasts, een soort minderheid (...) Mijn draken tonen openlijk de problemen van minderheden; ze verbergen hun eigenlijke culturele achtergrond (in de vorm van hun drakenvleugels) om zich in de maatschappij staande te houden. Bovendien zijn ze een uitstervende soort. Allemaal elementen die ze aantrekkelijk voor me maken.' Milton produceerde een aanzienlijke hoeveelheid *Gnuff*-verhalen, korte en lange, die in Nederland begin jaren tachtig werden gepubliceerd in het blad *Woody Woodpecker*, tegelijkertijd uitgegeven door Semic Press in verschillende landen. Pas in 1995 publiceerde uitgeverij Arboris een eerste album, maar na het derde album staakte Arboris de uitgave. Erg jammer voor liefhebbers van de vertelen tekenstijl van Barks, want de vaak langere *Gnuff*-verhalen (tot wel 45 pagina's) ademen de sfeer uit van het oude Duckwerk, gecombineerd met meer volwassen elementen als satire en absurde humor. Dat zal een gemiddeld kind van 10 waarschijnlijk boven z'n pet gaan, waardoor het moeilijk is om een lezersgroep te vinden voor dergelijke reeksen.

Vandaag de dag tekent Milton nog steeds voor de Nederlandse *Donald Duck*, zij het zonder vaste scenarioschrijver. Milton: 'Het werk van mijn collega's bij VNU is doorgaans prima. Omdat ik het weekblad elke week ontvang, kan ik hun bijdragen nog altijd lezen. Ik ben vooral dankbaar voor een aantal uitstekende, humoristische scenario's van de hand van **Jan Kruse** en **Evert Geradts**. Het is erg fijn om die de laatste jaren te mogen tekenen.'

De cover van deze editie van Stripschrift *maakte Milton een aantal jaren geleden op basis van een idee van collega-tekenaar* ***Frank Madsen****, maar werd niet eerder ergens voor gebruikt. Milton is in zijn vrije tijd geïnteresseerd in sciencefiction en met name in het werk van de Amerikaanse schrijver* ***Kurt Vonnegut****. Hij ontwierp de aliens als ontstoppers en Vonnegut-kenners kunnen de link ontdekken met de zogenaamde 'tralfamadorians', die een belangrijke rol spelen in de met zwarte humor doorspekte Vonnegut-romans als* Slaughterhouse 5.

Publicaties in Nederland

Voor een uitgebreide lijst van binnen- en buitenlandse publicaties van Freddy Milton biedt de Disney Comics Site op het internet uitkomst:
http://stp.ling.uu.se/~starback/dcml/creators/freddy-milton.html
Milton tekent de laatste jaren hoofdzakelijk kortere Donald Duck*-verhalen die verschijnen in het weekblad* Donald Duck.

Bronnen

- *Artikel 'Doing it the Barks Way', geschreven door Freddy Milton en Daan Jippes voor album 30 van The Carl Barks Library of Walt Disney Comics & Stories in Color (uitgeverij Gladstone);*
- *Interview Freddy Milton (Geoffrey Blum & Kim Thompson), Amazing Heroes 129, 1987;*
- *Woody Woodpecker's Finest Hour, Dwight Decker (Comics Journal 63, 1981);*
- *Carl Barks & Co, een door Milton zelf uitgegeven fanzine volledig gewijd aan het werk van Carl Barks. Tot op heden verschenen er 25 nummers.*

Enkele citaten van Milton zijn afkomstig uit bovenstaande artikelen.

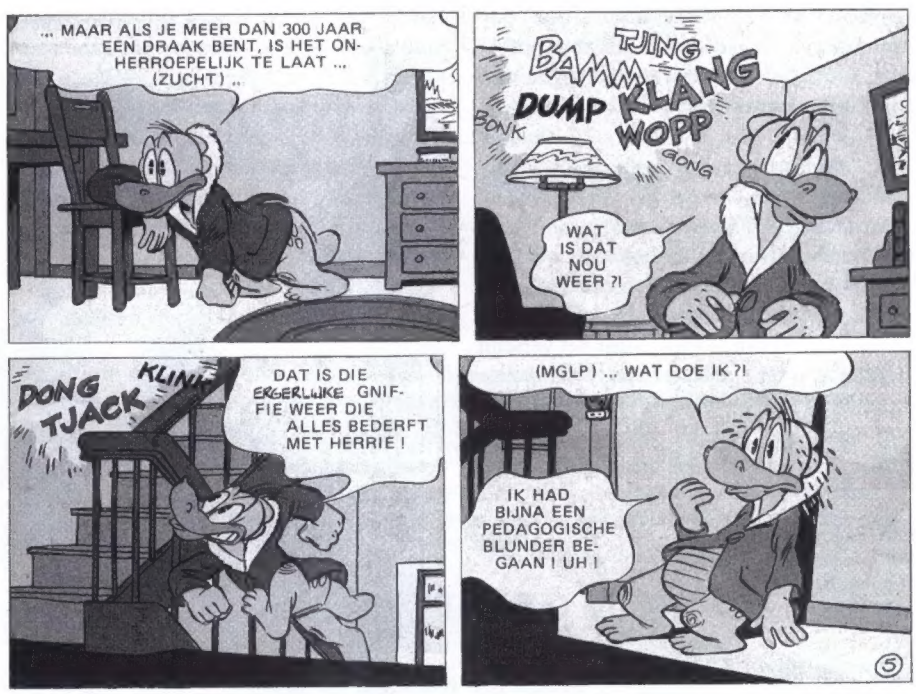
... MAAR ALS JE MEER DAN 300 JAAR EEN DRAAK BENT, IS HET ONHERROEPELIJK TE LAAT ... (ZUCHT) ..
TJING
BAMM
DUMP
KLANG
WOPP
BONK
GONG
WAT IS DAT NOU WEER ?!
DONG
TJACK
KLINK
DAT IS DIE ERGERLIJKE GNIFFIE WEER DIE ALLES BEDERFT MET HERRIE !
(MGLP) ... WAT DOE IK ?!
IK HAD BIJNA EEN PEDAGOGISCHE BLUNDER BEGAAN ! UH !
5

Elke *Duck*-kenner die let op poses, gezichtsuitdrukkingen en enscenering zal in deze halve pagina Gnuff flink wat overeenkomsten met het *Duck*-werk van Barks herkennen.

VOORTS STEL IK VOOR DAT WE ONZE VERGADERING VOORTZETTEN IN HET ARCHIEF, OM DE ZAAK DAAR VAN ALLE KANTEN TE BEKIJKEN...
DE MEERDERHEID IS VÓÓR, ZIE IK?
BLUBB
BLUBB
BLUBB
GRGLL

Een voorbeeld van de vaak absurde humor in het *Gnuff*-album *Robot op hol*. De stad wordt getroffen door chaos, maar een incompetente gemeenteraad weet tijdens een overstromingscrisis niets anders te doen dan de vergaderingsagenda te bespreken.

KWEBBEL EN WAOWEL

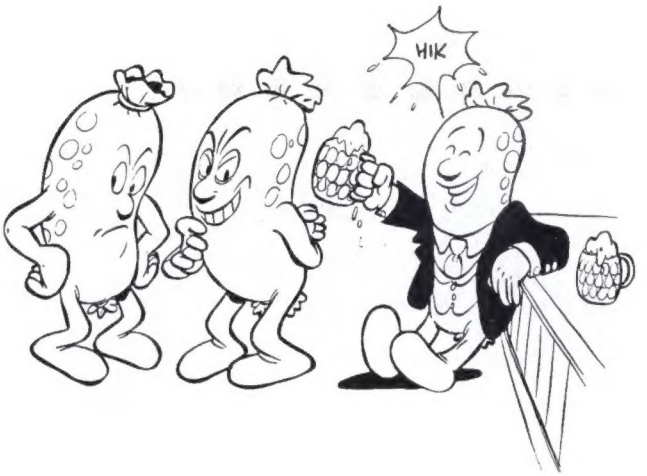

SCENARIO: FREDDY MILTON & SØREN WAAGT
VERTALING: PIETER VAN CLEEF
LETTERING: RUDY VROOMAN

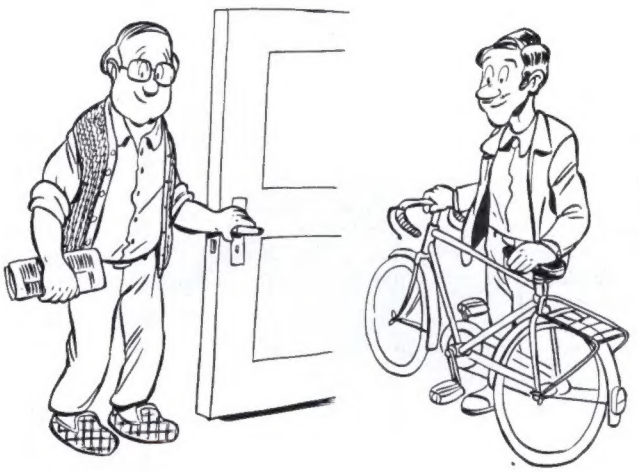

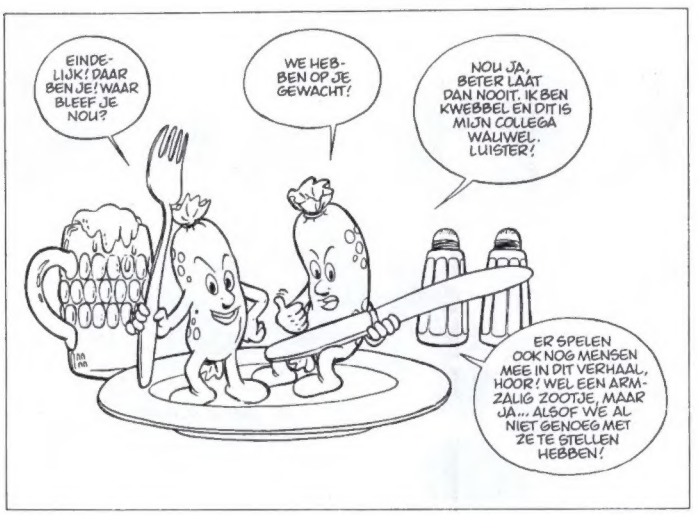
EINDE-LIJK! DAAR BEN JE! WAAR BLEEF JE NOU?
WE HEB-BEN OP JE GEWACHT!
NOU JA, BETER LAAT DAN NOOIT. IK BEN KWEBBEL EN DIT IS MIJN COLLEGA WAUWEL. LUISTER!
ER SPELEN OOK NOG MENSEN MEE IN DIT VERHAAL, HOOR! WEL EEN ARM-ZALIG ZOOTJE, MAAR JA... ALSOF WE AL NIET GENOEG MET ZE TE STELLEN HEBBEN!

DIT IS JAN. AMPER 20 JAAR OUD, MET 'N FLINKE BELANGSTELLING VOOR BIER, BILJART EN BLONDINES...
KEES IS 36 EN HEEFT ALLES BEREIKT: 'N LEASE-AUTO, 'N MUTS VAN EEN VROUW EN 'N CARAVAN... EEN ALLESWETER EN PRAATJES-MAKER...
PIET OUWE-HOERT OP Z'N 50e ALLEEN MAAR OVER VROEGER, MET NAME ZIJN LOOPBAAN ALS VERTEGENWOOR-DIGER IN LIN-GERIE...

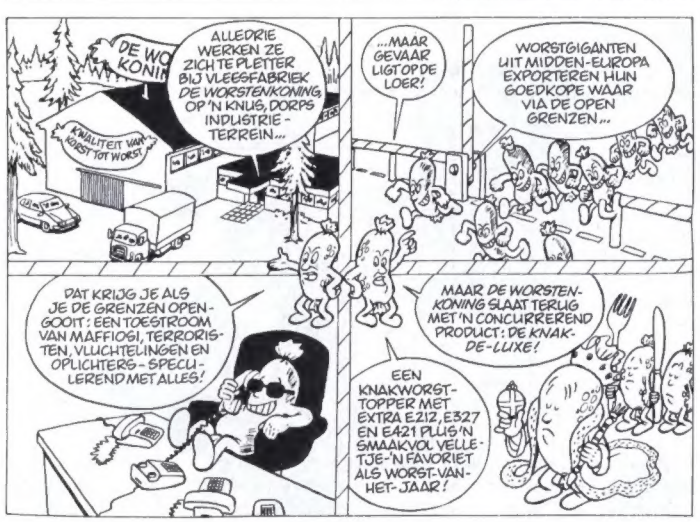
DE WO KONI
ALLEDRIE WERKEN ZE ZICH TE PLETTER BIJ VLEESFABRIEK DE WORSTENKONING OP 'N KNUL, DORPS INDUSTRIE-TERREIN...
KWALITEIT VAN WORST TOT WORST!
...MAAR GEVAAR LIGT OP DE LOER!
WORSTGIGANTEN UIT MIDDEN-EUROPA EXPORTEREN HUN GOEDKOPE WAAR VIA DE OPEN GRENZEN...
DAT KRIJG JE ALS JE DE GRENZEN OPEN-GOOIT: EEN TOESTROOM VAN MAFFIOSI, TERRORISTEN, VLUCHTELINGEN EN OPLICHTERS-SPECULEREND MET ALLES!
MAAR DE WORSTEN-KONING SLAAT TERUG MET 'N CONCURRERREND PRODUCT: DE KNAK-DE-LUXE!
EEN KNAKWORST-TOPPER MET EXTRA E212, E327 EN E421 PLUS 'N SMAAKVOL VELLE-TJE-'N FAVORIET ALS WORST-VAN-HET-JAAR!

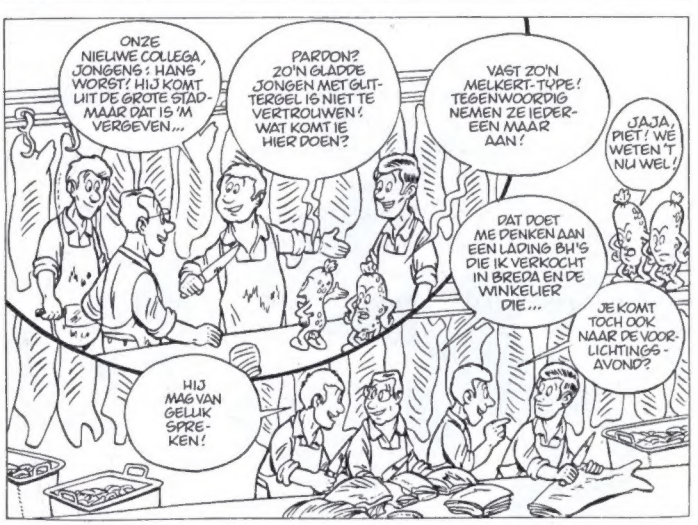
ONZE NIEUWE COLLEGA, JONGENS: HANG WORST! HIJ KOMT UIT DE GROTE STAD-MAAR DAT IS 'M VERGEVEN...
PARDON? ZO'N GLADDE JONGEN MET GLIT-TERGEL IS NIET TE VERTROUWEN! WAT KOMT IE HIER DOEN?
VAST ZO'N MELKERT-TYPE! TEGENWOORDIG NEMEN ZE IEDER-EEN MAAR AAN!
JAJA, PIET! WE WETEN 'T NU WEL!
DAT DOET ME DENKEN AAN EEN LADING BH'S DIE IK VERKOCHT IN BREDA EN DE WINKELIER DIE...
JE KOMT TOCH OOK NAAR DE VOOR-LICHTINGS-AVOND?
HIJ MAG VAN GELUK SPREKEN!

NIET KIJKEN! DAAR HEB JE DIE JE-WEET-WEL...
NEE, DIE DAAR!
OH, HIJ!
IS DAT...
...DIE NIEUWE?
DIE PLUMMEL KOMT ZIJN SAUCIJS IN ONZE ZAKEN STEKEN!
GODDANK STAAT IE NIET IN ONZE KANTINE!
ALLEEN AL DAT HAAR! DIE IS ZEKER VAN DE VERKEERDE KANT VAN HET DORP, DAT ZIE JE ZO!
IK ZIE WAT JE BEDOELT!
GERUCHTEN VERSPREIDEN ZICH SNELLER DAN VIRUSSEN...
'N DUIDELIJKE ZAAK!
BUK NOOIT MET HEM IN DE BUURT!
ER WORDT FLINK GEFLUISTERD...
AIDS?
HOMO?
PAS OP!
HIV?
UITKIJKEN!
EN PLOTSELING...
AUTSJ!
BLOED DRUPPELT OP DE FABRIEKSVLOER...
DAAR HEB JE 'TAL!
IN DE FABRIEK KON JE 'N WORST HOREN VALLEN ...
FLOP!
HEEFT IEMAND 'N PLEISTER ?
EEN PLEISTER?
DAAN WORDT HET DE CHEF TE VEEL!
ALSOF DAARMEE DEZE ZAAK IS AFGEWIKKELD!
MOOIE BOEL!
IN AL DIE JAREN ALS PRODUCTIECHEF HEB IK DIT NOOIT MEEGEMAAKT!
JE WEET WAT ZE ZEGGEN VAN Z'N SOORT!
DIT KAN NIET! ZEKER NIET BIJ EEN... EEN... KUCH!
DRAAIT DIT UIT OP ZINLOOS GEWELD ?
OM MET WEET-IK-VEELWAT ONDER DE LEDEN HIER TE WERKEN...
TJA, WAT DOE JE MET ZO'N JONGEN?
LEVENSGEVAARLIJK! UIT MIJN OGEN! WEGWEZEN!
LEUK KLUSJE VOOR AMNESTY!
ZEG, WAT IS HIER AAN DE HAND?
NIEMAND WIL BIJ ONS ZITTEN! ZELFS DIE WULPSE SERVEERSTER WIL ONS NIET MEER BEDIENEN!
EN DAT ALLES VOOR EEN PLEISTER!
HIJ ZIET BLEEKJES!
DIE MAAKT HET NIET LANG MEER!
KLEEDKAMER
WIJ ZWICHTEN NIET VOOR NICHTEN
... DOET ME DENKEN AAN DIE KEER IN GRONINGEN TOEN IK PER ABUIS STRINGS AFLEVERDE BIJ EEN DOMINEESVROUW...
WAUW!
JEMIG!
NIET MALS!
WIJ ZWICHTEN NIET VOOR NICHTEN
EEN PLEISTER OP DEZE WONDE IS NIET GENOEG! LATEN WE VERGADEREN IN HET EURO CAFÉ!
RAAK 'M NIET AAN...
...EN STUUR 'M TERUG MET DE VOLGENDE TREIN!
IK WIL ME NERGENS MEE BEMOEIEN, MAAR BEN JE ECHT HOMOSEKSUEEL MET ALLES D'R OP EN D'R AAN? IK VRAAG 'T OMDAT IK ER NIET EEN KEN... IK BEN MEER EEN MAN VOOR FORMULE 1 EN BOWLING, ZIE JE!
IK GELOOF NIET DAT IK HOMOSEKSUELER BEN DAN IEDER ANDER. MAAR ZO OP M'N TIJD HEB IK MIJN EXPERIMENTELE AVONTUURTJES...
EN NOG VIER BIER!
IK HERINNER ME NOG 'N HANDELTJE LEREN BROEKEN IN LUIJEBROEK, TOEN IK...
BOTTOMS UP!
HI!HI! LEUK, JA!
ZO VIND IK DIE MEID ACHTER DE KASSA VAN HET THEATER ERG LEUK, EN...
DIE KEN IK! IK LACH ME SLAP: DIE LAAT ELKE WEEK WEL IETS LIFTEN OF CORRIGEREN!
JONGENS, IK HOOP DAT JULLIE WEL GOED OP JEZELF EN ELKAAR PASSEN...
RALLY 90
HET GEVAAR VAN AIDS HANGT NIET IN DE LUCHT OF AAN DEURKNOPPEN. ALS DE ÉÉN IETS UITTREKT, TREKT DE ANDER WAT AAN! EN TIJDENS DIE VOORLICHTINGSAVOND OP DE SPORTCLUB WONDEN ZE ER OOK BEPAALD GEEN DOEKJES OM...
TIJDENS ÉÉN VAN MIJN VELE REIZEN BLABLABLA 'N REGENACHTIGE MIDDAG IN ZWEDEN BLABLABLA ONTMOETTE IK EEN FIETSREPARATEUR OP WEG NAAR BLABLABLA...
EN NA HET DELEN VAN 'N HAPJE ETEN ZEI HIJ:
GF

DE SITUATIE WAS ALS VOLGT...
KIJK, ALS JE EEN CONDOOM GOED GEBRUIKT, IS ER GEEN BESMETTINGS-GEVAAR!
AHA!
ALTIJD!
ABSO-LUUT!
TUUR-LIJK!
KILROY WAS HERE
IK VRIJ VEILIG OF IK VRIJ NIET
HIV EN ANDERE SOA ZIJN OVERAL VERKRIJG-BAAR
BUS HALTE
VAN EEN BEETJE BEGRIP HEEFT NOG NOOIT IEMAND AIDS GEKREGEN
EN IK KAN HET WETEN: IK HEB AL VAAK OP DIE FIETS GE-REDEN!
CONDOOMS TROUWENS OOK
ÖRVA

DA'S NOG 'S VOORLICHTING WAAR JE WAT AAN HEBT!
NIET OVERDRIJVEN! JE STAPT TOCH OOK NIET OP DE FIETS ZONDER REGENPAK?
OE!
AI!
HIV?
TEST?
JIJ LUST VAST WEL 'N LEKKER WORSTJE!
HIHI! JE VELLETJE KIETELT!

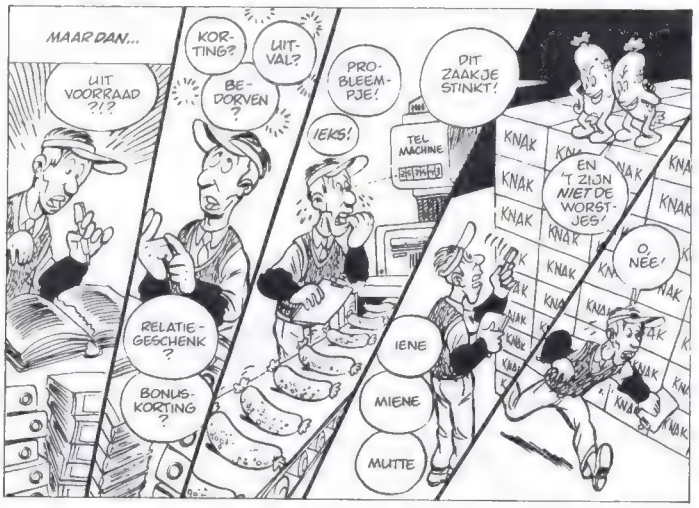
MAAR DAN...
UIT VOORRAAD ?!?
KOR-TING?
UIT-VAL?
BE-DORVEN ?
PRO-BLEEM-PJE!
IEKS!
TEL MACHINE
DIT ZAAKJE STINKT!
EN 'T ZIJN NIET DE WORST-JES!
O NEE!
RELATIE-GESCHENK ?
BONUS-KORTING ?
IENE
MIENE
MUTTE

MENEER DE DIRECTEUR? NAAST AL HET RUMOER VAN DE LAATSTE TIJD...
..IS ER NU ECHT WAT AAN DE HAND!
ER ZIJN SEKS... EH, ZEG DOZEN MET KNAK DE LUXE VER-DWENEN!
VER-DWENEN ?
INDUS-TRIËLE SPIO-NAGE !
DAT KOMT ER NOU VAN!
HELP
DIEFSTAL! BERO-VING!
ONZE AANDEEL-HOUDERS! AI!
JE KUNT ECHT NIE-MAND MEER VERTROU-WEN!

HEREN! DIT IS DE GROOTSTE POLITIEKE RAMP SINDS DE AANLEG VAN DE CARPOOL-STROOK!
ONZE WORSTEN ZIJN AAN DE WANDEL!
DE NATIE IS IN GEVAAR!
WAAR IS DE SCHULDIGE?
DAT KRIJG JE ERVAN ALS ELKE IDIOOT HIER KOMT WERKEN!
GAAP
HANS HEEFT ZO ZIJN EIGEN PROBLEMEN...
IK BESEF NU DAT IK ME EERDER HAD MOE-TEN LATEN TESTEN! IK WIST NIET DAT... NOU JA, JE WEET WEL...
IK BEGRIJP DAT DIT EEN LASTIGE SITUATIE VOOR JE IS. EN DIE TEST... BIJ DE DAMES-CLUB IS ER OOK EEN VOORLICHTINGS-AVOND!

VEEL LATER BRACHT IK TIJDENS MIJN OMZWERVINGEN BLABLA-BLA EEN HOUTSNIJDER UIT KIRKUNUMMI BLABLABLA EN ONDERWEG ZEI HIJ TEGEN MIJ...
MET OF ZONDER TEST, ALS JE WEER 'S VAN BIL GAAT DOE JE HET ALTIJD MÈT! IEDEREEN KAN HIV-POSITIEF ZIJN ZONDER HET TE WETEN. EN ZELFS ALS JE JE TWEE KEER PER JAAR LAAT TESTEN HEB JE GEEN ZEKERHEID.
H HF
EN ZELFS AL HEB JE DIE WEL: HIV+ IS NIET METEEN 'T EINDE.
WAT EEN MOEDIG MAN!
KWEBBEL EN WAUWEL, DIE NIET BEKEND STAAN OM RUIMDENKENDHEID EN TOLE-RANTIE HEBBEN DE FABRIEK "AANGEPAST" AAN DE NIEUWE COLLEGA...

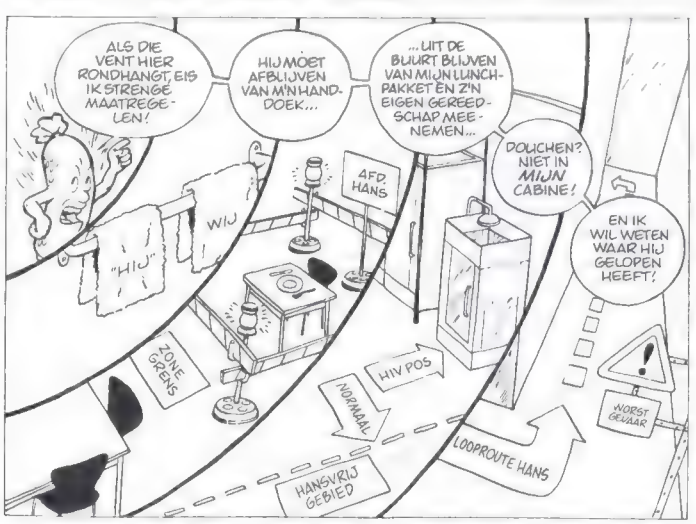
ALS DIE VENT HIER RONDHANGT, EIS IK STRENGE MAATREGE-LEN!
HIJ MOET AFBLIJVEN VAN M'N HAND-DOEK...
...UIT DE BUURT BLIJVEN VAN MIJN LUNCH-PAKKET EN Z'N EIGEN GEREED-SCHAP, MEE-NEMEN...
DOUCHEN? NIET IN MIJN CABINE!
EN IK WIL WETEN WAAR HIJ GELOPEN HEEFT!
AFD. HANS
WIJ
"HIJ"
ZONE GRENS
HIV POS
NORMAAL
WORST GEVAAR
LOOPROUTE HANS
HANGVRIJ GEBIED

AL GAUW WORDT HANS VAN MEER VERDACHT DAN ALLEEN "HET ETEN VAN TWEE WALLETJES"...
HM... HM...
AHA!
KIJK DAAR!
ALS DAT GEEN KNAK-DE LUXE IS!
ONTSLAGEN ?!!!
JA, VOLGENS PLAN!
TELEF
DINSDAG? BENNIES BAR!
HÈ, HÈ! EINDE-LIJK!

IK LIG ERUIT!! EN IK HAD DIE WORSTEN NIET EENS GESTOLEN! GEWOON ZELFGEMAAKTE WORST - VAN HUIS MEE - GENOMEN... ZUCHT!
HYPOCRIETEN! GEWOON EEN STOK OM DE HOMO... EH, DE HOND TE SLAAN! WIJ STAAN ACHTER JE, HANS!
DAT DOET ME DENKEN AAN EEN CONTAINER HANS TEXTIEL-SLIPS UIT BANGKOK DIE ...
IK WORD NIET GOED!
BRAVO, JONGENS! WE WETEN NU ALLEMAAL DAT HET HIV-VIRUS NIET IN DE LUCHT ZIT OF OP TOILETBRILLEN! DE VOORLICHTER HERHAALDE 'T OOK AL...
AL DIE TOLERANTIE!
... EN TOEN IK BLABLABLA IN HAMERÖY EEN LEKKERBEKJE KOCHT BLABLA SLAAT DIE VISVROUW INEENS OP TAFEL EN BEGINT TE RAZEN...
EN ZO GING ZE NOG EVEN DOOR ...
HLF
SMAK
HET WORDT TIJD OM DE KOPPEN BIJ ELKAAR TE STEKEN!
NIET ZO MUTSEN! JE KUNT GEWOON SAMEN EEN LEKKERBEKJE BLIJVEN ETEN OF ELKAARS HAND VASTHOUDEN OF DEZELFDE HANDDOEK GEBRUIKEN OF GEREEDSCHAP UIT DEZELFDE KIST GEBRUIKEN... BEGREPEN?
HANS IS ONSCHULDIG! WE MOETEN IETS DOEN!
OBER! MEER BIER!
...VERTROUW ALLEEN VRIENDEN EN FAMILIE...
WAT ME DOET DENKEN AAN DIE ENE KEER IN...
ELKE STAP NAGAAN...
PLAKJE WORST ERBIJ?
NIETS VERKLAPPEN, HÈ?
...DE JUISTE UITRUSTING ...
IK HEB NOG WEL WAT ONDERGOED LIGGEN..
DE KUST IS VEILIG!
...OGEN EN OREN OPHOUDEN! HANS, JIJ HOUDT JE GEDEISD! JAN, JIJ TREKT EEN JURK AAN...
IEDEREEN VAN 'DE WORSTKONING WORDT GECONTROLEERD...
HET IS ZO KLAAR ALS EEN VETKLONTJE! JAN, JOUW BEURT!
DIT IS TE ERG!
NOU EN OF...
EEN KEREL IN EEN JURK!
WAAR HOUDT 'T OP?
BENNIES BAR
AHA!
HÉ, JAN! NIEUWE JURK? STAAT JE LELIJK! IETS DRINKEN?
N-NEE, DANK JE! IK BEN HIER VOOR ZAKEN! EH... IK BEDOEL...
AH, ONZE CONTACTPERSOON!
AÏ! DIE ROTPUMPS OOK!
O NEE! DE BOEKHOUDER! DIT IS EEN TRAVOBAR!
HÉ, SNOES! MIJN WORST PROEVEN?
IK ZAL JE WAT ANDERS LATEN PROEVEN! M'N VUIST!
HEMELTJE!
AÏ!
BONG
GOK
KUNNEN WE DIT NIET SAAMPJES ...
IEKS!
MEVROUWTJE!
DAT ZOU JE WEL WILLEN, HÈ?
KNAK
MIJN DANK IS GROOT!
WAREN WE BIJNA ONZE KNAK DE LUXE KWIJTGERAAKT! DE WERELDMARKT HAD OVERLADEN KUNNEN WORDEN MET ILLEGALE KOPIE-WORSTEN ZODAT WE ONZE EIGEN KNAK NIET MEER KONDEN HERKENNEN. ALS MANNEN ONDER ELKAAR... TIJD VOOR 'N BORREL!
DAMES EN HEREN, IK BEN ZEER VEREERD UITGENODIGD TE ZIJN BIJ DE HULDIGING VAN DEZE VIER BIJZONDERE COLLEGA'S. ZIJ NAMEN HET OP VOOR HUN NIEUWE COLLEGA DIE BLABLABLA EN MAAKTEN HETZELFDE MEE ALS OP HET INTERNATIONALE CONGRES AAN DE UNIVERSITEIT VAN BLABLABLA ALWAAR EEN ZEKERE PROFESSOR CLAERETAHL HET AL EENS ONDERSTREEPTE: STOP HET GEKWEBBEL EN GEWAUWEL!
SLAAP JE AL?
NEE, MAAR WAT VOOR ONDERGOED ZOU ZO'N MAN NOU DRAGEN?
BRAVO!
JEP!
APPLAUS!
MOOI GEZEGD!
CHEERS!
MEE EENS!
NOU EN OF!
ZEKERS!
BAH! WEDERZIJDS BEGRIP EN GOEDE VOORLICHTING HEBBEN HET VOOR MIJ VERPEST!
KOM MEE, KWEBBEL! ER ZIJN GENOEG ANDERE PLAATSEN WAAR WE PANIEK KUNNEN ZAAIEN MET ONBEGRIP!
KIJK, ALS JE EEN CONDOOM GOED GEBRUIKT, IS ER GEEN BESMETTINGSGEVAAR! EN IK KAN HET WETEN: IK HEB AL VAAK OP DIE FIETS GEREDEN! TENSLOTTE STAP JE OOK NIET IN DE REGEN OP JE FIETS ZONDER REGENPAK!
MET OF ZONDER TEST, ALS JE WEER 'S VAN BIL GAAT DOE JE HET ALTIJD MÉT! IEDEREEN KAN HIV-POSITIEF ZIJN ZONDER HET TE WETEN. EN ZELFS ALS JE JE TWEE KEER PER JAAR LAAT TESTEN HEB JE GEEN ZEKERHEID. EN ZELFS AL HEB JE DIE WEL: ALS JE HIV-POSITIEF BENT, IS DAT NIET METEEN HET EINDE.
DUS NIET TE VEEL MUTSEN! JE KUNT GEWOON SAMEN EEN LEKKERBEKJE BLIJVEN ETEN OF ELKAARS HAND VASTHOUDEN OF DEZELFDE HANDDOEK GEBRUIKEN OF GEREEDSCHAP UIT DEZELFDE KIST GEBRUIKEN... BEGREPEN?

LAND IN ZICHT

door

FRANK MADSEN

VERTALING RIK SANDERS

SLIM HAR LÅNT DS-DONKRAFTS STUDIE
NU SKA' VI SGU' LAVE NOGLE FEDE BEATS!
JA NOET "EUROPEAN SLACKER-BEATS"
JEG ER IKKE VRED PÅ DIG MERE OVER AT DU HAR TUNGEKYSSET FOR HÅRDT MED MIN DRØMME KVINDE NUMERO UNO!
JEG HAR ET NAVN TIL ET TRACK! FERNANDOTRICKET!
HVORFOR IKKE?
FORDI JEG HAVDE OGSÅ HÆVNET MIG PÅ MIN KÆRESTE (OEN JEG IKKE HAR ENDNU) HVIS HUN HAVDE VÆRET MIG UTRO!
HM... NU ER JEG KUN VRED PÅ DIT & DAT!
HØRT!.. JEG SKA' NOK HOOKE DIG OP MED EN NY BIMBO!
SÅ ER DET SLUT MED AT VÆRE EN VRED OG BITTER UNG MAND?

***Slim, Slam & Slum* van Jorge en Marcelino Ballarin.**

DENEMARKEN

Wie kennis wil maken met de stripwereld in Denemarken moet drie steden bezoeken: Kopenhagen, Aarhus en Odense. De hoofdstad kent drie tekenstudio's: Gimle, Pinligt Selskab en Fort Kox. Ook zijn er diverse stripwinkels: Fantask en Faraos Cigarer zijn de grootste, maar Pegasus is bij uitstek de plek om te grasduinen in stapels oude strips. De centrale bibliotheek van Kopenhagen aan de Krystalgade 15 bezit een aparte stripafdeling (Det Kulørte Bibliotek) en organiseert geregeld signeersessies en exposities. Aarhus beschikt over twee winkels: Stribeladen en Komics, terwijl in Odense een bezoek aan Comix de moeite waard is. Behalve die drie steden moet de stripliefhebber ook langs het Deense stripmuseum gaan. Dit Tegneseriemuseet i Danmark ligt in Høng, een klein plaatsje in het westen van de provincie Seeland. Het is open tijdens schoolvakanties en op verzoek.

Alle stripuitgevers zijn in de regio Kopenhagen gevestigd. De grootste uitgever is Egmont, die iedere week wereldwijd het tijdschrift *Donald Duck* uitgeeft (met uitzondering van in ieder geval Nederland en Italië). Daarnaast geeft het comics van Disney, Marvel en DC uit en sinds kort ook stripalbums. Egmont beconcurreert hiermee Carlsen Comics die al meer dan 25 jaar de albummarkt domineert. Deze uitgeverij publiceert veel Franse en Belgische strips en een handvol Nederlandse strips, waaronder het in Denemarken populaire *Franka* van **Henk Kuijpers**. Carlsen was jaarlijks verantwoordelijk voor zo'n vijf à tien Deense strips, maar daarin is danig de klad gekomen. Wat nog redelijk goed loopt, zijn de series *Nofret* van **Sussi Bech** (bij Loempia als *Nefriti* verschenen), *Valhalla* van **Peter Madsen** (door Oberon als *Walhalla* uitgebracht) en mijn eigen *Kurt Dunder*.

Andere Deense stripuitgevers zijn nog Bogfabrikken (erotische strips, sprookjes èn **Will Eisner**) en Fahrenheit, een uitgever zonder winstoogmerk die de buitenwereld wil laten kennismaken met Deens talent. Drijvende kracht achter Fahrenheit is **Paw Mathiasen**. Hij heeft ook het blad *Strip!* opgericht, het Deense equivalent van *Stripschrift* en de opvolger van het in 1996 gestopte *Seriejournalen*.

Een recent succesverhaal is de maffe strip *Slim, Slam & Slum* van de **Ballarin Brothers**. De strip werd afgewezen door Carlsen, maar er gaan inmiddels ieder kwartaal ruim 7000 exemplaren van over de toonbank. Tekenaar **Jorge Ballarin** hanteert een hippe tekenstijl en heeft een apart gevoel voor humor. *Slim, Slam & Slum* is het best te omschrijven als de jaren negentig hip-hop versie van *The Freak Brothers*.

In deze serie mondiale columns staat een keur aan stripdeskundigen stil bij het afgelopen centennium. Ze plaatsen een persoonlijke noot bij één eeuw strip in hun land.

Op het krantenstrip-front zijn de meest interessante bladen *Politiken, B.T., Ekstra Bladet* en *Morgenavisen Jyllands-Posten*. Zij brengen een mix van de bekende Amerikaanse krantenstrips en strips van lokale makelij. Een zeer opmerkelijke krantenstrip was *Illustreret Danmarks-Historie for Folket* van **Claus Deleuran**. De strip, die in 1987 startte, behandelt de Deense geschiedenis vanaf de prehistorie. Delauran kon zijn project helaas niet afmaken, omdat hij in 1996 onverwachts overleed. Ekstra Bladets Forlag heeft negen boeken uitgebracht die tot aan de Viking-tijd lopen. De meest bekende krantenstrip is *Poeten & Lillemor* van **Jørgen Mogensen**.

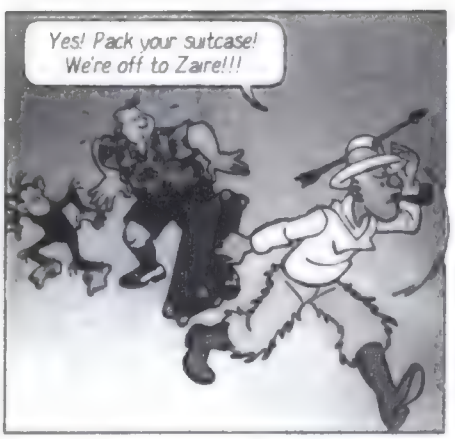

***Kurt Dunder in Afrika* van Frank Madsen.**

Deze mild-satirische dagblad strip loopt al sinds 1950!

De Deense stripwereld kent een heus gilde voor stripmakers: de Danske Tegneserieskabere, opgericht in 1988. Inmiddels zijn ruim zestig tekenaars en scenaristen lid. De grootste overwinning dateert uit begin jaren negentig. Toen protesteerde het gilde met succes tegen een door bibliotheken ingestelde verlaging van de leen-vergoeding voor strips. Was die maatregel doorgedrukt, dan had dat ons jaarlijks een miljoen Deense kronen (ongeveer ƒ300.000 / Bfr.6.000.000) aan inkomsten gekost. Maar niet iedere instantie werkt ons tegen. Zo heeft het Deense ministerie van cultuur een speciaal stripfonds in het leven geroepen, met ieder jaar een budget van 425.000 kronen (ruim ƒ125.000 / Bfr.2.500.000) om interessante stripprojecten te financieren.

Frank Madsen is striptekenaar en verantwoordelijk voor de strip Kurt Dunder. *Hij werkt in de Gimle Studio's, waaraan ook* **Sussi Bech** *en* **Freddy Milton** *verbonden zijn. Daarnaast is hij een bekend promotor van het Deense stripverhaal. Madsen is oprichter van het Deense stripgilde en was één van de samenstellers van de catalogus* Danish Comics Today *(1997).*

Voor meer informatie (ook voor andere Deense striplinks): www.kurt dunder.dk

Tekenaar Stefan Verwey **won met een cartoon over de gezondheidszorg voor het tweede achtereenvolgende jaar de Inktspotprijs. Deze prijs voor de beste politieke tekening is in het leven geroepen door de Stichting Politiek en Prent en werd voor de achtste keer uitgereikt.**

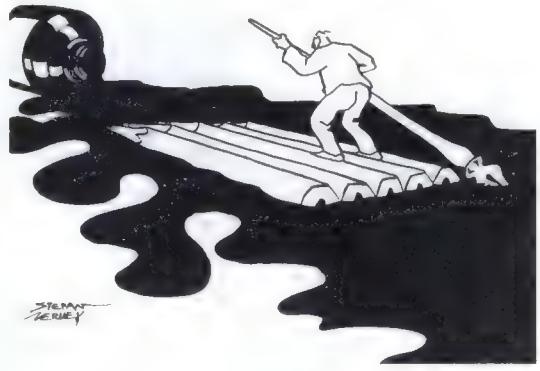

INKTSPOTPRIJS 1999 NAAR STEFAN VERWEY

Alvorens de laureaat de prijs overhandigd kreeg, verrichte **Rick van der Ploeg**, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen de opening van de tentoonstelling *Politiek in Prent '99* op 16 maart in de Statenpassage in het gebouw van de Tweede Kamer. Van der Ploeg meldde in zijn openingsrede dat alle macht er is om bespot te worden, maar stelde tegelijkertijd vast dat het voor een politicus een eer is om onderwerp van satire te zijn. Tot zijn spijt speelt de televisie (**Wim Kan**, **Koot en Bie**) die satirische rol vandaag de dag niet meer. 'Gelukkig vormen de hedendaagse cartoons nog de nagel aan de doodkist van politici. Zij hebben een haat/ liefde-verhouding met cartoonisten. Sommige politici, zoals **Ed Nijpels**, willen elke spotprent collectioneren die betrekking op hen heeft.' De staatssecretaris, die een connaisseur bleek te zijn, ziet de toekomst van de politieke prent zonnig in. Hij verwacht dat er altijd nieuwe cartoonisten zullen opduiken en noemt internet een veelbelovend nieuw medium om spotprenten te plaatsen. Volgens Van der Ploeg geven cartoons kranten en tijdschriften kleur. 'Redacties koesteren hun tekenaars dan ook. Zo heeft het magazine *The Economist* vaak tekeningen op de cover. Cartoons hebben een journalistieke, politieke en historische functie. Ze geven commentaar op een bepaalde tijd. Niet voor niets gebruiken het onderwijs en documentairemakers spotprenten als materiaal om een tijdsbeeld aan te duiden.'Na de toespraak van Van der Ploeg maakte **Hannie van Leeuwen**, juryvoorzitter en Eerste-Kamerlid voor het CDA, bekend dat de Inktspotprijs '99 naar Stefan Verwey ging voor een spotprent over de schrijnende situatie in de thuiszorg met toenemende wachtlijsten en sociaal isolement. Volgens Van Leeuwen heeft Verwey 'deze nationale schande waar niemand wat aan doet op satirische en inbeeldende wijze weten weer te geven.'De cartoonist toonde zich na de bekendmaking compleet verrast.

***Boven*, 'Letterlijke handtekening' van Stefan Verwey. In de catalogus *Politiek in prent '99* is van iedere tekenaar zo'n getekend signatuur opgenomen.**

***Links*, Voor deze tekening ontving Stefan Verwey de Inktspotprijs 1999.**

***Midden, Gansch het raderwerk staat stil, als Uw machtige hand het wil* van Albert Hahn Sr. uit *De Notenkraker* van 8 februari 1903. Misschien wel de bekendste van alle Nederlandse politieke spotprenten, gemaakt naar aanleiding van de Amsterdamse haven- en spoorwegstaking van 1903.**

Waarom eigenlijk?

Stefan Verwey: Omdat ik de prijs in 1999 ook al had gewonnen. Ditmaal vermoedde ik daarom niets. Ook mijn vrouw wist van niks. Vorig jaar kon ik nog aan haar merken - zij

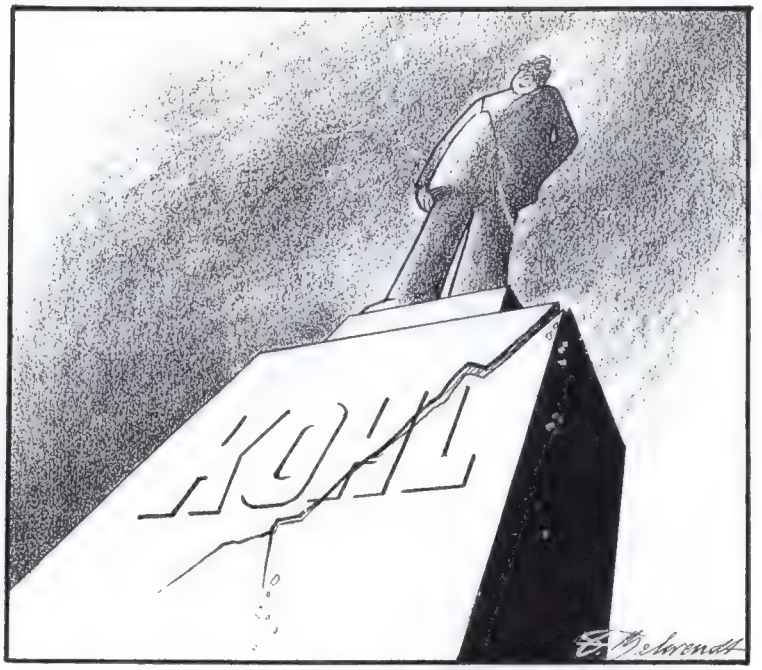

Fritz Behrendt: 50 jaar politiek tekenwerk.

was van te voren ingeseind - dat er iets ging gebeuren.

Wordt de prijs in cartoonkringen gewaardeerd?
Jazeker, de Inktspotprijs zorgt ervoor dat de prijswinnaar in het bijzonder en de politieke

door
RIK SANDERS

cartoons in het algemeen even in de schijnwerpers staan. Een journalist van *NRC Handelsblad* vroeg me nog hoeveel geld er aan die prijs verbonden was, maar ik antwoordde dat dat alleen voor schrijvers is weggelegd.

De informele sfeer op zo'n uitreiking doet denken aan die op soortgelijke bijeenkomsten in de stripwereld. Bestaan er veel contacten tussen cartoonisten en striptekenaars?
Nauwelijks. Ik heb toevallig een keer **Peter Pontiac** ontmoet op de opening van een tentoonstelling van *Peter van Straaten* bij Galerie Lambiek. Dat klikte en sindsdien hebben we geregeld contact. Desalniettemin zijn het toch gescheiden werelden. Ik bezocht bij voorbeeld de afgelopen Stripdagen in Den Bosch en daar verbaasde me ik weer over die uitgebreide signeersessies. Wij, cartoonisten, zijn eerder geneigd om alleen een handtekening te zetten in plaats van een tekening te maken.

In de Nederlandse stripscène laat een nieuwe generatie tekenaars zich zien. Geldt dit ook voor de cartoonwereld?
Bij ons komen nieuwe tekenaars meestal geruisloos binnen, en zeker niet in groten getale. Wie cartoons wil tekenen heeft een lange weg te gaan. Ik krijg wel eens brieven van jonge tekenaars die willen weten welke tarieven ze kunnen vragen. Dan denk ik: 'die halen het waarschijnlijk niet'. Niet het geld is in het begin noodzaak, maar het publiceren. Het maakt niet uit waar, desnoods gratis in lokale blaadjes of verenigingskrantjes. Begin desnoods een eigen blad. Tekenen is geen geldmakerij, maar bloed, zweet en tranen.

Politiek in Prent '99

IJsselstein Mulder
Stichting Pers & Prent 2000
ISBN 90-805519-1-0
Prijs ƒ25 / Bfr.500
(96 pagina's, zwart/wit, s.k.)

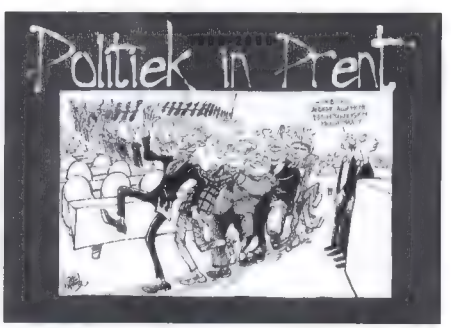

Politiek in Prent 1900-2000

Stichting Pers & Prent 2000
ISBN 90-805519-2-9
Prijs ƒ25 / Bfr.500
(48 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Catalogi

Wie de tentoonstelling Politiek in Prent '99 *heeft gemist, kan nog altijd de catalogus aanschaffen. Daarin staan alle tekeningen die op de expositie te zien waren. Het opent met illustraties uit* Vrij Nederland *van gasttekenaar* ***Tjalling Houkema*** *(ook bekend van automatiseringsvakblad* Computable*), waarna de bijdragen volgen van* ***Fritz Behrendt***, ***Joep Bertrams***, ***Jos Collignon***, ***Arend van Dam***, ***Teo Gootjes***, ***Tom Janssen***, ***Fritz Müller***, ***Len Munnik***, ***Opland***, ***Pluis***, ***Mat Rijnders***, ***Bas van der Schot***, ***Peter van Straaten***, ***Jaap Vegter***, ***Stefan Verwey*** *en* ***Nico Visscher****.*
Bovendien bevat het boekwerk een bijlage met diverse cartoons over de hypes *rond de eeuwwisseling en de millenniumbug.* ***Hans IJsselstein Mulder****, voorzitter van Stichting Pers en Prent, constateerde in dit verband dat er steeds minder politiek geladen tekeningen bestaan. 'Cartoons geven tegenwoordig meer kritiek op maatschappelijke verschijnselen.' De catalogus verschilt ten opzichte van de tentoonstelling in drie dingen. Het bevat een essay van Fritz Behrendt over zijn indrukwekkend jubileum van 50 jaar politiek tekenaar. Bovendien blikt IJsselstein Mulder in een artikel terug op de loopbaan van* ***Andries Frederiks****, één van de belangrijkste verzetstekenaars die vorig jaar op 92-jarige leeftijd overleed. Maar het boekwerk bevat geen informatie over de speciale deeltentoonstelling* Politiek in prent 1900-2000*, die een kort overzicht biedt van het politieke tekenwerk uit de 20e eeuw. Hiervan is een aparte catalogus verschenen.*

KUIFIE IN AFRIKA

Kuifje is voer geweest voor psychologen, sociologen en historici. Nu ontdekken ook taalkundigen het werk van Hergé **als bron. De Zuid-Afrikaanse docent algemene taalwetenschappen** Gerhard van Huyssteen **gebruikt de *Kuifje*-albums voor zijn proefschrift. Hij is vooral geïnteresseerd in de scheldkanonnades van kapitein Haddock. Die illustreren immers prachtig zijn theorie over de relatie tussen taalgebruik en culturele context.**

door
ERIK VAN DER HOEVEN

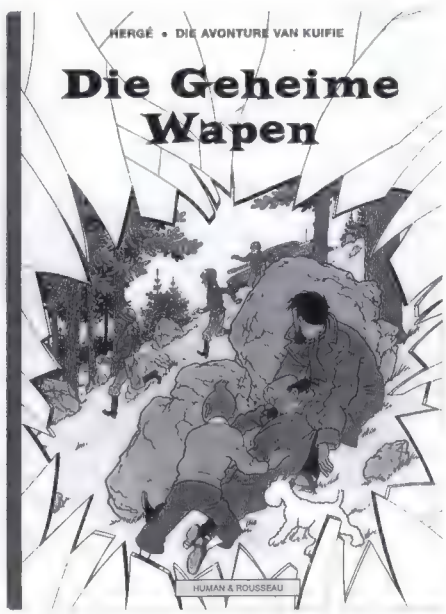

'Ik was pas zeven, maar het staat in mijn geheugen gegrift. Dat moment in de winkel dat ik mijn eerste *Kuifje*-album zag. '*Die Haaie van die Rooi See*, die wil ik voor mijn verjaardag', zei ik direct tegen mijn moeder. Ze trok een bedenkelijk gezicht, want strips kwamen er bij ons thuis niet in.' Gelukkig voor Gerhard veranderde ze van gedachte, toen bleek dat de strip als onderwerp belangwekkend genoeg werd bevonden om de vertaler voor de radio te interviewen. 'Sinds die tijd ben ik de serie steeds interessanter gaan vinden. En nu ik taalwetenschapper ben, leveren de albums een schat aan data voor mijn proefschrift over cognitieve linguïstiek.'

Die Haaie van die Rooi See (Cokes in voorraad) is één van de zes *Kuifje*-verhalen die in de jaren zeventig in het Afrikaans werden vertaald. De andere vertaalde albums zijn *Die Geheime Wapen* (De Zaak Zonnebloem), *Die Farao se Sigare*, *Die Geheim van die Eenhoorn*, *Die Skat van Rackham die Rooie* en *Vlug 714*. De hoofdpersonen heten in het Afrikaans: Kuifie, Kaptein Sardijn, Spokie (Bobbie), Phosfatus (Zonnebloem) en Uys & Buys.

De taal van strips

Gerhard van Huyssteen (1970) is docent algemene taalwetenschappen aan de Universiteit van Potchefstroom in Zuid-Afrika. In 1999 was hij bijna het hele jaar in Nederland om bronnen voor zijn proefschrift over cognitieve linguïstiek te raadplegen en te overleggen met zijn Nederlandse promotor. Begin 2000 keerde hij terug naar zijn geboorteland, om zijn docentschap weer op te pakken. Over enkele maanden promoveert hij op een proefschrift dat bol staat van de emotionele uitbarstingen van kapitein Haddock. Het voordeel van het gebruik van stripverhalen als bron is dat er uit de combinatie van tekst en tekeningen een directe relatie tussen lichaamstaal en spraak blijkt, vindt Van Huyssteen. 'Als je

Ja, dis ons. Goeiedag. Die polisie het ons van verlede nag se voorvalle vertel, en ons is hier om ondersoek in te stel.
Om kort te gaan: ons is hier.
En julle is net betyds ook!
Kyk 'n bietjie hier! Hierdie arme kêrel ry nog so ewe versigtig, en reg hier voor my hek hoor hy net KRAAK! En daar sien julle wat gebeur het.
MELKOR
Die hele ding het gisteraand begin . . .
A, kyk, hier kom professor Phosfatus aan.

Boven, Gerhard van Huyssteen.

Rechts, Uys en Buys alias Jansen en Janssen.

Rechts, Muizenmeul en Mesman se Slaghuis: bij ons beter bekend als Molensloot en Slagerij van Kampen.
De naam van de kapitein in het Afrikaans - Sardijn - betekent in onze taal overigens 'oorspronkelijke bewoner van Sardinië'.

***Ernaast*, Spokie (Bobbie) ondervindt hinder van plaaggeest Abdallah (Abdoellah).**

tekst uit een roman gebruikt, wat ik ook wel doe, heb je alleen de tekst om iets te kunnen afleiden over de lichaamstaal van een romanfiguur. Bij voorbeeld, wanneer iemand scheldt en daarbij vermeld staat dat diegene ook boos een deur dicht gooit.'

Behalve dat de dialogen meestal een goede weergave vormen van feitelijke spreektaal, kan in een strip de context eenvoudig en op een gecontroleerde manier worden gereconstrueerd. In traditionele transcripties van een betoog is er doorgaans geen aandacht voor kleding, gezichtsuitdrukkingen en lichaamshoudingen van de gesprekspartners. Bij strips komen al die onderdelen samen. Strips vormen volgens Van Huyssteen daarom een uitstekende bron voor onderzoekers van toegepast taalgebruik. 'De tekeningen zeggen veel over de ego-staten, de emoties van de stripfiguren. Hoewel Kuifje niet scheldt, is hij geen platte, eendimensionale figuur. Hij heeft duidelijk diepgang en is psychologisch echt. Daarom vind ik hem ook veel interessanter dan een figuur als Asterix. Daar ben je snel op uitgekeken. Bij Kuifje en Haddock ontdek ik steeds meer dimensies.' De taalwetenschapper vindt het razend knap van Hergé dat de karakters van het eerste tot het laatste deel consistent zijn. Ze blijven hun karakter trouw en hanteren door de jaren hun eigen cognitieve kader rond waarnemen, taal en denken.

Cultuurbepaald vloeken

Volgens de doctor in spe zeggen scheldwoorden en vloeken veel over de culturele achtergrond van een auteur. Scheldwoorden, vaak metaforen, zijn in zijn ogen context-gerelateerd. Opvallend aan de *Kuifje*-albums is bij voorbeeld dat Haddock in zijn vloeken veel termen aan de scheepvaart ontleent. De kapi-

Duizend bommen, barnacles en drommels

Het scheldwoordenvocabulaire van kapitein Haddock is al herhaaldelijk malen onderzocht. De Fransman Albert Algoud publiceerde rond 1990 een geïllustreerde bloemlezing onder de titel Le Haddock illustré. L'intégrale des jurons du capitaine. ***Har Brok*** *maakte er een Nederlandse bewerking van die eveneens bij Casterman verscheen (1991:* Duizend Bommen en granaten. Beknopt scheldwoordenboek van Haddock*). In beide boeken gaat het vooral over de herkomst van de scheldwoorden.*

Gerhard van Huyssteen trekt zijn onderzoeksveld breder en gebruikt naast vloeken en scheldwoorden ook opmerkelijke door Haddock geslaakte kreten als bronmateriaal. Hij zoekt vooral naar Kuifje*-vertalingen van de oorspronkelijke Franse tekst die kenmerkend zijn voor de cultuur van een land.*

In bijgaand overzicht is de kretologie van Haddock in De Zaak Zonnebloem *naast die uit de Engelse en Afrikaanse versie neergezet. Wat zeker opvalt is dat het veelgehoorde 'duizend bommen en granaten' in het Nederlands equivalenten heeft in 'blistering barnacles' (vrij vertaald: duivelse martelwerktuigen) in* The Calculus Affair *en 'drommelse duiwels' in* Die Geheime Wapen*. Alledrie de krachttermen zijn terug te voeren op de originele Franse uitvoering (*L'Affaire Tournesol*) waarin Haddock veelvuldig gebruikmaakt van vloeken als 'mille sabords' (geschutpoorten) en 'tonnere de Brest' (donder en bliksem).*

RS

Rechts, *Die Haaie van die Rooi See* verscheen in 1976 als eerste *Kuifje*-album in Zuid-Afrika. Om de publicatie te rechtvaardigen liet de uitgever Human & Rousseau een aantal deskundigen aan het woord.

Eerste menings oor die Afrikaanse Kuifie:

F. DU PLESSIS, Hoofbibliotekaris, Universiteit van Stellenbosch, en eertydse president van die S.A. Biblioteekvereniging. „As ek moet oordeel na die taalgebruik, die voortreflike inhoud en die aanbieding in die algemeen, kan *Kuifie* sonder voorbehoud aanbeveel word om goeie smaak en leeslus by kinders te bevorder."

CHRIS BARNARD: „Omdat ek nog nooit trek gehad het aan prentverhale nie, het ek die eerste *Kuifie*-storie langtand begin lees — en na drie of vier bladsye ontdek ek kan nie ophou nie. Is dit omdat die prente so vervlaks goed geteken word? Is dit omdat elkeen van die karakters so fyn getipeer word? Is dit die heerlike humorsin? Ek weet nie. Ek weet net: *Kuifie* oortuig my, vir die eerste keer, dat prentverhale sowel intelligent as vermaaklik kan wees. Die seun en sy onhebbelike wit brak gaan nog helde word. Onder ons Afrikaanse kinders — en hulle ouers!"

PROF. M. C. H. SONNEKUS, Direkteur van die Kinderleiding-Instituut, Universiteit van Pretoria: „Vir die kind wat meer Afrikaans moet lees, kan 'n mens kwalik beter boeke in die hand gee as die Kuifies. Die vrolike tekeninge voer die leser voort, en ontwikkel nie alleen sy woordeskat nie, maar ook sy kennis van die wêreld om hom heen. *Kuifie* is 'n voortreflike opvoedkundige hulpmiddel."

MORKEL VAN TONDER, Hoof, Afrikaanse Diens, S.A.U.K.: „Om met *Kuifie* kennis te maak, was vir my heeltemal 'n openbaring. Op die oog af lyk dit na 'n gewone prenteverhaal, maar sodra 'n mens begin lees, besef jy hoeveel fyn humor dit bevat en hoeveel inligting ongemerk aan die jong leser oorgedra word. Ek kan dit van harte aanbeveel."

VERNA VELS, Skryfster van o.m. die Liewe Heksie-reeks: „Die *Kuifie*-boeke is iets heel besonders. Hulle openbaar nie alleen 'n gesonde morele insig nie, maar het besliste opvoedkundige waarde. *Kuifie* is 'n aanwins vir die Afrikaanse kinderlektuur."

Pag	Str/Pl	De Zaak Zonnebloem	The Calculus affair	Die Geheime Wapen
2	2:4	Duizend bommen	Thundering typhoons	Grote galeie
3	2:4	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Grote galeie
4	1:3	1000 bommen en granaten	Billions of blistering barnacles	30000 drommelse duiwels
4	2:1	Alle donderende donders	Thundering typhoons	Grote galeie
4	4:2	Duizend miljoen bommen en granaten	Billions of bilious blue blistering barnacles	50000 verdatse vuighede
4	4:3	1000 bommen en granaten	Ten thousand thundering typhoons	Grote Griet se geie en galeie
5	2:1	Honderdduizend bommen en granaten	Billions of blue blistering barnacles	20000 temerige trolle
6	4:2	Hij kan me gestolen worden	He can go to the devil	Hy kan na sy peetjie toe gaan
7	4:1	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Onse drommels
7	4:3	Wat 'n avond!	Blistering barnacles	Grote Griet
8	1:2	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Duiwelse drommels
9	1:1	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Duiwelse drommels
9	1:3	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Grote galeie
11	2:2	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Duiwelse drommels
12	1:2	Maniak	Road-hog	Buffel
		Ezelsveulen	Steam-roller	Bullebak
		Dronkelap	Bully	Besope bobbejaan
		Hottentot	Dipsomaniac	Besimpelde bees
			Nitwit	
14	1:1	Die bende dwazen	Horde of rubbernecks	Hele ou spul
15	4:2	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
16	1:2	1000 bommen en granaten	Billions of blue blistering barnacles	6000 smadelike smerighed
16	2:2	Verdikkeme	By thunder	Drommels
19	2:1	Stommeling	You clumsy oaf	Jou lummel
19	2:2	Pekelharing	Bargee	Miserabele matroos
		1000 bommen en granaten	Billions of blue blistering barnacles	60000 smadelike smerighede

Links, De ontvoerde Tertius Phosfatus, oftewel Tryfonius Zonnebloem. Rechts, In *Cokes in Voorraad* klinkt dit scheldwoordenbombardement als: 'Verroeste kaapstander, Gekielhaalde Zeeschuimer... Pietje de Dood, Vandaal, Glibberige Adder'.

'n Uur later . . .
Kaptein, ek stel voor dat ons 'n bottel sjampanje bestel, ter ere van hierdie here.
Sjampanje?!! Moet ons sjampanje bestel vir hierdie skobbe . . .

Een uur later . . .
Kapitein, ik stel voor een glas champagne aan te bieden ter ere van deze heren . . .
Champagne?. Champagne schenken voor die stoetha . . .

Hierboven, Een goed verstaander heeft maar een half woord nodig.

tein is iemand die de wereldzeeën verkende. Hij heeft weinig op met 'zoetwatermatrozen'. 'Voor lezers in een land als Nederland, van oudsher een zeevarende natie, is direct duidelijk wat Hergé bedoelt. Als zo'n scheldwoord letterlijk zou worden, vertaald in het Setswana, één van de elf ambtelijke talen in het nieuwe Zuid-Afrika, zorgt dat slechts voor opgetrokken wenkbrauwen', zegt Van Huyssteen. 'Een vertaler moet metaforen zoeken die aansluiten bij de cultuur van de lezers. Wat dat betreft is er tussen Nederlands en Afrikaans niet zo'n groot verschil. Maar neem de Batswana, een bevolkingsgroep in Zuid-Afrika die niet beschikt over een zeevaartcultuur. Scheepvaarttermen zeggen hen weinig. Ook het gebruik van scheldwoorden die aan dieren refereren, is voor hen niet echt aannemelijk. Bij de Batswana-clans spelen dieren een belangrijke rol als totemfiguren, met een negatieve of juist positieve gevoelswaarde. De vertaler moet daar rekening mee houden en zijn tekst begrijpelijk maken voor de cultuur van zijn lezers.'

Van Huyssteen vindt niet dat vertalers in zulke gevallen naar politiek correcte oplossingen moeten grijpen. 'De vertaalvondsten horen in de cultuur te passen. En Zoeloe of Kaffer als vloek gebruiken in een boek dat in Zuid-Afrika verschijnt, kan echt niet. In een Nederlandse vertaling maakt Haddock ook niemand uit voor 'mof'. Het gaat erom duidelijk te maken dat de opponent, degene die beledigd wordt, geen deel uitmaakt van de naaste kringen'. Hergé selecteerde zijn scheldwoorden creatief en zorgvuldig, zegt Van Huyssteen. Haddock roept 'Duizend bommen', nooit 'verdomme'. Hij had een hele taxonomie aan scheldwoorden maar werd nooit vulgair. Pies, poep of drieletterwoorden kom je niet tegen. Dat komt volgens de taalwetenschapper omdat de schepper van Kuifje respect had voor zijn lezers, toch vooral kinderen. Dat pleit volgens hem ook voor Hergé, al geeft hij ruiterlijk toe meer te weten van Kuifje dan van het omstreden leven van diens schepper. Maar de promovendus kan zich niet voorstellen dat Hergé een collaborateur was, laat staan een racist. 'Als dat zo was liet hij Haddock toch niet schelden op puntmutsen, mannen in Ku-Klux-Klanpakken?'

Een vertaler moet dus rekening houden met de cultuur, maar hij dient zijn taalgebruik ook aan de tijd aan te passen. 'Toen ik de albums uit de jaren zeventig las, kreeg ik niet de indruk dat de verhalen in de jaren vijftig gemaakt waren.'

Vervlakste ondankbare seuns van ondankbare honde! . . . Ek red julle uit die verknorsing en al waarmee julle my kan bedank, is om op my toe te sak!

Luister, meneer . . . Moet asseblief nie kwaad wees nie . . . Ons is deur slegte witmense hier toegesluit . . . Ons het gedink meneer is een van hulle . . . Ons het nie geweet nie . . . Waar is die slegte witmense nou, meneer?

Rechtsboven, De Afrikaanse uitvoering kent in deze scène één scheldwoord minder.

Links, de opmerking 'die arme negers' is in het Afrikaans 'weggevallen'.

En nou jullie!! Stelletje vetkevers!! Ik haal jullie uit dat hol en wat doen jullie? Jullie proberen me te verscheuren!!! Is dat jullie dank?

Jij niet kwaad worden, missié... Jij niet roepen... Wij niet weten jij goede blanke ..Wij denken jij slechte blanke zijn, die arme negers in buik van schip opgesloten heeft. Waar zijn slechte blanken?

Rechts, Serafijn Lampion van de Verzekeringsmaatschappij Mondass druipt af. In de Afrikaanse Kuifjes duikt hij op als Lossie Lospert van die Houvas-Assuransie.

Zoeaven

Van Huyssteen maakt dankbaar gebruik van de data, de teksten en tekeningen uit de *Kuifje*-albums om zijn theorie over taalgebruik te toetsen. Maar dat is nog maar een begin. Dat hij de Setswana noemt is geen toeval. De Zuid-Afrikaan heeft namelijk serieuze plan-

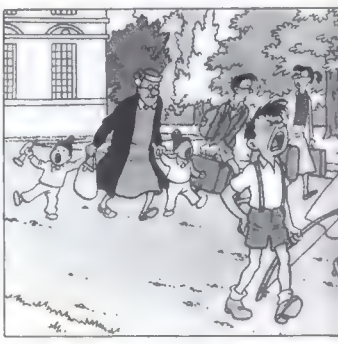

nen: er zijn oriënterende gesprekken met een uitgever gaande om een aantal *Kuifje*-albums in het Setswana en later in enkele andere stamtalen uit te brengen. Daarbij kan de vertaling van *Kuifje*-albums volgens hem een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de vertaaltheorie. Tijdens zijn verblijf in Nederland hield hij een lezing over zijn onderzoek in Tilburg. Daar ontmoette Van Huyssteen onderzoekers uit verschillende landen. Met hen onderhoudt hij voornamelijk via het internet contact over de vertalingen van *Kuifje*-albums uit het Frans in het Nederlands, Russisch, Duits, Zweeds, Spaans en Indonesisch.

Januari 2000: op de Kuifje-kalender aan de muur staat een scheldende Haddock. *'Cornichons de zouaves de tonneres de Brest!'*, brult hij als twee brandweerlieden hem onder het schuim spuiten in *Raket naar de Maan*. De Nederlandse vertaler maakte daarvan: 'Bommen en granaten, stelletje druilorige zoeaven.' Maar wat laten de Engelsen de kapitein schreeuwen: *'Pair of Ku-Klux-Klan'*. Huyssteen heeft groot gelijk. Zo'n vertaling kan heel onthullend zijn, ook voor een Kuifje-fan uit Zuid-Afrika. Want wat blijkt? Het eerder vermelde voorbeeld dat de linguïst gebruikt om Hergé vrij te pleiten van racisme ontsproot aan de pen van een Engelse vertaler. Het stamt niet van de schepper van Kuifje.

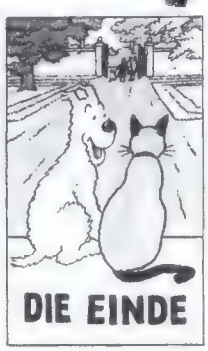

Pag	Str/Pl	De Zaak Zonnebloem	The Calculus affair	Die Geheime Wapen
19	3:1	Pleister op een houten been	Ectoplasmic by-product	Ektoplastiese afvalstof
19	4:1	Zoetwater-Papoea	Carpathian caterpillar	Karpatiese kokkerot
20	1:1	1000 bommen en granaten	Billions of blue blistering barnacles	30000 drommelse duiwels
		Schapenhoeder van de Balkan	Balkan beetle	Balkanse boef
22	1:3	Schurken	Brutes	Bullebakke
		Zeeschuimers	Filibusters	Vrybuiters
		Mossels	Nitwits	Besimpelde buffels
		Baanduivels	Steam-rollers	Beestelike boewe
		Autodidacten	Abecedarians	
24	2:2	Duizend bommen	Blistering barnacles	Onse drommels
28	4:2	1000 bommen en granaten	Blue blistering barnacles	30000 drommels
		Onbeschofte driedubbele kaffers	Fat-headed fire-raisers	Onbeskaafde rommelvarke
28	4:3	Mossels	Nit-witted ninepins	Besimpelde beeste
		Basji-bezoeks	Bashi-bazouks	Boendoe-bewoners
		Gediplomeerde komkommers	Certified Diplodocuses	Megalomaniese meesmuilers
29	1:1	Bommen en granaten	Thundering typhoons	Grote galeie
29	2:1	Lelijk ongedierte	Blood-suckers	Bloedsuiers
29	2:2	Verdraaid lelijke beesten	Man-eating pests	Pestilensies
31	1:1	Bandieten	Gangsters	Skofte
		Pekelharingen	Anacoluthons	Loeders
		Basji-Boezoeks	Bashi-bazouks	Skavuite
31	3:2	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Onse drommels
31	3:3	Lelijk beest	Monster	Naarheid
32	3:2	Loop naar de maan (met je verzekering)	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
32	3:4	Apekop	Ectoplasm	Onnosele stuk ektoplasma
		1000 bommen en granaten		Drommelse duiwels
33	1:2			Drommelse duiwels
33	2:3	Driedubbelovergehaalde ezel	Prize purple jellyfish	Lallende lieplapper
34	1:2	1000 bommen en granaten	Thundering typhoons	Grote galei
34	2:4	Egoisten	Blackguards	Krenterige vrekke
		Wafelijzers	Egoists	Egoïste
		Beeldstormers	Nitwits	Onbeskaamde outodidakte
		Lorejassen	Troglodytes	Troglodiete
		Muilezels	Polygraphs	
34	3:1	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
34	3:3	Autokraten	Beasts	Boewe
		Brutale harken	Autocrats	Outokrate
		Loerakken	Profiteers	Woekeraars
		Ballenhoofden	Fat faces	Poedinggesigte
			Tramps	Lieplappers
34	3:4	Kilometervreters	Mileage-merchants	Verdingeste kilometervreters
35	2:1	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
36	2:3	Bandiet	Bandit	Bullebak
		Menseneter	Anthropophagus	Antropofaag
		Kilometervreter	Steam-roller	Mensvreter van 'n maaifoedie se...
		Wegduivel	Highwayman	
		Komeet op drift	Thundering misguided missile	
36	3:1	Basji-Boezoek	Bashi-bazuk	Buffel
		Rode duivel	Ectoplasm	Ektoplasma
				Jou stuk..
37	1:2	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
37	3:5	Bommen en granaten	10000 thundering typhoons	Grote griet se gierende geie en galeie
38	1:3	Duizend zoetwatervissen	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
39	1:1	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
39	1:3	Donder en bliksem	Thundering typhoons	Grote galeie
39	2:2	1000 bommen en granaten	Thundering typhoons	Drommelse duiwels
42	1:2		Blistering barnacles	Drommels
42	1:3	Ha	Thundering typhoons	Grote galeie
42	2:4	Wel allemachtig	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
42	4:1	Tjsoek-tjsoeks van de Karpaten	Carpathian bashi-bazouks	Karpatiese kadawers
		Opgevulde tomaten	Two-timing Tartar twisters	Sieklike seekatgesigte
44	1:4	Bommen en granaten	Thundering typhoons	Grote galeie
44	2:1	Wel allemachtig	Billions of bilious blue blistering barnacles	50000 vermaledyde voddeventers
44	2:2	Misselijke kerel		Grote galeie
45	1:4	Bommen en granaten	Thundering typhoons	Drommelse duiwels
45	3:2	Verdorie	Thundering...	Grote geie
45	3:3	Wel alle mensen	...typhoons	Drommelse duiwels
46	1:3	1000 millioen bommen en granaten	Billions of bilious blue blistering barnacles	50000 verdingeste drommelse dansende duiwels
48	3:2	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
		Asperges	Coleoptera	Coleoptera
48	4:3	1000 bom...	Blister...	Onse drom...
			Thunder...	Grote...
48	4:4	1000 bommen en granaten	10000 thundering typhoons	Grote geie en galeie
49	1:1	1000 bommen en granaten	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
			Thundering bit of...	Ellendige stuk...
49	1:3	Stoetha...	Gang...	Skobbe...
50	1:1		Thundering typhoons	Grote galeie
59	2:1	Bommen en granaten	Blistering barnacles	Drommelse duiwels
60	3:2	1000 bommen en granaten	Blistering typhoons	Drommelse knalklappers
61	3:2	1000 miljoen bommen en gr.	Billions of blue blistering barnacles	30000 verdingeste duiwel
62	2:3	100000 bommen en granaten	Billions of bilious blue blistering barnacles	Miljoene der miljoene mopperende meesmuilers
62	2:4	1000 bommen en granaten	10000 thundering typhoons	Grote geie en galeie
		M'n hoofd bonkt	Flaming jack-in-a-box	Rus en vrede kan verwoes

Bij het grote publiek is Dick Vlottes **hoofdzakelijk bekend door zijn strip** *Senmoet*, **maar hij is veel veelzijdiger. Zo tekende (en schreef) hij de strip** *Minter en Hinter*, **werkte hij aan de** *Tom Poes*-**strip, tekende hij** *Kappie*, **ontwierp tekeningen voor merchandiseproducten van** *De Fabeltjeskrant* **en tekende hij sport-instructiestrips, onder andere met voetbaltips van** Johan Cruyff. **Ook werkte hij korte tijd als assistent van** Hans Kresse **om hem te helpen bij** *Eric de Noorman*, **maar dat werd geen succes. 'Hans was geen gemakkelijk man om mee te werken. Het was nooit goed. Daarbij, ik zou voor hem inkten, maar die man schetste zo summier, dat ik er amper uit wijs kon.' Maar wat Vlottes ook doet, Egypte loopt als een rode draad door zijn oeuvre.**

Links, **Farao Toetanchamon.**

Dick Vlottes

Een PASSIE voor EGYPTE

door
ROB VAN DER NOL

Egypte zat er al vroeg bij u in...
Dick Vlottes: Ja, dat kun je wel zeggen. Als jongen van een jaar of veertien had ik in mijn slaapkamer al het behang van de muur gescheurd en de bekende jachtscène van Toetanchamon erop getekend.
Ook in één van mijn eerste strips speelde Egypte al een rol. Dat was nota bene in *Tarzan*, dat ik destijds voor uitgeverij ATH tekende.

Ook één van de verhalen van Minter en Hinter speelt in Egypte...
Die strip maakte ik voor de Toonder Studio's. In eerste instantie werden de verhalen geschreven door **Paul Biegel**, die daar toen als scenarioschrijver werkzaam was. Nu kon ik heel goed opschieten met Paul, maar de manier waarop hij de strip schreef, beviel me niet zo. Toen is hij ermee gestopt en heb ik zelf het laatste stuk geschreven. En het was voor mij voor de hand liggend om Minter en Hinter ook naar Egypte te sturen.
Ik zie trouwens dat ik in die aflevering die je daar laat zien de sarcofaag van Toetanchamon heb getekend. Je zal hem maar tegenkomen in zo'n souvenirwinkeltje.

U werkte ook aan Toonderstrips als Tom Poes en Kappie.
Ja, maar dat beviel me niet zo. Noch met *Tom Poes*, noch met *Kappie* had ik iets. Van *Tom Poes* heb ik zowel de dagstrip getekend, als de strip voor *Donald Duck*, en dat was helemaal een ramp. Dan ging ik naar de Studio's om mijn tekst op te halen, die werd toen geschreven door **Lo Hartog van Banda**, maar die was dan meestal nog niet eens klaar. Dan trok Lo zich even terug - vaak ging hij even op de trap zitten - en schreef de aflevering van die week. Dan kan je zelf wel nagaan hoe de kwaliteit was...
En *Kappie*, dat vond ik helemaal niks. Ik ben toen van de ene op de andere dag ermee gestopt en ben voor mezelf begonnen. Dat was een hele stap, maar ik was ervan overtuigd dat

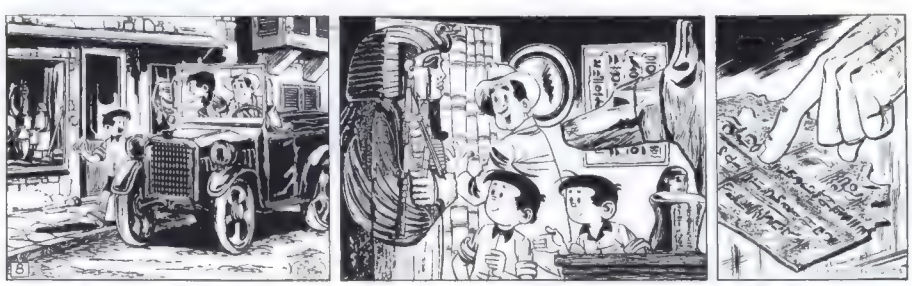

8. 'Wat een gekke professor,' zei Hinter tegen oom Ferdinand, terwijl ze verder reden. 'Hij gelooft nog in spoken.'
'En die bestaan ook echt!' riep Minter een beetje boos.
Oom Ferdinand lachte. 'Welnee! Geleerde heren zeggen altijd vreemde dingen. Haha! En hij denkt dat er niks meer te vinden is in de piramide, maar dan zal jullie oom hem eens lelijk op de neus laten kijken.'
De auto was het kleine dorpje binnengereden en stopte voor een allervreemdst winkeltje. 'Welkom!' riep oom Ferdinand, 'hier woon ik.'
Minter en Hinter keken hun ogen uit, toen ze het lage en donkere vertrek binnengingen. Er stonden geheimzinnige beeldjes en andere stenen voorwerpen, die verkocht werden aan toeristen, om als aandenken mee naar huis te nemen. Er hing ook een wonderlijke lucht.
'Toen ze alles bekeken hadden zei oom Ferdinand: 'Jullie moeten weten, dat ik al jaren handel drijf en nu heb ik enige tijd geleden iets heel bijzonders in handen gekregen.' Hij wees de jongetjes op een stuk steen. 'Kijk,' zei hij, 'hier staat een groot geheim op geschreven en dat gaan we samen oplossen.'
'Tot hun verbazing zagen Minter en Hinter nu, dat er vreemde vage tekens in de steen waren gehakt...

FOTO ROB VAN DER NOL

het wel zou lukken. Toen ben ik terechtgekomen bij *Olidin* en voor hen heb ik *Botje Boon's ballonnetje* getekend op scenario van **Harry van den Eerenbeemt**. Dat was hartstikke leuk om te doen en ik kon goed met Harry opschieten.

In 1963 begon in Olidin ook Senmoet...
Ja, het idee voor die strip kon ik makkelijk aan ze kwijt, daar zagen ze wel wat in. Je moet weten dat ik héél erg geïnteresseerd ben in de 18e dynastie. Met name de Amarna-periode en farao Echnaton interesseren me en *Senmoet* speelt zich dan ook af aan zijn hof.
Op zich is er over die periode weinig bekend, maar ik durf wel te zeggen dat ik er zo ongeveer wel van weet wat er te weten valt. Ik lees er veel over en kijk ook veel naar documentaires op tv. Het leuke is dan dat je op een gegeven moment zelf verbanden gaat zien en conclusies gaat trekken. En dan is het machtig mooi als je later een artikel van een bekende Egyptoloog leest, die tot dezelfde conclusie komt. Dan denk ik: 'Dat heb je niet slecht gedaan, Vlottes!'

Wat me in de eerste verhalen van Senmoet opvalt is de enorme hoeveelheid details die er in staan. In elk plaatje is wel een hiëroglief verwerkt, een reliëf of een Horusbeeld.
Dat was nou juist de lol voor mij. Ik heb daar echt mijn best op gedaan om dat allemaal zo verantwoord mogelijk te doen. Het was ook leuk om al die documentatie bij elkaar te zoeken en ik heb zoveel mogelijk authentieke elementen gebruikt. Zo draait het eerste verhaal rond het borstbeeld van Nefertete, dat tegenwoordig in Berlijn staat. Maar ik heb ook beelden van Toetanchamon - of beter gezegd Toetanchaton zoals hij toen nog heette - gebruikt. Ergens in een plaatje komt zelfs een beeld voor dat nu in Leiden staat!

Op pagina 13 van dit nummer starten wij met een gloednieuwe historische strip.
Het verhaal speelt zich af in Egypte, 3338 jaar geleden onder de regering van Farao Echnaton.
De hoofdpersoon is de zoon van schipper ACHAT en heet SENMOET. Het verhaal heet: „Jacht langs de Nijl". Let vooral ook op de tekeningen, want dan kun je precies zien hoe allerlei dingen er vroeger uitzagen.
Wij hopen dat je deze strip erg spannend zult vinden. Zorg ervoor dat je geen enkele aflevering mist.

Bij het zien van de originelen van de eerste verhalen valt het me op dat u ongelofelijk veel tijd heeft besteed aan het tekenen zelf. De meeste plaatjes bestaan zowat alleen uit arceringen.
Dat was inderdaad een enorme klus. Ik heb ook nergens dekwit gebruikt. Dat zou natuurlijk een stuk eenvoudiger zijn geweest in sommige gevallen, maar ik vond het aardiger om het op deze manier te doen.

In de boekuitgave van *De Lijn* valt al veel weg, maar in *Olidin* en de krant van destijds bleef er helemaal niets van over. Is dat niet frustrerend?
Natuurlijk, maar ja, ik maakte het in eerste instantie voor mezelf.
Toch ben ik in de latere verhalen minder gedetailleerd gaan werken, omdat het niet vol te houden was. *Senmoet* was toen een krantenstrip geworden en ik had gewoon minder tijd om er aan te werken.

Waarom heeft het eigenlijk tot in de jaren tachtig geduurd tot er een boekuitgave van *Senmoet* kwam? Egypte was in de jaren zestig toch ook al populair?
Zeker, maar die uitgave heb ik zelf altijd tegengehouden. Ik was zoveel meer te weten

AH, DAAR HEBBEN WE DE TROUW KEFTIU, DIE ZIJN VRIEND ZAKAR IN HET GEVAAR IN DE STEEK LAAT. ZO-ALS EEN HAGEDIS ZIJN STAART. HELAAS KAN ZO'N AANHANGSEL DAN NIET LANG BLIJVEN LEVEN..!

Boven, Aankondiging voor *Senmoet* uit *Olidin*, 1963.

***Geheellinks*, Aflevering van *Minter en Hinter. Ernaast*, Ongelofelijk veel detail in de achtergronden bij *Senmoet*.**

gekomen over de Amarna-periode, dat ik de verhalen opnieuw wilde tekenen, maar ja, dat kwam er weer niet van. Daarom ben ik uiteindelijk in zee gegaan met **Nico Noordermeer**. Die boeken waren een groot succes, niet alleen in de stripwereld, maar ook door Egypte-geïnteresseerden en zelfs door Egyptologen werd de strip gewaardeerd. Zo ben ik ook in contact gekomen met **Maarten Raven** van het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Daar heb ik nog steeds contact mee en als ik nu iets moet weten, bel ik hem op en dan zoekt hij het voor me uit.

Hoe vaak bent u eigenlijk in Egypte geweest?
Om je de waarheid te zeggen, nog nooit. Ik zou wel graag willen, daar niet van, maar op de een of andere manier is het er nooit van gekomen. Ik ben niet zo'n reiziger en daarbij heb ik geen zin om in zo'n groep halfgeïnteresseerde toeristen terecht te komen. Als ik zou gaan, dan wil ik met een groep Egyptologen.

Waarom heeft u na *Senmoet* niets meer met Egypte gedaan?
O, ik heb genoeg met Egypte gedaan, alleen niet meer voor publicatie. Ik heb voor mezelf veel getekend en schilder ook Egyptische en op Egypte gebaseerde voorstellingen.
Inmiddels ben ik wel bezig met een nieuwe strip over Egypte. Het is al een oud idee van me, maar door een documentaire op tv en jouw komst ben ik weer helemaal enthousiast geworden!
We hadden het daarnet al over dat ik wel eens een theorie voor mezelf ontwikkel, die later ook door anderen wordt geopperd. Eén van de dingen die me bezighoudt uit de 18e dynastie is Graf KV55 - zoals het bekend staat - in het Dal der Koningen. Er is nooit met zekerheid vastgesteld voor wie het graf gebouwd is.
Er is een sterk vergane mummie gevonden en het eerste onderzoek wees uit dat het om een nog jonge man ging. Daarna kwam men na onderzoek tot de conclusie dat het een vrouw moest zijn en er werd geopperd dat het Teje zou zijn, de moeder van Echnaton. Maar daar heb ik nooit in geloofd. Ik ben ervan overtuigd dat het Echnaton zelf is.
Rond dat graf wil ik dus een strip maken, die langs twee lijnen loopt. Enerzijds over de inhoud en geschiedenis van het graf, anderzijds een lijn die door het heden loopt en eigenlijk een soort *love story* is.
Ik heb het verhaal al in mijn hoofd en ik heb ook al een proefpagina gemaakt, waar ik erg tevreden over ben. Ik wil de platen op het origineel inkleuren en stap af van het geijkte stramien van vier stroken met drie plaatjes per pagina. Ik wil veel gaan werken met in

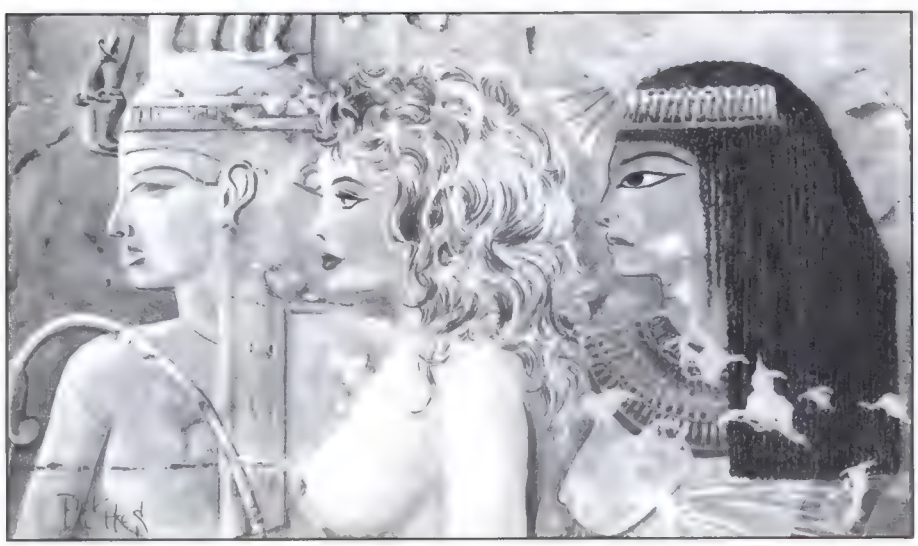

Linksboven, **'De meeste plaatjes bestaan zowat alleen uit arceringen...'**

Links en hieronder, **Studies voor een schilderij van Echnaton, de farao waar Vlottes' belangstelling naar uiygaat. Ook in *Senmoet* speelt deze farao een belangrijke rol.**

Rechtsboven, **Nog niet voltooide proefpagina voor het nieuwe stripverhaal van Dick Vlottes over het mysterieuze graf KV 55.**

Rechtsonder, **In het eerste *Senmoet*-verhaal speelt het borstbeeld van Neferte een rol.**

Linksonder, Drie vrouwen aan de Nijl, **vrije schildering. Het reliëf links stelt Teje voor, de moeder van farao Echnaton.**

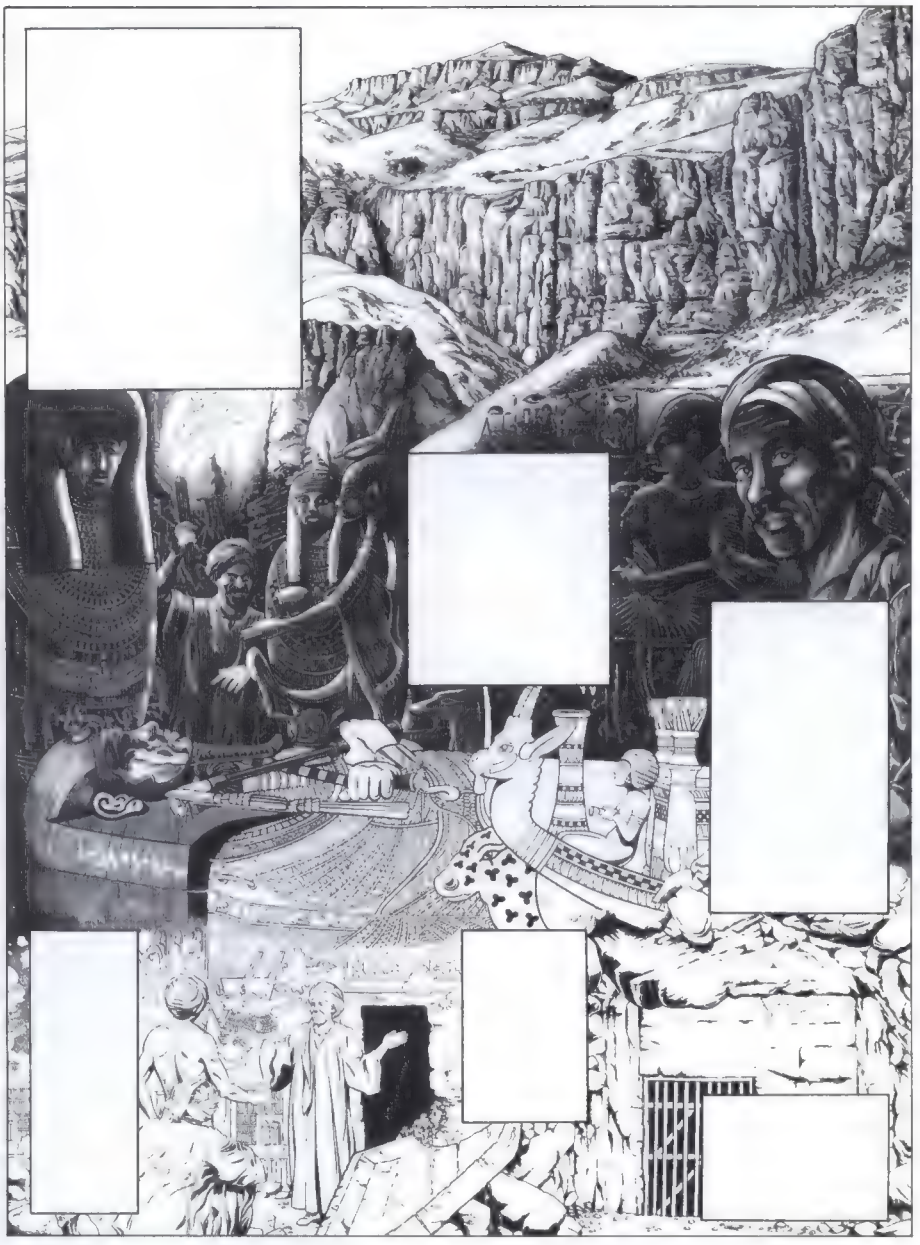

elkaar overlopende scènes, veel dynamiek. Het hele project was een beetje op de achtergrond geraakt, maar twee weken geleden zag ik een documentaire op tv over Graf KV55 en daar werd dezelfde theorie over het graf geopperd als waar ik al jaren mee loop! Dat gaf de vonk om de zaak weer op te pakken!

Die plaat ziet er inderdaad heel mooi uit, maar het lijkt me wel een enorme klus.

O, dat is het zeker. Ik kan het ook niet alleen, dan zou ik het nooit af krijgen. Nu wil het toeval dat mijn goede vriend **Bert Bus** (tekenaar van onder meer *Stef Ardoba* en *Malorix*. Red.) ook erg in Egypte is geïnteresseerd en sinds hij met de vut is weliswaar steeds roept dat hij nog wel een strip zou willen maken, maar daar nooit toe komt. De techniek van Bert en die van mij liggen vrij dicht bij elkaar en ik heb hem dan ook gevraagd of hij me niet zou willen helpen. Ook hij was meteen razendenthousiast en binnenkort gaan we eens een middagje bij elkaar zitten om de zaak door te nemen. Over taakverdeling en dat soort dingen. Het lijkt me ontzettend leuk om met hem samen te werken.

We moeten wel een strak schema opstellen, want anders gaat het niet. We willen het direct voor een album maken, maar dat heeft wel tot nadeel dat je geen deadline hebt. Die zullen we onszelf moeten stellen.

Ik wil ook dat het een heel goed gedocumenteerd verhaal wordt, met veel authentieke details. Dat is weliswaar een hele klus om allemaal uit te zoeken, maar dat geeft de strip wel extra waarde. Ik hoop natuurlijk dat het ook internationaal wat zou kunnen worden, maar dan moet ik er voor mezelf wel zeker van zijn dat alles klopt.

Waar komt uw passie voor Egypte eigenlijk vandaan?

Al sla je me dood, ik zou het niet weten. Waar komt iemands passie voor iets vandaan? Ik denk dat niemand die vraag kan beantwoorden.

Of misschien toch wel, hahaha... Ik krijg regelmatig brieven van mensen die fan zijn van *Senmoet* en me daar iets over willen vragen, of nog een album missen en willen weten waar ze te koop zijn. Maar ik krijg ook wel eens brieven van vreemde sektes, die iets van of met me willen. Zo heb ik een tijdlang post gekregen van een mevrouw, die me schreef dat ze me herkend had: ik was een reïncarnatie van Horemheb, opperbevelhebber van Echnaton. Dat verbaasde me hooglijk, dat kun je van me aannemen. Ze schreef me ook dat Echnaton weer leefde en ik moest naar een of andere plaats in Duitsland, want daar zou ik Echnaton dan weer ontmoeten. Ik ben er maar niet op ingegaan...

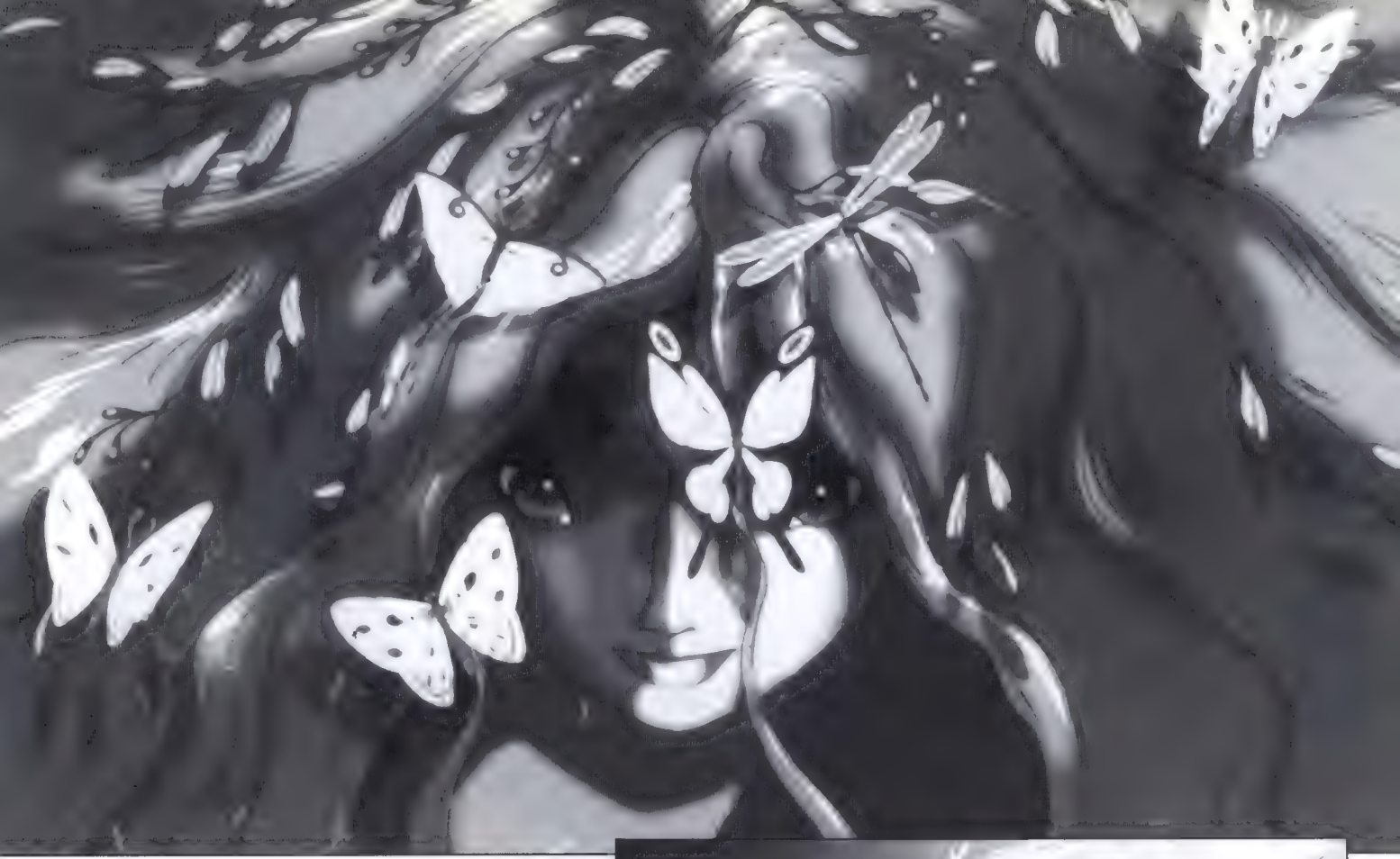

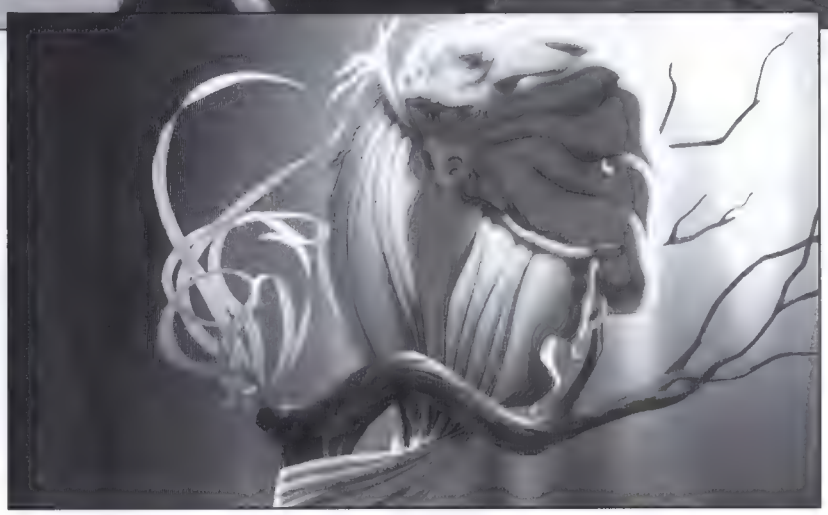

© DISNEY ENTERPRISES, INC

'Het is onze bedoeling om elk jaar een nieuwe versie van Fantasia te maken. De formule van de film is erg flexibel en leuk om mee te werken - niet echt een concert, ook geen *vaudeville* of een revue, maar een grootse mengeling van komedie, fantasie, ballet, drama, impressionisme, kleur, geluid en een episch gevecht.'
Aldus Walt Disney in 1941.

PRESTIGEPROJECT VOOR BREED PUBLIEK

door **PIETER VAN CLEEF**

Zo ver is het nooit gekomen. Disney's ambitieuze en tegelijkertijd ook tamelijk megalomane voornemen om elk jaar een 'nieuwe Fantasia' te maken, eindigde in een financieel fiasco. De veel te dure geluidstechnieken, nodig om het stereogeluid ('Fantasound') van de film te produceren, weerhield bioscoopeigenaren ervan om de film in hun theaters te draaien. En de stakingsperikelen in de animatiestudio's begin jaren '40 met daarbovenop het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, nekten definitief het *Fantasia*-project. Wat niet wil zeggen dat *Fantasia* een artistieke flop was: al zestig jaar lang is en blijft de oorspronkelijke film een mijlpaal in de animatiegeschiedenis.

Het is zeer opmerkelijk dat de Disneystudio's zestig jaar na dato de film een vervolg hebben gegeven, waarbij de hele productiefase grote overeenkomsten vertoont met het oorspronkelijke project. Aan *Fantasia 2000* werd al gewerkt sinds begin jaren negentig in wisselend tempo. Af en toe werden plannen voor de film naar de pers gelekt maar de release werd keer op keer uitgesteld. Tussen al het Disneygeweld door (elk jaar een nieuwe tekenfilm voor de bios) hebben de studio's langzaam naar het jaar 2000 toegewerkt. Disney-animator **Hendel Butoy** (co-regisseur voor *De Reddertjes in Kangoeroeland*) werd aangesteld als *supervising director* en regisseerde zelf twee van de acht delen in *Fantasia 2000*. Verder namen de volgende regisseurs delen voor hun rekening: **Eric Goldberg** (regie tv-kerstspecial *Ziggy's Gift* voor **Richard Williams**, *Pocahontas*), **Pixote Hunt** (co-regie voor *The Pagemaster*), **Francis Glebas** (*storyboard artist* voor *Aladdin*, *De leeuwenkoning* en *De klokkenluider van de Notre Dame*) en **Gaëtan en Paul Brizzi** (regie *Asterix contra César*, diverse Disney-televisieproducties en delen van *De Klokkenluider van de Notre Dame*).

Kosten noch moeite

Fantasia 2000 ging 17 december 1999 in

Walt Disney
PICTURES PRESENTS

FANTASIA 2000

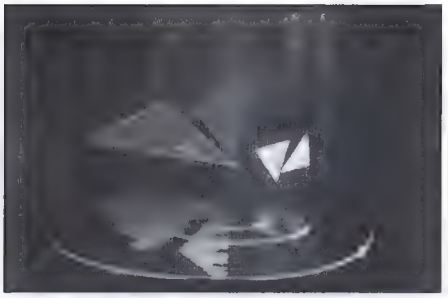

© DISNEY ENTERPRISES, INC.

Boven, Fantasia 2000 opent met *Symphonie nr. 5* van Ludwig van Beethoven.

***Links,* De *Vuurvogel Suite* van Stravinsky, geregisseerd door de Europese Paul en Gaëtan Brizzi, is de afsluiter en ook meteen het hoogtepunt van de film.**

Onder, Even een vrolijke noot tussendoor tot vermaak van de allerkleinsten. *Het Carnaval der Dieren* had echter wel wat meer aandacht mogen krijgen. De vergelijking is snel gemaakt met de dansende krokodillen en struisvogels uit 1940 - en die waren toch echt leuker.

première in Carnegie Hall in New York onder begeleiding van het 120-koppig Philharmonic Orchestra of London. Deze bijzondere première kreeg vervolgen in Londen, Parijs en Tokyo, om vervolgens wereldwijd op 1 januari 2000 exclusief in slechts 75 speciale IMAX-theaters te draaien. Dat is nog niet eens eenvoudig, omdat de technologisch geavanceerde projectietechnieken van IMAX niet toestaan dat een film langer dan 60 minuten duurt. Alle IMAX-theaters werden dan ook aangepast om de vertoning van de 75 minuten durende film mogelijk te maken. Kortom: ook voor de première van *Fantasia 2000* zijn behoorlijk grote risico's genomen, maar momenteel kan Disney zich een dergelijk peperduur prestigeproject veroorloven zonder het gevaar te lopen dat de zaak failliet gaat.

Fantasia 2000 bestaat uit acht afzonderlijke animatiefilms. Bij zulke 'knip en plak-films' ontkom je er niet aan om ze ieder afzonderlijk te beoordelen, maar vergeleken met de originele *Fantasia* (die bijna twee volle uren duurde) valt het op dat de bijdragen dit keer toch minder impressionistisch zijn en wat meer verhaal bevatten. Dat is een pluspunt om zelfs de meeste verstokte klassieke muziekhater bij de les te houden. Daarom is het jammer dat *Fantasia 2000* zo opmerkelijk kort duurt (1 uur en een kwartier). Of wellicht is de technische rompslomp van de 158 kilo wegende IMAX-filmspoel daar debet aan?

Mickey vs. Donald

Een onderdeel van Disney's oorspronkelijke voornemen is intact gebleven. Hij wilde de film jaar in jaar uit als het ware laten 'rouleren', door er delen uit te halen en nieuwe delen in te zetten. In *Fantasia 2000* is dan ook *De tovenaarsleerling* met Mickey Mouse gehandhaafd als 'eerbetoon'. Overigens een nogal overbodige bijdrage, want temidden van alle technische hoogstandjes valt deze oude Mickey flink uit de toon. Bovendien wordt op een groot filmdoek pijnlijk duidelijk dat zelfs na de meest zorgvuldige restauratietechnieken er nog steeds een flinke, grove korrel zichtbaar is en vele lijnen 'gebroken' lijken te zijn. Verder is de terugkeer van Donald Duck op het witte doek (om 1-1 te spelen met Mickey waarschijnlijk) een behoorlijke teleurstelling. Men koos bij dit aangepaste 'Ark van Noach'-verhaal voor de marsen van *Pomp and circumstance* van **Edward Elgar** en maakte er een soort compilatie van met nieuw gecomponeerd materiaal. Donald speelt hierin het hulpje van Noach die denkt zijn geliefde Katrien aan de wal te hebben achtergelaten. Echt leuk wordt dat niet, maar vooral het gladde tekenwerk ontstijgt nergens het niveau van een gratis Marskramer-mok. Ook de uitwerking van *Het Carnaval der Dieren* van **Saint-Saëns** had een prachtige compilatie kunnen worden, maar alleen Saint-Saëns' finale van twee minuutjes werd gebruikt voor een slapstickachtige flamingo-act.

© DISNEY ENTERPRISES, INC.

Conclusie

De waardering voor *Fantasia 2000* komt onvermijdelijk tot stand door de kwaliteit van de afzonderlijke delen: zó fantastisch is *Fantasia 2000* als geheel niet. Het is onbegrijpelijk dat men een blik Hollywoodsterren heeft opengetrokken om de afzonderlijke delen aan elkaar te kletsen. Lees en lach mee in het programmaboekje: 'Het is niet meer dan logisch dat **Quincy Jones** wegens zijn bijdrage aan de internationale muziekwereld en de productie van twee **Michael Jackson**-albums deel drie introduceert... Of: '**Angela Lansbury** mag vanwege haar 'hartverwarmende karakter' het laatste deel aankondigen (dat wil zeggen: haar teksten voorlezen vanaf een naast de camera neergezette *autocue*). De opgetrommelde filmsterren als **Bette Midler**, **James Earl Jones** of **Steve**

Martin hebben werkelijk niets met de daaropvolgende filmfragmenten te maken.
Wie delen als *Pines of Rome*, *Rhapsody in Blue* en de *Vuurvogel* afzonderlijk bekijkt, wordt één ding duidelijk: het maken van verhalende tekenfilms als *Hercules*, *Mulan* of *Tarzan*, laten je af en toe opveren uit je stoel als je getuige bent van indrukwekkende hoogstandjes van animatie. Maar helaas zijn die scènes altijd van korte duur en ondergeschikt gemaakt aan de voortgang van het filmverhaal. Bij *Fantasia 2000* hebben de makers zich daar geen zorgen om hoeven maken: de artistieke vrijheid die een film als deze biedt, laat zien dat Disney temidden van de Foxen, de Warners en allerlei Dreamworks nog altijd met kop en schouders boven de rest uitsteekt.

© DISNEY ENTERPRISES, INC

De acht delen van Fantasia 2000

1. Symfonie nr 5 van **Ludwig van Beethoven**
Regie: **Pixote Hunt**
De befaamde 'Ta-ta-ta-taaa'-symfonie van Beethoven opent Fantasia 2000 met een gestileerde, geometrische impressie van Beethovens beroemdste stuk.

2. Pines of Rome van **Ottorino Respighi**
Regie: **Hendel Butoy**
Adembenemend avontuur dat niets met bomen of met Rome heeft te maken. Computergeanimeerde walvissen stijgen na de explosie van een ster op uit het zeewater. Logica lijkt onbelangrijk: de aanzwellende muziek zorgt voor een visueel spectaculaire climax.

3. Rhapsody in Blue van **George Gershwin**
Regie: **Eric Goldberg**
Het fragmentarische en hectische muziekstuk van Gershwin is op de seconde af getimed en treffend in beeld gebracht. Gesitueerd in het New York van de jaren dertig, worden de levens gevolgd van diverse personages in een meesterlijk geïmiteerde **Al Hirschfeld**-stijl. Het fragment werd getoond aan de befaamde 96-jarige illustrator (bekend van zijn Hollywood-karikaturen uit de jaren dertig) en die omschreef het eindresultaat als 'zijn beste verjaardagscadeau'.

4. Het standvastige, tinnen soldaatje. Piano Concerto no. 2, allegro, opus 102 van **Dimitri Shostakovich**
Regie: **Hendel Butoy**
Lieftallig sprookje dat bij de constructie van de figuurtjes stevig leunt op de mogelijkheden van computeranimatie.

5. Het Carnaval der Dieren: Finale van **Saint-Saëns**
Regie: **Eric Goldberg**
Slapstickfragment met een tegendraadse flamingo die zijn jojo-act niet wil opgeven voor zijn collega's.

6. De tovenaarsleerling van **Paul Dukas**
Regie: James Algar (1912-1998)
Het beroemde optreden van Mickey Mouse als luie tovenaarsleerling die de emmers water laat dragen door een betoverde bezemsteel, met alle overstromingsgevolgen van dien. Dit deel werd in de film gehandhaafd om Disney's oorspronkelijke bedoeling van Fantasia (nieuwe en oude delen animatie met elkaar afwisselen) in stand te houden.

7. Pomp and circumstance, mars 1, 2, 3 en 4 van **Edward Elgar**
Regie: **Francis Glebas**
Weinig bijzondere comeback van Donald Duck op het witte doek. Als hulpje van Noach begeleidt hij de verscheping van de dieren - en denkt Katrien te hebben achtergelaten. Donald moet het doen zonder zijn gesnater, want alle geanimeerde delen bevatten geen enkel geluidseffect behalve die van de muziekinstrumenten zelf.

8. De Vuurvogel Suite - versie 1919 van **Igor Stravinsky**
Regie: Paul en Gaëtan Brizzi
Indrukwekkend en wonderschoon sprookje over dood (de vuurvogel) en leven (de fee of bosnimf) die de lente terugbrengt en het landschap weer kleur geeft. Dit thema is in een ver verleden al eens eerder door Disney op het scherm gebracht, maar deze versie doet elke Silly Symphonie met dansende bomen en eekhoorns definitief in een stoffige doos op zolder verdwijnen.

© DISNEY ENTERPRISES, INC

© DISNEY ENTERPRISES, INC

***Fantasia 2000* is nog tot en met eind april in het IMAX-theater in Rotterdam te zien.**
Kaarten zijn prijzig en variëren van f15 (kinderen t/m 11 jaar) tot f27,50 (volwassenen).
De film krijgt rond de zomer een première in het reguliere bioscoopcircuit.
Meer info: *www.imax.nl* ***en*** *www.fantasia 2000.com*

Asterix en Europa

Fransen hebben het niet zo op drugs of doping, behalve als het om de toverdrank van Panoramix voor Asterix en zijn dorpsgenoten gaat. Dan kan de ketel niet groot genoeg zijn en mogen ook buitenlanders meesnoepen om de vermaledijde Romeinen van Julius Caesar **in het stof te doen bijten. Gallia voor de Galliërs, Brittannia voor de Britten, en weg met het centralisme van Rome, luidt de boodschap van** Albert Uderzo **en** René Goscinny.

© RIJKSMUSEUM VAN OUDHEDEN, LEIDEN

Albert Uderzo (links) en de Franse ambassadeur in Nederland B. De Faubournet de Montferrand (rechts) tijdens de opening van de tentoonstelling.

door **ERIK VAN DER HOEVEN**

En niets is leuker dan een potje knokken als daarna samen gegeten kan worden. *Asterix* is bepaald geen strip voor pacifisten of vegetariërs. Maar Asterix is een strip met meer niveaus en leert de jonge lezer heel wat over de zeden en gewoontes in het Europa van zo'n 2000 jaar geleden. Daarom is de strip populair bij opvoeders, die vinden dat hun kroost baat heeft bij enige kennis van de geschiedenis. En al is het beeld in de strip karikaturaal en staan de verhalen vol met stereotypen, een link met de historie is altijd wel te vinden. Het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden maakte de tentoonstelling *Asterix en Europa*, en plaatste scènes uit de strip naast archeologische vondsten. Conservator **Ruurd Halbertsma** van het RMO koos voor een thematische aanpak. Een inleiding en zeven taferelen. De tentoonstelling opent met Asterix en Obelix die in het bos op everzwijnenjacht zijn. Er is een opgezette zwijnenfamilie en achter een boom verschuilen angstig blikkende Romeinse legionairs zich. Daarna volgen nog zeven taferelen, elk ingeleid door een stripfiguur. Te zien is onder meer het dorp met de smidse en de viswinkel. Naast decors op basis van de strip hangen in vitrines gebruiksvoorwerpen uit die tijd. Ook zijn er diverse beeldschermen waarmee je iets meer over het Europa van 2000 jaar terug te weten kunt komen en op borden is te lezen wat de overeenkomsten en verschillen tussen strip en werkelijkheid zijn. Ook in de Romeinse tijd was er bij voorbeeld al één munt waarmee je van Rome tot Griekenland kon betalen.

Hoe het leven er in die dagen uitzag is voor een groot deel bekend uit teruggevonden Romeinse en Griekse geschriften. Toch kun je niet voetstoots voor waar aannemen wat aan het papier is toevertrouwd, waarschuwt **Margreet van Muijlwijk** in het begeleidende boekje *Rare jongens die Europeanen*. Historici moeten zich bewust zijn van het feit dat de Romeinen slechts één kant laten zien. Dat hun verhalen met andere woorden gekleurd zijn, omdat degenen die ze schreven baat hadden bij een bepaalde beeldvorming over de volkeren die zij onderwierpen. De Romeinen schilderen de onderdrukte volkeren bij voorkeur af als primitief en onbeschaafd, uit vondsten blijkt echter dat de onder de voet gelopen volkeren vaak beschikten over allerlei vormen van beschaving, muziek maakten, kunstvoorwerpen bezaten, enzovoort. Het blijkt dat Assurancetourix bepaald niet representatief is voor zijn collega barden. Die stonden in het dorp in hoog aanzien en waren de enigen die de spot mochten drijven met de dorpsleider. In het RMO kan geluisterd worden naar de instrumenten waarop de Gallische barden speelden.

In de Romeinse tijd was Europa een slagveld en een knekelveld. Op de tentoonstelling is veel plaats ingeruimd voor de wapens en uitmonstering van de strijders. Er staat bij voorbeeld een levensechte legionair met getrokken zwaard. Dat de Galliërs ook geen lieverdjes waren blijkt uit de tempel waarin doorboorde schedels van Romeinen hangen. Dat de Galliërs als een wild schreeuwende ongeorganiseerde bende ten strijde trokken, is waarschijnlijk, omdat er verschillende bronnen zijn die over zo'n gevechtstactiek verhalen, maar niet zeker. Vast staat wel dat de Romeinse legers zeer georganiseerd en gegroepeerd ten strijde trokken. Op de tentoonstelling is het verschil tussen de Romeinse en de Gallische aanpak te zien en te horen.

Albert Uderzo werkte enthousiast mee en maakte een serie grote tekeningen in kleur waarop de volkeren zijn te zien die Asterix en Obelix om hun reizen in Europa ontmoetten. Ook de negen meter grote tekening aan het eind van de tentoonstelling is door Uderzo speciaal voor het museum gemaakt. Daarop zie je het feestmaal waarmee elke Asterix-strip eindigt, maar dit keer zitten behalve de dorpsbewoners ook landslieden uit allerlei Europese streken aan de dis. Uderzo, overgekomen uit Parijs om de tentoonstelling te openen, toonde zich zeer vereerd. Hij vond de tentoonstelling 'geweldig voor de jeugd en misschien ook aardig voor volwassenen'. Uderzo was het ook roerend eens met de Franse ambassadeur die zei dat om elkaar te kunnen begrijpen volkeren iets moeten weten van elkaars geschiedenis. Asterix bezocht inmiddels alle grote landen in Europa en Helvetia (na een suggestie van toenmalig premier *Pompidou*. EvdH). Dat Asterix nog eens naar China gaat of in Afrika opduikt sloot Uderzo uit. Maar zou Obelix die Bataven met hun tulpen, molens en polders ook geen rare jongens vinden? Uderzo toonde zich een diplomaat. Asterix voelde zich, net als de Franse tekenaar, wat ongemakkelijk tussen al die Bataven die veel groter waren dan hij zelf. De laatste tijd was hij wel gecharmeerd geraakt van het idee voor een avontuur *Asterix et les Bâtards*. Nog niet in het volgende album, dat eind 2001 moet verschijnen. Maar misschien wel in het volgende avontuur van de kleine Gallische held.

Asterix en Europa, Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28, Leiden, tot en met 1 oktober.

BOEKEN

Caroline Baldwin 1: Bloed in het zwembad
Caroline Baldwin 2: De laatste dans
Caroline Baldwin 3: Absurdia

Taymans
Casterman 1999/2000
ISBN 90-303-8710-6 (deel 1)
ISBN 90-303-8711-4 (deel 2)
ISBN 90-303-8712-2 (deel 3)
Prijs *f*9,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

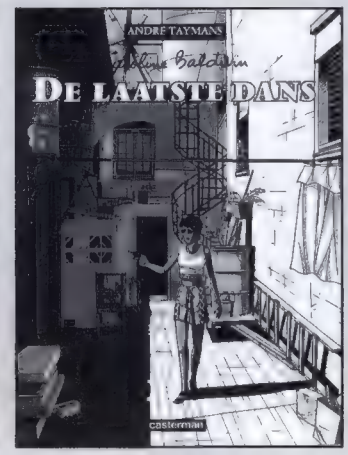

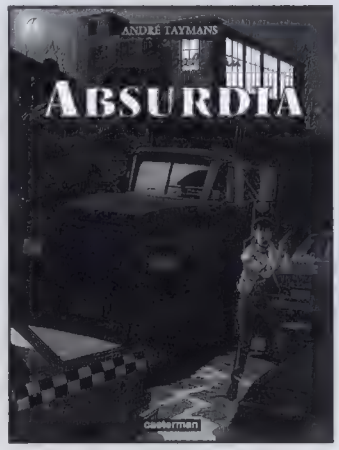

Wil je in het afgekloven genre van privé-detectives nog iets oorspronkelijks verzinnen dan moet je van goede huize komen. **André Taymans**, vooral bekend van zijn jeugdstrip *Charlotte* met scenarist **Rudi Miel**, is daar niet erg in geslaagd. Zijn verhalen hangen aan elkaar van (te)veel toevalligheden en ongeloofwaardige plots. Het zou Taymans goed doen zijn enorme productie, in de periode 1996-1999 verschenen er van *Caroline Baldwin* liefst vijf albums, in te ruilen voor wat meer beredeneerde scenario's of een scenarist bij de hand te nemen. Taymans is als tekenaar alleszins acceptabel. Hij hanteert een erg vlotte lijnvoering, zij het soms op het slordige af. Voor zijn platen heeft hij in **Bruno Wesel** een kundig inkleurder gevonden. Actiescènes zijn meestal overtuigend. Zeer fraai is bij voorbeeld een metrorit van Baldwin waar spanning en ritme zich perfect laten verenigen (plaat 33 van *Bloed in het zwembad*). De research is verder goed verzorgd. Tal van herkenningspunten in New York en Havanna zoals auto's, huizen, billboards, bruggen, stations enzovoorts zijn verantwoord en passend in zijn stijl neergezet. Daartegenover staat dat een redelijk groot aantal pagina's statisch van opbouw is. Dat komt met name omdat Taymans veel dezelfde clichématige gezichtsuitdrukkingen gebruikt. Zo zijn er heel wat *talking heads* over de pagina's uitgesmeerd (bij voorbeeld platen 8-10 in *Absurdia*).
Gesitueerd in New York strijdt zijn heldin Caroline Baldwin tegen de vele psychopaten die deze stad bewonen. Baldwin is een volslanke durfal die zich in een van de albums voorstelt als indiaanse maar daar geen uiterlijke kenmerken van heeft meegekregen. Ze werkt aan moordzaken, voor minder doet ze het niet, samen met de routineuze inspecteur Philips. Overigens is haar optreden als detective nogal duister omdat nimmer duidelijk wordt waar haar inkomsten vandaan komen.
De eerste albums van de reeks - *Bloed in het zwembad* en *De laatste dans* - vormen samen een afgerond verhaal en het decor van een hele reeks moorden. Eén van de slachtoffers is de pornoschrijver Tim Allen, tevens een succesvol ghostwriter van de bestseller Natasha Hyman. Als blijkt dat deze onthulling in Allens nog te publiceren autobiografie staat, concentreert alle politieaandacht zich op Hyman en haar psychopatische chauffeur. Hyman wordt echter per ongeluk doodgeschoten door haar chauffeur terwijl even hierna blijkt dat Baldwins vriendin Andie het volgende slachtoffer van de moordenaar is. Het enige bruikbare spoor leidt Baldwin vervolgens naar Cuba, een geliefd oord van playboy Allen. Na het nodige geharrewar in het Cuba van Castro volgt in een **Hitchcock**-decor à la *Vertigo*, bovenin de Spaanse klokkentoren, de bizarre ontknoping van dit verhaal. Maar uiteindelijk blijft een aantal moorden onopgelost, zodat er voor de lezer losse draadjes overblijven.
Het derde album *Absurdia* toont ons wederom het werkterrein van een seriemoordenaar. Het draait allemaal om Alan Layne, steracteur van de show Suburbia. Layne heeft last van een fanatieke *stalker*, Peter Mulligan, die zichzelf Midas noemt. Deze Midas versiert op een goede dag een vriendin van Layne die dronken is als ze met hem de liefde bedrijft. Later blijkt dat deze vrouw Midas besmet heeft met het aids-virus. Midas flipt volkomen als hij weet dat hij binnen afzienbare tijd zal sterven. Hij vermoordt iedereen die in de buurt staat van Layne. Baldwin weet hem uiteindelijk te ontmaskeren en Midas sterft tijdens een gevecht met haar een gewelddadige dood. Onduidelijk is echter of de gewonde Caroline Baldwin in contact is geweest met de bebloede Midas. Hoe origineel als Taymans voor de oplossing zou kiezen van een vrouwelijke heldin die besmet is geraakt met aids! We wachten het af.

JdL

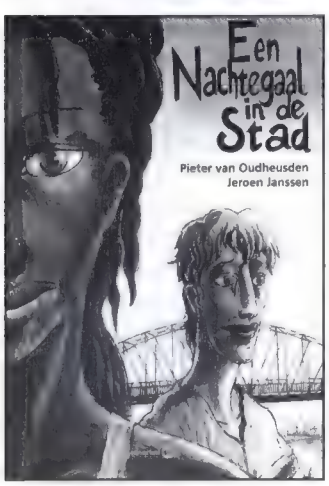

Een nachtegaal in de stad

Janssen & Van Oudheusden
Wonderland Half Vier 1999
ISBN 90-76118-22-1
Prijs *f*34,95 / Bfr.699
(56 pagina's, zwart/wit, h.k.)

Met zijn albumdebuut *Muzungu. Sluipend gif* won de Belg **Jeroen Janssen** tijdens de Stripdagen Haarlem '98 de VSB-Hoofdprijs, toegekend door een jury met daarin stripscenarist **Pieter van Oudheusden**. Zoiets schept blijkbaar een band, want bij het tweede album van Janssen is Van Oudheusden ineens de scenarist. Dit samenwerkingsverband draagt de poetische titel *Een nachtegaal in de stad*, die redelijk goed de lading dekt. Verwacht echter geen hoogstaande poëzie, want scenarist Van Oudheusden heeft zijn talenten als dichter schromelijk overschat. 'Nu ligt ze onder hem. De naamloze vrouw met het melkblanke lichaam. Naakt en roerloos als een akker onder de ploeg.' Met dit soort amateurpoëzie ploetert hij het hele album voort. Het verhaal bestaat louter uit tekeningen met bijschriften (géén balloons), waardoor eenzelfde tweespalt wordt gecreëerd als in het werk van **Loustal** (*Woestijnkoorts*, *Besame Mucho*). Niet toevallig lijkt Janssen in zijn directe, soms wat onbeholpen tekenstijl sterk beïnvloed door deze Spaanse meester van de naargeestige stripromantiek. Qua sfeer zet Janssen heel behoorlijke beelden neer, maar helaas schiet hij regelmatig in de afwerking (anatomie, perspec-

tief) tekort. Toch bruist zijn werk van het onontgonnen talent. Voor het verhaal geldt dit veel minder. Het uitgangspunt is niet eens onaardig: een vierhoeksrelatie tussen de Hongaarse kunstschilder Istvan, de ongelukkige jonge vrouw Maryse die in zijn armen vlucht, haar ontrouwe echtgenoot Ludo en zijn zwarte maîtresse Kiki, die op haar beurt weer het schildermodel is van Istvan. Beide mannen maar ook beide vrouwen ontmoeten elkaar zonder te weten dat ze iets met elkaar te maken hebben. De ontknoping is tragisch, of liever gezegd: toont aan dat geen van hen door de liefde gelukkiger is geworden. Onderhoudend is het scenario zeker wel, maar de pseudo-poëtische bijschriften ondermijnen het geheel. Het eindproduct doet het ongetwijfeld goed bij jonge, romantische zielen.

JM

BOEKEN

Farao 8:
De verzwolgen reus

Hulet & Duchateau
Glénat 1999
ISBN 90-6969-218-X
Prijs *f* 9,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

De meeste strips over geheim agenten hebben veel weg van een *James Bond*-avontuur. Zo niet Farao. *De verzwolgen reus* zweeft tussen een spannende actiefilm en een ingewikkelde spionageroman. Geen ideale combinatie voor een jeugdstrip, zou je zeggen. Het verhaal is geen kinderspel. Wie speelt met wie onder een hoedje? Wie heeft wie verlinkt? Waarom? Als je het allemaal nog wilt volgen, moet je van goede huize komen. En tot overmaat van ramp sterven binnen enkele plaatjes ook nog twee belangrijke personen. Misschien heeft scenarist **André-Paul Duchateau** dat laatste bedacht om het verhaal realistischer te maken. Maar ja, als de *bad guy* een man is die een Poseidon-masker draagt... dan denk ik persoonlijk weer terug aan de cartoons van *Scooby Doo*. Duchateau en tekenaar **Daniël Hulet** lijken niet te kunnen kiezen tussen 'leuk spannend' en 'bizar ingewikkeld'. En da's jammer. Quote van de maand: 'Weggaan... Onszelf nemen we altijd mee. Maar zo is het leven. Overal waar we heengaan, worden we door onszelf opgewacht.'

VM

De uitroeptekens staan voor de volgende waarde-oordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! goed
!!! redelijk
!! matig
! slecht
··· abominabel

EN VERDER ...

✷ ***Disney Filmstrip: Toy Story 2*** *(Disney, VNU Tijdschriften). Geen stripalbum, maar meer een diastripalbum. Aan de hand van losse beeldjes uit de film is - net als bij het vorige Filmstrip-album van de originele 'Toy Story' - een verhaal van 46 pagina's samengesteld. Overbodige en moeizame leeservaring, zelfs voor kinderen.* (!) *(PvC)*

✷ ***De beste verhalen van Donald Duck 102: Donald Duck als politieagent*** *(Jippes/Barks, VNU Tijdschriften). Dit album bevat naast één van de bekendere Dagobert-verhalen van Barks (Een meer vol misère) ook Jippes' uitwerking van 'Officer For A Day', gemaakt in 1995. Must buy voor Jippes-fans en zij die wachtten op de Barks-herdruk uit de lang uitverkochte Dagobert-albums. Het bijgevoegde kaartspel is een prima marketingtruc om de komende drie albums ook aan te moeten schaffen.* *(PvC)*

✷ ***Nathalie 10: Het is het einde van de wereld niet*** *(Salma, Casterman). Alweer het tiende album van deze familiestrip over het brutale meisje Nathalie. Zowel tekenstijl als humor steken wat bleekjes af bij vergelijkbare series als 'De kleine Robbe'.* *(PvC)*

✷ ***Pincet-reeks 9: Moi*** *(De Wit, Plaatjesmaker). Verrassend leuk Pincet-deeltje van De Wit over een jong stel op huizenjacht die de overleden eigenaar van het pand onder de vloer wegmoffelen. De Wit combineert stripplaatjes met verhalende tekst, waardoor 'Moi' bijna een soort novelle in stripvorm geworden is.* *(PvC)*

✷ ***Pincet-reeks 10: 'n Historische gebeurtenis*** *(Van Tol, Plaatjesmaker). In dit korte verhaal bedrijft de tekenaar van Fokke & Sukke met succes het autobiografisme. Drinkend in een café met Pontiac, De Jager, Windig en De Jong, laat de jonge tekenaar zich aanvankelijk imponeren door hun cynisme, maar het bier (en een anekdote over de Frankfurter Buchmesse) verbroedert beide generaties. Uiteindelijk werd bij deze gelegenheid de groepsfoto gemaakt die kort daarna achterop de albums van de vijf auteurs opdook. Mede dankzij ingenieuze stijlcitaten (Bokkie, Heinz, Trondheim) en goedgelijkende karikaturen met dierengezichten zet Van Tol in minimaal ruimtebestek een verhaal neer van topklasse.* *(JM)*

✷ ***Rugrats 1 en 2: 7 spetterende avonturen*** *(Diverse auteurs, Stripuitgeverij). Adaptatie van de succesvolle tv-serie ('Ratjetoe' in het Nederlands). Waarschijnlijk betreft het hier vertalingen van Amerikaanse comic-uitgaven in een sjiek albumjasje met een al te nadrukkelijke Vlaamse vertaling. Weinig soeps, maar wellicht onderhoudend voor de kids tijdens een lange autorit.* *(PvC)*

✷ ***Spoon & White 2: Hoezee, heisa*** *(Léturgie/Yann/Léturgie, Dupuis). Sterk tweede album van het eigenwijze politieduo Spoon en White. Eén van beiden wordt verdacht van moord en belandt in de nor (en komt daar nota bene nog oude, uitgerangeerde Dupuis-collega's tegen als Archie Cash en Max Faccioni!). Uitstekende mix van humor, actie en spanning die op hetzelfde plankje mag staan als Soda.* *(PvC)*

✷ ***De sterrenjagers 2: Een meteoriet in de achteruitkijkspiegel*** *(Wozniak/Yann, Dupuis). Wozniak, Yann en Dupuis hebben haast om hun nieuwe product uit te bouwen tot een succesvolle reeks en komen binnen een jaar al met het tweede album. Zoia en Bob vormen een team en onderzoeken in Mexico de melding van een neergekomen meteoriet. Uitstekend en verfrissend amusement uit de Dupuis-stal.* *(PvC)*

✷ ***Waar is Maxima?*** *(Collignon, Harmonie). Het lijkt een jaarlijkse traditie te worden om de cartoons van Collignon uit de Volkskrant te bundelen in een album. Dat is voor de fans wederom smullen, maar waar blijven al die prachtige cartoons van voorgaande jaren?* *(PvC)*

Sigmund viert carnaval

Een opvallende verschijning tijdens het afgelopen carnaval was niemand minder dan stripheld Sigmund. De papieren psychiater werd in Nuth (L) tot leven gewekt door striptekenaar **René Leisink** van *De stripper*. De patiënt links van hem is zijn vriendin **Elke Bongaerts**. Lezers van *Stripschrift* kunnen de bril van Sigmund in hun bezit krijgen door via post of e-mail aan ons redactie-adres een bod uit te brengen.

Tekenaar **Peter de Wit** vindt het allemaal al lang best. Hij heeft zich sinds 1 april jongstleden teruggetrokken in Engeland, alwaar hij in Greenwich bij Londen een gezellig klein cafeetje is begonnen.

JM/AvO

Heinz stopt ermee

De bekende krantenstrip *Heinz* houdt vanaf mei op te bestaan. Zijn geestelijke vaders **René Windig** en **Eddie de Jong** publiceren op zaterdag 29 april aanstaande hun laatste dagstrook. Het auteursduo geeft te kennen dat hun besluit om met *Heinz* te stoppen onherroepelijk is. 'We hebben het gevoel dat we het verhaal nu echt achter de rug hebben, alles onderzocht hebben wat mogelijk was in de strip en we willen er nu definitief een punt achter zetten.' Ook op oudejaarsdag 1991 stopten de tekenaars met *Heinz*, maar het bleek uiteindelijk om een *sabbatical year* te gaan. Dat het heilige vuur van de makers langzaamaan doofde, werd duidelijk toen Windig en De Jong vorig jaar in de maanden augustus, september en oktober oude stroken opnieuw aanboden bij hun vaste dagbladen als zijnde nieuw materiaal. Uiteraard bleef deze fraude, die voortkwam uit een collectief *writer's block*, niet onopgemerkt. De tekenaars vielen door de mand en een aantal kranten zegde het contract met hen op. Nog altijd verschijnt *Heinz* in *Het Parool* en tal van regionale dagbladen.

FOTO GERARD BAKKER

JM

Johan Anthierens dood

Op 20 maart is de Vlaamse journalist **Johan Anthierens** na een langdurig ziekbed overleden. Anthierens werd in stripland bekend als de omstreden Nederlandse vertaler van *Kobe de Koe*, de strip van **Johan de Moor** en **Stephan Desberg**. Volgens sommige critici en liefhebbers zou de strip te frivool en literair vertaald zijn, maar anderen prezen de creatieve wijze waarop de vertaler te werk was gegaan. Anthierens maakte naam met het tv-programma *Noord-Zuidshow* met **Mies Bouwman** en als publicist in onder andere *De Morgen*, *Humo*, *Knack* en *de Volkskrant*. Hij is 63 jaar oud geworden.

JM

Marc Davis overleden

De Amerikaanse filmmaker en tekenaar **Marc Davis** is op 86-jarige leeftijd overleden. Hij genoot vooral bekendheid door zijn carrière bij Disney's animatiestudio. Davis begon in 1935 bij Disney als assistent-tekenaar voor de tekenfilm *Sneeuwwitje en de zeven dwergen*. Daarna steeg zijn ster. Hij bedacht onder meer de figuren Bambi en Stampertje (uit *Bambi*), Alice (uit *Alice in Wonderland*), Tinker Bell (uit *Peter Pan*) en Cruella (uit *101 Dalmatiërs*). Later ontwierp hij attracties voor pretparken van Disney. In 1978 ging hij met pensioen.

Davis behoorde tot de befaamde *nine old men*, een koosnaam die **Walt Disney** gebruikte voor zijn belangrijkste tekenaars uit de creatieve hoogtijdagen. Volgens **Ollie Johnston**, een nog levende *old man*, gold Davis als de beste tekenaar van het stel.

RS

BRIEVEN

VERKEERD GESPLINTERD

Aanleiding tot dit schrijven is de grote fout die volgens mij staat in het bericht 'Voetbal in Lambiek' (Stripschrift 323 over de tentoonstelling van Kick Wilstra. Red.), geschreven door Robin Kerkhof. Hij noemt hierin de science-fiction-strip *Kapitein Storm* die ook door Henk Sprenger is getekend. Als het de bedoeling was, net als met de naam Kick Wilstra, een mix te maken van verschillende namen, dan is die opzet geslaagd. Kapitein Rob en Piloot Storm geven inderdaad onder meer 'Kapitein Storm'.

Edoch, die strip heet 'Piloot Storm'.

Toch is bij de oudere striplezer Piloot Storm waarschijnlijk beter bekend dan Kick Wilstra, omdat Kick eigenlijk de kloon is van Arend Storm. Deze strip verscheen voor het eerst op 28-11-1947 in Tom Poes Weekblad en heeft daarna vele jaren in regionale dagbladen gestaan. Kick Wilstra startte pas jaren later, op 28-3-1952 in Robs Vrienden/Ketelbinkie Krant, en daarna in Het Parool.Het totaal aantal stroken van Piloot Storm bedraagt 6951 (opgave: Swan Features Syndicate). Nog geen kwart daarvan is in boekvorm verschenen (zie uitgaven Torkstra, De Vlijt, Scarabee en De Lijn). Hopelijk komt hierin verandering door nieuwe (her)uitgaven, zodat dit soort missers in het vervolg achterwege blijven.

Commentaar? Kritiek? Een uitgesproken mening? We verwelkomen alle lezers hartelijk in deze rubriek. En uiteraard behoudt de redactie zich het recht voor om de schaar te hanteren, dat spreekt voor zich.

Sjoerd Spijkstra, Wergea

Wij dachten meer aan het splintercompositum Kapitein Haddock en Storm.

De redactie

"DE STRIP-AAP"
IN- & VERKOOP STRIP-BOEKEN

JAVASTRAAT 22
ENSCHEDE 053-4305261

TISTJEN DOP
strips en games

Patersstraat 96-B 2300 Turnhout
tel. (+32)(0)14/428829
e-mail: tistjen.dop@pandora.be
http://surf.to/tistjendop

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD

GESPECIALISEERD IN U.S. COMICS EN TWEEDEHANDSSTRIPS INKOOP EN VERKOOP

ROTTERDAM

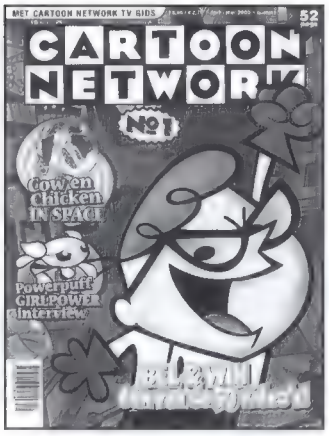

Cartoon Network lanceert website en magazine

Vanaf 13 april ligt in de kiosken het eerste exemplaar van de Nederlandse versie van *Cartoon Network Magazine*. De uitgave, die in Engeland al een succes was, wordt geproduceerd door Big Balloon met **Hanneke Marttin** als hoofdredacteur. Tot de zomervakantie verschijnen twee edities (het tweede nummer verschijnt in juni) en op basis van de verkoopresultaten wordt gekeken of het blad ook via abonnementen verkocht kan worden. Het redactionele *format* zal grotendeels gelijk zijn aan de Engelse versie, maar zal niet de vele *goodies* bevatten (plastic speelgoedjes, zakjes snoep enzovoorts) die de Engelstalige variant kenmerken. Cartoon Network lanceerde afgelopen februari ook al de Nederlandstalige internetsite, die na de start zo'n 25.000 bezoekers per dag telde. De fraai vormgegeven website biedt hoofdzakelijk entertainment in de vorm van interactieve Shockwave-spelletjes, plaatjes en geluidsfragmenten en is met name voor de doelgroep kinderen een bezoekje waard.

PvC

Bouw je eigen stripmuseum

Met een papieren bouwpakket levert de redactie van *De stripper* op ludieke wijze commentaar op de alsmaar uitgestelde bouw van het Nederlands Stripmuseum in Groningen. 'Bouw je eigen Stripmuseum', heet het project. Het bestaat uit een gezeefdrukte poster (met zilver en blauw als steunkleuren) waarop een museumgevel en verschillende schilderijlijsten staan afgebeeld. Het is de bedoeling dat de gebruiker deze onderdelen uitknipt en aanbrengt in/op een schoenendoos. Toelichting van *De stripper*: 'Het bouwen van uw Stripmuseum kan enige tijd in beslag nemen. Bekijk uw eregalerij bij voorkeur bovenop een ondergrondse parkeergarage.' De gezeefdrukte posters kunnen bij *De stripper* worden besteld in een oplage van minimaal vijf (gezien de portokosten). De prijs per poster in *f*6,50 (±Bfr.130) inclusief porto, maar

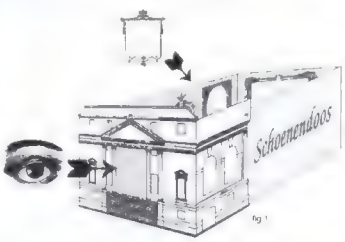

bij afname van tien of meer exemplaren kosten ze slechts *f*6 (±Bfr.120) per stuk. Info: Rob Derks, Voorstadslaan 11, 6541 AB Nijmegen, telefoon (+31)(0)24-3732531/3564825, of via e-mail aan *zzrob@cistron.nl* of *stripper@zipper.demon.nl*

JM

SAF herdrukt Nick

Strip Art Features, de uitgeverij van **Ervin Rustemagic**, gaat de drie *Nick*-albums van **Hermann** herdrukken. In mei verschijnt het eerste deel, met een nieuwe cover en twee ingestoken briefkaarten met illustraties van de auteur. Het tweede deel staat gepland voor september van dit jaar en deel drie wordt in januari 2001 verwacht. De albums werden oorspronkelijk begin jaren '80 door Dupuis uitgegeven, maar zijn inmiddels uitgegroeid tot curiosa.

Eveneens in mei brengt SAF *Het beste van Klaartje bij nacht* uit, waarin een

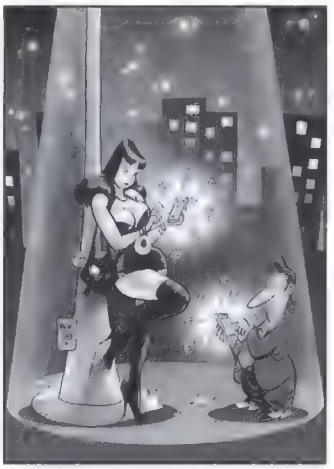

selectie is opgenomen van de eerder gepubliceerde strips, maar nu in kleur uitgevoerd. Ook in dit album worden twee briefkaarten met representatieve illustraties gestoken.

JM

Tentoonstelling Kuifje in het Verre Oosten

Het Frans Halsmuseum organiseert in samenwerking met de Stichting Beeldverhaal Nederland en de Fondation Hergé een tentoonstelling rond het Kuifje-album *De Blauwe Lotus*. Het centrale thema van de tentoonstelling is de totstandkoming van dit album en de verdere ontwikkeling van **Hergés** waarheidsgetrouwe tekenstijl. Naast originele platen die gebruikt werden voor de eerste publicatie in dagbladbijlage *Le Petit Vingtième*, zijn ook voorstudies en aantekeningen te bewonderen. Verder wordt uitgebreid ingegaan op de bronnen die Hergé gebruikte en de historische context waarin het verhaal zich afspeelt. De tentoonstelling is te zien van 15 april tot en met 12 juni 2000.

Info: Groot Heiligland 62, Haarlem, telefoon (+31)(0)23-5115794 (publiekszaken) of (+31)(0)23-5115775 (algemeen), of via e-mail aan *franshals museum@wxs.nl*

PvC

VNU start Disney Festival

VNU Tijdschriften lanceerde onlangs een nieuw, maandelijks te verschijnen tijdschrift: *Disney Festival*. Het is eigenlijk een 'doorstart' van het vorig jaar verdwenen *Disney Comix* dat op zijn beurt weer de opvolger was van *DuckTales*. *DuckTales* bundelde allerlei van televisieseries en Disneyfilms afgeleide strips, maar was met gemiddeld 10.000-15.000 verkochte exemplaren de minst lopende titel binnen VNU's Disneystal en verdween uit het schap. De titel *Disney Festival* werd gekozen om mee te liften op het succes van de televisieprogramma's *Disney Feest* (Net5) en *Disney Festival* (KetNet). In de eerste

VOORSTUDIE VOOR DE BLAUWE LOTUS © HERGÉ/MOULINSART 2000

twee nummers staan onder andere strips van *Tarzan*, *Toy Story* en *De leeuwenkoning*, die eerder al eens verschenen in

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

EPPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK
Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040 - 2441882

Disney Comix. Pluspunt is dat *Disney Festival* gedrukt wordt op een betere kwaliteit papier dan zijn voorgangers. De prijs per nummer is *f*7,50 / Bfr.150.

PvC

Lapière & Sikorski werken opnieuw samen

Het weekblad *Robbedoes* startte in nummer 3231 (nummer 11 van dit jaar) een nieuwe serie van scenarist **Lapière** en tekenaar **Sikorski**: *De Sleutel van het mysterie: Moord onder het Kanaal*. Al eerder werkte het duo aan een modernere versie van de reeks *Baard en Kale* nadat de inmiddels overleden tekenaar **Will** ermee stopte, maar deze hernieuwde kennismaking met het klassieke speurdersduo werd na een aantal

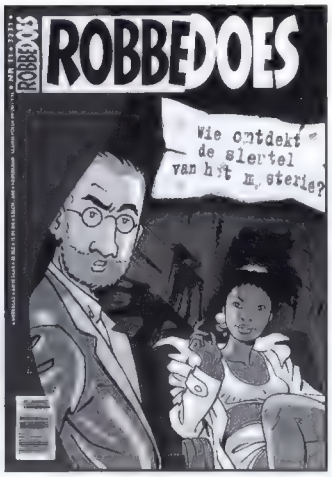

verhalen definitief beëindigd. Na een eerste indruk van *De Sleutel van het Mysterie* lijkt de nieuwe reeks – net als Lapière's *Baard en Kale*-reeks - veel elementen van misdaad en mysterie te bevatten in Sikorski's semi-realistische stijl.

PvC

Jan, Jans en de Kinderen in Bobo

Kleuterblad *Bobo*, uitgegeven door Malmberg, publiceert sinds begin dit jaar korte tekstverhaaltjes op de achterpagina met Jeroen en Catootje. Het zijn de eerste resultaten van afgeleide *Jan, Jans*-producten, afkomstig uit de tekenstudio van VNU onder leiding van **Daan Jippes**. De losse illustraties worden begeleid door teksten van **Eric Hercules** en tonen Catootje en Jeroen in de welbekende **Kruis**-stijl.

PvC

HOI PIPELOI
Het Dino-park
1 Lotje, Loedertje en de Rode Kater lopen achter Catootje en Jeroen aan. Ze heeft de dieren met een touw aan elkaar vast gemaakt. „Dit zijn dinosaurussen. En die zijn heel wild," zegt Catootje tegen Jeroen. „Dan laat je ze tv kijken," zegt Jeroen. „Volgens mijn moeder word je daar suf van."
2 Catootje loopt door naar de oude appelboom. „Nee, ik stop ze in mijn Dino-park." Ze laat Jeroen haar park zien. Van haar springtouw, de bolderkar en een wasrek heeft ze een hek gemaakt. Daar binnen is het park. Ze trekt Lotje, Loedertje en de Rode Kater het Dino-park in.
3 Catootje maakt de dieren los. De Rode Kater ploft neer en gaat slapen. Maar Loedertje ziet een vogeltje op een tak. Ze springt -hopl- in de boom. „Hier blijven, Loedersaurus!" roept Catootje. Lotje ruikt wat. Snuffelend kruipt hij weg, onder de bolderwagen door. „Ze ontsnappen!" gilt Catootje.
WAAROM?
4 „Hou ze tegen!" De Rode Kater wordt wakker van al dat geschreeuw. Hij sjokt onder het springtouw door. „Waarom blijven die dino's nou niet gewoon in het park," mopert Catootje. Jeroen krabt op zijn hoofd. „Misschien omdat het geen échte dinosaurussen zijn...?"
5 Catootje denkt na. „We moeten het eerst vóórdoen, anders zijn ze bang." Ze stapt het park in. Jeroen moet naast haar zitten. Loedertje en Lotje komen kijken. Maar ze komen er niet bij liggen. Jeroen gaapt. „Het is wel saai in zo'n park." Catootje knikt zuchtend.
GAAP
6 Dan springt ze op. „Het is geen Dino-park!" roept ze. „Hé tof!" zegt Jeroen. „Gaan we dan nu TV kijken?" Catootje trekt hem overeind. „Nee, het is een katten- en hondenpark!" Ze probeert Loedertje te vangen. „Help dan!" Jeroen kreunt. „Pwohh. Soms wel lastig, zo'n vriendinnetje."
© 2000 STUDIO JAN KRUIS
tekst: Eric Hercules

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54 A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

AANSTORMEND GEWELD

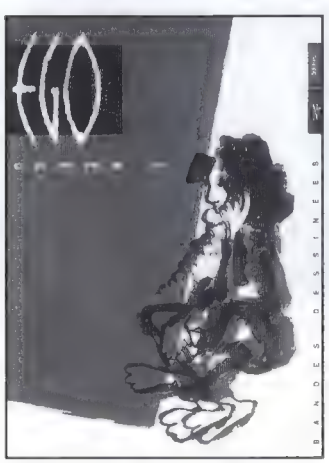

Ego Comme X

WIE? Begin 1994 kwam er een nieuwe bloemlezing uit onder redactie van een vijftal jonge striptekenaars, veelal afgestudeerden van de stripschool in Angoulême. Twee van de vijf vielen ondertussen af, zodat de redactie nu bestaat uit **Loïc Néhou** (hoofdredacteur, doet eigenlijk al het werk), **Fabrice Neaud** en **Xavier Mussat**. Hun bloemlezing en de stichting die de uitgave ervan verzorgt, heten *Ego Comme X*.

WAAROM DIE NAAM? Hij dekt verschillende ladingen. 'Ego' betekent 'ik' en 'Comme X' kan je lezen als 'comics'. 'Ik-strips' dus. Niet toevallig bevat *Ego Comme X* (ECX) inderdaad een heel grote proportie autobiografische verhalen. Maar je kan de naam ook anders lezen, namelijk 'ik als X', ikzelf als welke andere persoon ook. Die lezing geeft aan dat de autobiografische en andere verhalen in *ECX* niet heldhaftig of geromantiseerd zijn, maar vooral alledaagse gebeurtenissen vertellen.

WELKE TAAL? Frans, *évidemment*.

WAT? De bloemlezing *Ego Comme X* is een mooi ingebonden tijdschrift op boekformaat, met tussen de 60 en de 120 pagina's zwart/witstrips. Tot nu toe zijn er van *ECX* zes jaarlijkse nummers verschenen. Bij de talrijke auteurs die korte verhalen voor de bloemlezing leveren, is ook een bekende naam te vinden als **Edmond Baudoin**. Aangezien Baudoin in Frankrijk de eerste was om autobiografische verhalen te tekenen, is zijn aanwezigheid natuurlijk niet verwonderlijk. Baudoin is niet de enige auteur die in *Ego Comme X* staat en ook bij andere uitgevers wordt gepubliceerd. Van bij L'Association (zie *Stripschrift 316*) kennen we bij voorbeeld ook de Luikenaar **José Parrondo**, **Aristophane** en **Vincent Vanoli**. De grootste revelatie van *ECX* is echter Fabrice Neaud, die met zijn fotorealistische homodagboeken, die *Ego Comme X* onder de voor de hand liggende titel *Journal* publiceert, iets origineels aan de Franse strip toevoegt. Heel intieme autobiografie, over moeilijke liefdesrelaties. Ook de hoofdredacteur, **Loïc Néhou**, neemt voornamelijk zijn liefdeservaringen als onderwerp voor zijn strips, en omdat die nogal talrijk blijken, hebben zijn strips soms een nogal opsommend karakter. Leuk is dat hij in *ECX 6* drie vrij gelijklopende verhalen over oude liefdes de eerste keer illustreert met standjes, de tweede met hoofden en de derde met stadsgezichten. Niet autobiografisch is een reeks waarin **Tanitoc** huishoudelijke apparaten aan het woord laat over hun dagelijkse bezigheden en verlangens. *ECX* is trouwens niet exclusief bedoeld voor Franstalige auteurs, zoals de aanwezigheid van de Finse **Kati Kovacs** demonstreert. In zijn totaliteit lijkt *ECX* nogal sterk op *Lapin* (zie *Stripschrift 316*), maar dan met een sterkere nadruk op autobiografisch werk.

In deze rubriek laat de auteur zijn licht afwisselend schijnen op experimentele ontwikkelingen in de marge van het beeldverhaal en op vrij jonge auteurs van wie nog nauwelijks werk in het Nederlands is vertaald.

WAT NOG? Sinds 1995 geeft Ego Comme X ook strips van één auteur uit. De reeks *Journal* van Fabrice Neaud is al aan zijn derde album toe. Voorts zijn er bij Ego Comme X boeken verschenen van Aristophane, Vanoli, **Milo** en **Pinelli** (de Luikse kunstenaar die in Nederland bij Sherpa wordt uitgegeven), ECX' alternatieve huischroniqueur **Frédéric Poincelet** en de minder bekende **Vincent Sardon** en **Pierre**

Rotterdam verhuist documentatiecentrum

Het stripdocumentatiecentrum van de Rotterdamse openbare bibliotheek heeft een interne verhuizing doorgemaakt. De boeken over strips zijn verkast van de eerste naar de vierde verdieping, waar de negende kunst temidden van de andere kunsten wordt uitgestald. Medewerkster **Karin van Wylick**: 'Dat betekent **Pratt** tussen **Rembrandt** en **Vermeer**. Direct bij het verlaten van de roltrappen grijnzen de boeken je tegemoet. Oké, het is nog steeds maar één kast van vier segmenten met boeken over strips, maar het is meer dan enige andere openbare instantie.' Boeken zijn op te zoeken via de internetcatalogus van de bibliotheek: *www.bibliotheek.rotterdam.nl*, en specifieke vragen over strips kunnen gemaild worden naar *kunsten@bibliotheek.rotterdam.nl* of doorgebeld naar (+31)(0)10-2816199. De Rotterdamse bibliotheek is elke dag geopend.

JM

ADVERTEREN IN STRIPSCHRIFT?
BEL 06-25 16 87 20

Flitsen

Agent 327 **is terug! Vanaf eind mei zal** *Algemeen Dagblad* **starten met de publicatie van nieuwe verhalen van onze nationale held, waarna uiteraard albums zullen volgen.** Martin Lodewijk **heeft er blijkbaar weer zin in. Meer nieuws volgt. ★** Rein van Willigen, **auteur van** *Mouse Entertainment* **in** *Vrij Nederland* **over de vraag wie zijn favoriete Amerikaanse presidentskandidaat is: 'Mijn eigen favoriet voor het presidentschap is eigenlijk Disneytopman** Michael Eisner, **want hij is de enige politicus die de wereld echt kan veroveren zonder geweld. Alleen Disney is dat gelukt. En Disneyland is de enige dictatuur in de wereld waar mensen in de rij staan om binnen te mogen, ongeacht geloof, kleur of herkomst.' ★ Superheldenstrips met homo's in de hoofdrol zijn niet nieuw (zie** *Stripschrift 319*), **maar onlangs heeft DC Comics een comic-reeks uitgebracht met 'de eerste openlijk homoseksuele superhelden'. Dat 'eerste' valt dus te betwijfelen. Het betreft de misdaadagenten Apollo en Midnighter, die één keer in de maand in de reeks** *The Authority* **naar de aarde komen vliegen om de misdaad te verslaan en daarna naar hun ruimteschip terugkeren om lekker met elkaar te knuffelen. Het klinkt om te braken... ★ Bij stripwinkel Silvester Strips uit Den Bosch kunnen klanten via een puntensysteem stripglazen sparen. Er zijn glazen met afbeeldingen van Agent 327, Douwe Dabbert, Dirkjan, Familie Doorzon, Franka, Gilles de Geus, Haagse Harry, De Rechter, Sigmund, Storm en Trigië. De actie loopt tot en met 31 januari 2001, maar op=op. ★ De Bezige Bij bracht een paar maanden geleden een facsimile uit van** *Tom Poes vertellingen*. **Dit leesboek van** Marten Toonder **met vijf geïllustreerde verhalen verscheen in 1949 en is al jaren een gewild verzamelaarsobject. Dit lijkt ook te gaan gebeuren met de herdruk, want de uitgever is al door de voorraad heen. Snel naar de striphandel dus. ★ De Amerikaanse auteur en uitgever** Dorothy McGreal **is op 84-jarige leeftijd overleden. Zij publiceerde tussen 1966 en 1972** *The World of Comic Art*. **Dit tijdschrift wordt gezien als het eerste professionele stripinformatieblad van de Verenigde Staten. ★ De Franse tekenares** Florence Cestac **(van** *Het Midlife-monster*) **heeft de Grand Prix de la Ville d'Angoulême 2000 gewonnen. Dat betekent dat zij voor de editie van 2001 de president van het festival mag zijn. De prijs voor het beste album ging naar** Pascal Rabaté **voor het tweede album van zijn serie** *Ibicus* **(uitgever Vents d'Ouest). In de prijzenregen viel een album te herkennen dat ook in Nederland is uitgegeven:** *De snelheidsbegrenzer* **van** Blain. **Het kreeg de prijs voor aanstormend talent. ★ Planet Internet, de internetprovider van KPN, mag Disney's Blast voor twee jaar exclusief exploiteren. Dit is Disney's internetservice voor kinderen. ★ Stripwinkel Bee Dee uit Haarlem heeft een luxe versie van het album** *London Labyrinth* **uitgegeven. Het is genummerde en gesigneerde luxe uitgave met een originele tekening van** Dick Briel **en een poster in een oplage van 100 exemplaren. ★ Het Amerikaanse bedrijf Gore heeft de softwareleverancier Peoplesoft en consultant Deloitte & Touche voor de rechter gedaagd. Gore heeft problemen met een computersysteem dat door de twee andere partijen is ingevoerd. Door ondeskundig testen konden namen, die waren ingevoerd in de database, niet meer worden verwijderd. Daardoor staan nu Donald Duck en Mickey Mouse op de loonlijst van Gore.**

door **GERT MEESTERS**

ÉLECTROMÉNAGERIE
(FLATAPPARATUS)
« Aujourd'hui : L'ASPIRATEUR »
PAR TANITOC
QUAND LE PATRON ME BRANCHE
JE SILLONNE LA MOQUETTE
FURETER
FOUINER
BEN OUI...
POUR TROUVER QUOI, JE VOUS L'DEMANDE?
UN ACARIEN, UNE CROÛTE DE NEZ
UN DUVET D'OREILLER
UN TICKET MOU, UN BILLET DOUX
UN TROMBONE PLIÉ!
...ALLEZ, JE VIDE MON SAC !
MON RÊVE LE PLUS FOU, C'EST DE GRIMPER UNE PLINTHE.
TANITOC
Claire aimait enfoncer sa langue dans mes oreilles et les lécher d'une très excitante manière.
Elle aimait aussi me sucer les doigts de pieds ou bien me mordre les fesses.
Elle n'aimait pas trop la sodomie mais se laissait faire, lorsque la pénétrant et jouant avec son clitoris, je lui enfonçait un ou deux doigts dans le cul.
Au moment de jouir, celui-ci se contractait spontanément ce que je trouvais très émouvant.
LOÏC NEHOU
Tu aimes ton image?
Ouais. Ça te choque?
Oh. Tu sais, moi, plus rien ne me choque.
Tu en prends une, toi?
-Oui.
Je me demande ce que Tu fais de toutes ces photos...
-Je sais pas. A ton avis?
Tu te branles en les regardant, non?
-Ah! c'est fini!!
FABRICE NEAUD

Maurel. Sommige boeken zijn gedrukt op comics-formaat, andere op A4.

HOE? Ego Comme X is weer zo'n typisch klein uitgeverijtje dat niet alleen kan bestaan van de verkoop. Gelukkig is Frankrijk een land met een actieve subsidiëringspolitiek voor moeilijk verkoopbare boeken, en Ego Comme X kan dus rekenen op overheidsgeld. Voor sommige boeken heeft ECX ook financiële steun gekregen van allerlei regionale organisaties. Poitou-Charentes, de regio waarin Angoulême ligt, wil zich immers profileren als het striphart van Frankrijk.

TENTOONSTELLINGEN? Ego Comme X is een veelvuldig tentoongesteld collectief. Groepstentoonstellingen met andere collectieven, tentoonstellingen over Ego Comme X alleen, en tentoonstellingen die focussen op auteurs van het collectief zijn de laatste jaren opgesteld in steden als Angoulême, Brussel, Parijs, Blois, Narbonne enzovoort.

EN NU PRAKTISCH! Van het tijdschrift *ECX* zijn nog alle nummers te krijgen, behalve het eerste nummer. Ze kosten tussen 6 en 10 euro. De boeken kosten tussen 3 en 23 euro. Schrijf voor een catalogus naar Ego Comme X, 5 rue Massillon, 16000 Angoulême, Frankrijk, of fax naar (+33)5-45909817.

Afscheid

De afgelopen tijd is de comicwereld opgeschrikt door een aantal onverwachte sterfgevallen. In het vorige nummer is al uitgebreid aandacht besteed aan de dood van *Charles Schulz*, de maker van de krantenstrip Peanuts. Schulz had eind vorig jaar al aangekondigd dat hij vanwege problemen met zijn gezondheid zou stoppen met het schrijven en tekenen van de avonturen van Charlie Brown en zijn hondje Snoopy. Ironisch genoeg stierf Schulz op 12 februari jongstleden, precies één dag voordat de allerlaatste aflevering van Peanuts in de kranten zou verschijnen. Charles Schulz is zevenenzeventig jaar geworden, was getrouwd met zijn vrouw Jean en had vijf kinderen.

Enkele dagen vóór de dood van Schulz, namelijk op 31 januari jongstleden, is ook comiclegende *Gil Kane* overleden. Kane heeft voor praktisch elke grote uitgeverij gewerkt en zijn werk wordt door velen nog altijd als een grote bron van inspiratie gezien. Hij is vooral bekend geworden door zijn tekenwerk voor series als Incredible Hulk en Spider-Man voor Marvel Comics en Green Lantern en Action Comics voor DC Comics. Kane was een vakman in hart en nieren en is zelfs tot vlak voor zijn dood actief geweest in de comicwereld. Zo heeft hij onlangs nog een cover gemaakt voor de special Silver Age: Green Lanterns 1 en verzorgde hij het tekenwerk voor een verhaal uit de serie Legends of the DC Universe, beide voor DC Comics. Gil Kane is drieënzeventig jaar geworden en hij laat zijn vrouw en drie kinderen achter.

Misschien wel onverwachter dan de dood van Schulz en Kane is de dood van *Steven Hughes*, 18 februari jongstleden. Hughes begon zijn carrière begin jaren negentig als tekenaar van de serie Evil Ernie van (toen nog) Adventure Comics. Daarna werd Hughes samen met collega *Brian Pulido* de stuwende kracht achter Chaos! Comics met series als opnieuw Evil Ernie en Lady Death. Vorig jaar heeft Hughes een tijdje op non-actief gestaan, nadat een tumor vlakbij zijn ruggengraat operatief moest worden verwijderd. Het was de bedoeling dat hij na zijn herstel weer aan de slag kon bij Chaos, maar zover is het dus helaas niet gekomen. Steven Hughes is negenenveertig jaar geworden en laat zijn vrouw Barbara en drie kinderen achter.

Omwentelingen

Minder dan twintig jaar geleden was het heel gewoon dat een schrijver en een tekenaar voor lange tijd aan één en dezelfde serie bleven werken. Op die manier zijn halverwege de jaren tachtig ook enkele indrukwekkende verhalen op de planken verschenen. Verhalen die zo overdonderend goed en doordacht waren, juist omdat het team makers al geruime tijd aan die serie had gewerkt en dus alle ins en outs van de hoofdpersonages kende. Inmiddels is daar duidelijk verandering in gekomen en is het eerder regel dan uitzondering dat schrijvers en tekenaars binnen een jaar al een serie verlaten en op zoek gaan naar wat dan zo mooi een 'nieuwe uitdaging' wordt genoemd. Opvallend is ook dat tegenwoordig vaker dan voorheen als reden voor het vertrek 'creatieve onenigheid' wordt genoemd. Wat met deze cryptische term wordt bedoeld, is vaak dat de schrijver of de tekenaar het niet eens zijn met wat het redactionele team wil.

Zo werd onlangs bekend gemaakt dat *Scott Lobdell* binnenkort de DC-serie Gen13 gaat verlaten, inderdaad, vanwege een verschil van mening wat betreft de richting van de comic. Lobdells laatste nummer wordt Gen13 54, een nummer dat nog niet eens een jaar na de komst van Lobdell in de winkels zal liggen. 'Het is de afgelopen maanden duidelijk geworden dat het redactionele team een bepaalde kant op wil met de serie en vooral wil voortborduren op de succesformule uit de beginperiode', aldus Lobdell. 'Ik wilde juist niet terugkijken maar een totaal nieuwe weg inslaan. We konden het niet eens worden en op die manier kan ik gewoon mijn werk niet goed uitoefenen.'

Nog een typisch geval van een meningsverschil op het creatieve vlak is het vertrek van schrijver *Larry Hama* bij de DC-comic Batman. Ook Hama was korter dan een jaar de schrijver van deze serie, waarmee nogmaals wordt onderstreept dat vandaag de dag opvallend genoeg de redacteurs van comics zo langzamerhand meer invloed hebben gekregen dan de makers zelf. Hama wil niet dieper ingaan op de precieze redenen voor zijn vertrek en DC heeft nog geen opvolger bekend gemaakt. De geruchten doen de ronde dat die opvolger wel eens *Jeph Loeb* zou kunnen zijn (de huidige schrijver van onder meer Superman en Batman: Dark Victory), die daarmee de eerste schrijver werd die gelijktijdig aan beide series werkte.

Van hetzelfde laken een pak voor wat betreft Spawn the Undead, één van de Image-comics uit de stal van *Todd McFarlane* (de bedenker van Spawn). Vorig jaar werd de serie met veel bombarie gelanceerd als de tweede volwaardige Spawn-serie, met als tekenaar de getalenteerde *Dwayne Turner* (bekend van Curse of the Spawn) en met als schrijver *Paul Jenkins* (voorheen schrijver van onder meer Hellblazer voor DC). In het eerste kwartaal van dit jaar werd echter bekend gemaakt, dat zowel Turner als Jenkins de serie vanaf

door
OLAV BEEMER

***Geheel links*, Gil Kane's allerlaatste cover.**
***Links*, *Lady Death* getekend door Steven Hughes.**
***Boven*, *The Spirit* in herdruk.**
***Rechtsonder*, Nieuw bij Marvel: *Marvel Knights*.**
***Middenonder*, Gorilla Comics: *Empire*.**
***Linksonder*, Spawn the Undead in gevaar.**

nummer 9 gaan verlaten. Turner gaat zich richten op zijn werk voor Image, terwijl Jenkins onder andere de schrijver is (of binnenkort wordt) van Incredible Hulk bij Marvel en Witchblade bij Image. McFarlane heeft na dit onverwachte nieuws direct stappen ondernomen, waarvan de gevolgen op het moment van schrijven nog niet honderd procent duidelijk zijn. Zeker is in ieder geval dat de plaatsen van Jenkins en Turner worden ingenomen door schrijver *Brian Michael Bendis* (de man achter Sam and Twitch) en tekenaar *Ashley Wood*. Maar het is nog de vraag of zij de serie simpelweg overnemen of dat Spawn the Undead wordt stopgezet en een nieuwe serie daarvoor in de plaats komt.

Stars & Tips

De komende maanden verschijnt weer een groot aantal bijzondere en minder bijzondere comics. Met zo'n overweldigende hoeveelheid comics is het altijd lastig om de hoofdzaken van de bijzaken te onderscheiden, vandaar dat hieronder in vogelvlucht enkele hoogte- of juist dieptepunten de revue passeren.

Enkele nummers geleden werd al melding gemaakt van de oprichting van Gorilla Comics, een initiatief van onder meer *Mark Waid* (de schrijver van The Flash) en *Kurt Busiek* (de man achter onder andere The Avengers voor Marvel en Astro City voor DC). De vraag was toen nog of Gorilla Comics een onderdeel van een reeds bestaande uitgeverij zou worden of dat de heren het diepe in zouden springen en een compleet nieuwe uitgeverij zouden oprichten. Uiteindelijk is Gorilla Comics toch een onderdeel van Image Comics geworden en al in april ligt de eerste serie van deze zogenoemde 'imprint' in de winkels. Het gaat hier om Shockrockets, gemaakt door *Kurt Busiek* en *Stuart Immonen*. In mei volgt Empire, geschreven door *Mark Waid* en getekend door *Barry Kitson* en in juni is het de beurt aan Crimson Plague van *George Pérez*. Pérez heeft met zijn keuze voor Gorilla Comics overigens wel een trend gezet. Crimson Plague was namelijk oorspronkelijk een comic van Event Comics maar meer dan één nummer is bij die uitgeverij nooit verschenen en intussen volgt de serie Tellos van *Todd DeZago* en *Mike Wieringo* dat voorbeeld, want ook Tellos zal binnenkort onder Gorilla Comics worden uitgegeven. Met zo veel grote namen onder dezelfde noemer heeft Image in één keer een potentiële klapper in handen. Hopelijk wordt deze mogelijkheid aangegrepen om eindelijk eens van het lichtelijk negatieve imago af te komen.

DC start in de maand mei met een wel zeer ambitieus plan onder de naam The Spirit Archives. Na het verdwijnen van uitgeverij Kitchen Sink is het werk van *Will Eisner* bij DC terecht gekomen en het is de bedoeling dat alle verhalen van Eisner (uit de periode 1940 tot en met 1952) over zijn creatie The Spirit de komende vier jaar in luxe hardcovers worden herdrukt. Helaas geldt ook hier weer zoals zo vaak bij DC dat vanwege de manier van uitgeven deze historische comics alleen zijn weggelegd voor de lezer met een goed gevulde beurs. De coverprijs van The Spirit Archives 1 is namelijk $49.95. Je krijgt natuurlijk wel 240 pagina's lang waar voor je geld, maar het blijft spijtig dat DC niet een breder publiek met Eisners klassieke werk kennis laat maken.

Eind mei lanceert Marvel Comics een nieuwe serie, die deel uitmaakt van de Marvel Knights, een grondige herziening van een reeks series onder leiding van *Joe Quesada* en *Jimmy Palmiotti*. Deze nieuwe serie draagt de niet bijster originele titel Marvel Knights en wordt geschreven door *Chuck Dixon* (vroeger de schrijver van The Punisher), met tekeningen van *Eduardo Barreto*. 'De serie gaat over een groep helden die normaal gesproken eenlingen zijn en altijd solo werken,' aldus Dixon. 'Het is een soort anti-team. Ze hebben geen hoofdkwartier, geen pasjes, geen paswoorden en ook geen naam voor de groep.' In het eerste nummer komen Daredevil, Dagger, Black Widow, Shang Chi en de Punisher voor en het is de bedoeling dat de komende nummers telkens nieuwe helden aan bod komen. Marvel heeft het in het verleden wel vaker geprobeerd met dit soort series over telkens wisselende hoofdpersonages en die series zijn stuk voor stuk op een mislukking uitgelopen. Het is deze keer duidelijk een voordeel dat de serie onder de noemer Marvel Knights valt, maar daarmee lijkt het er tevens op dat Marvel het succes van die formule intussen aan het uitmelken is. We moeten dus nog maar zien of Marvel Knights het langer dan een jaar volhoudt.

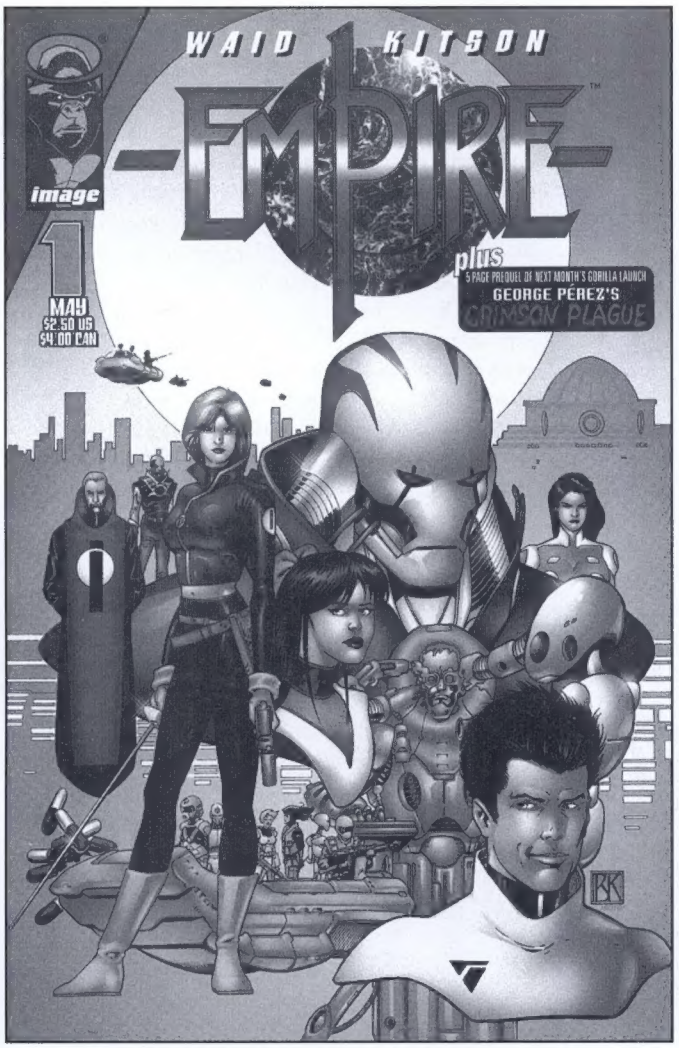

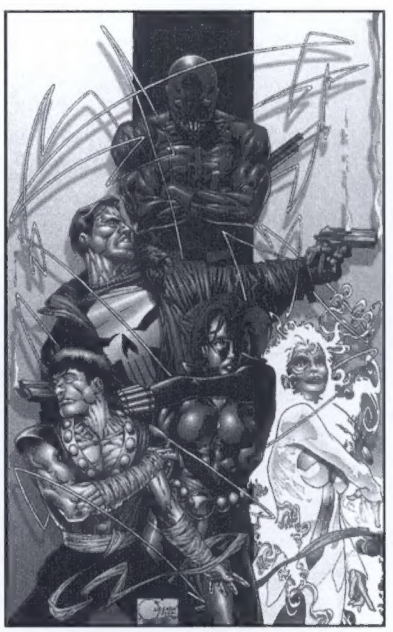

KLEIN LEED... GROOT NIEUWS!

Bari

Toen de melding binnenkwam dat Francesco Bernardi (38) uit Alberobello dood in een ravijn lag, dacht de politie van Bari aan een nieuwe moord uit bloedwraak. Groot was hun verbazing toen ze de ware toedracht ontdekten: de dader, Giuseppe Loseto (29), was samen met het slachtoffer onder psychiatrische behandeling. De moord hebben beiden gepland na hun wekelijkse bezoek aan het medisch centrum. Tijdens zijn bezoek één week na het gebeurde vertelde Giuseppe over het voorval en nam hij de artsen mee naar het ondertussen in verregaande staat van ontbinding verkerende lijk.

Corriere della Sera, Milaan, 4 juni 1995

IK MOET MET SPOED MIJN VADER BEZOEKEN. HIJ ZIT IN DE GEVANGENIS.
MAAR HOE KOM IK NOU IN DE GEVANGENIS?
JE MOET IEMAND VERMOORDEN, DAT WERKT ALTIJD!
OKÉ, MAAR WIE MOET IK DODEN OM PAPA TE BEZOEKEN?
DOOD MIJ! WAAR HEB JE ANDERS VRIENDEN VOOR?
AHAAAAAAH!
STRIP: LORENZO MATTOTTI - VERTALING: ARCO VAN OS - LETTERING: RUDY VROOMAN